MEDYA GÜNEŞİ
Haber –Yorum Gazetesi 1-15 Mart '94 Sayı: 45 Yıl: 6 12.000 TL

Hamdullah Akyol tutuklandı

Gazetemizin Diyarbakır temsilcisi Hamdullah Akyol, yargılandığı "Diyarbakır Demokrasi Platformu Davası"ndan tutuklanarak, cezaevine konuldu.

Sayfa 7

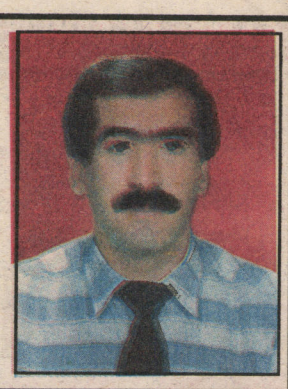

YEKBÛN Yürütme Komitesi:

"Boykot çözüm değildir"

✓ **Ulusal demokratik güçlerin DEP adayları şahsında kazanacakları başarı, devletin bir dizi plan ve politikasını boşa çıkarabilirdi.**

✓ **DEP'in seçimlerden çekilme kararı, kitleleri alternatifsiz bırakan, yanlış ve halkımızın gerçekliğinden uzak bir karardır.**

✓ **Yerel seçimlerde, yurtsever, devrimci ve sosyalist adaylar desteklenmelidir. Bu tür adayların bulunmadığı yerlerde boş oy kullanılmalıdır.**

Boykot DEP ve Önümüzdeki Süreç

■ **DEP'in seçimlerden çekilmesiyle Kürt halkı seçeneksiz bırakılmıştır.**

■ **Düzen dışı seçeneğin olmadığı yerlerde boş oy kullanılmalıdır DEP içindeki muhalefet, bu partiden ayrılmalıdır.**

■ **Kürt kimlikli legal bir parti için girişimler başlatılmalıdır.**

sayfa 5

Bi kiras û şalê jinan lê bi mêjiyên patriarkalîstan

rûpel 16

Derik DEP'te protesto ve istifalar

Sayfa 10

8'ê Adarê roja navnetewî ya jinan e. Em di vê rojê de hemû jinên Kurdistanê ku li zîndanan, li serê çiyan, di hemû qadên jiyanê de têdikoşin, pîroz dikin. Rojên ronî û azad wê bi xwêdan û keda we pêk bê!

❒ Gündem: Boykot değil, bağımsız tutum... 2
❒ Hain mi, yurtsever mi? 4
❒ Hevpeyvîn bi Şakirê Xudo re 8
❒ Yeniden Kürt Alfabesi Üzerine (II)..... 14

Devrimci Ulusal Eğitimciler:

Eğitim emekçilerinin birliğini sağlayalım

Sayfa 3

Marksist Yöntem ve Ulus Teorisi

Sayfa 12-13

Savaş Endeksli Politika

Sayfa 4

Kızılderili lider Castillo:

"Artık geriye gidecek yerimiz yok"

Sayfa 12-13

www.2...org

MEDYA GÜNDEMİ

Boykot değil bağımsız tutum

DEP'in seçimlerden çekilme kararı alması, halkımızı siyaset-seçim meydanında, burjuva seçeneklerle başbaşa bırakmıştır.

Bu durumda, istisna sayılabilecek birkaç yerde varolan bağımsız adaylarla Kürdistan ve Türkiye'nin bazı yerlerinde seçime girecek olan düzen partileri dışındaki seçenekler desteklenmelidir.

DEP Parti Meclisi, tarihleri arasında yaptığı toplantılar sonucunda, 27 Mart yerel seçimlerinden çekilme kararı aldı. Çekilme kararı, 24 Parti Meclisi üyesinin bu yönde oy kullanmasıyla alındı. l0 üye ise, seçimlere katılmak gerektiğini savunarak aleyhte oy kullandı. 27 Mart Yerel seçimlerine bir aydan az bir zaman varken DEP'in seçimlerden çekilmesine yolaçan gelişmelere bakıldığında, Devletin, HEP'in 1991 genel seçimlerinde SHP ile yaptığı ittifak sonucunda 20 dolayında parlementeri meclise sokma başarısını, 27 Mart yerel seçimlerinde yineleyememesi için 1993 yılının başlarından itibaren hazırlıklara başladığı görülür. Devlet, 27 Mart seçimlerinden Kürt ulusal demokratik güçlerinin Kürdistan'da başarılı bir sonuç almaması stratejisine dayalı bir politika geliştirdi. Seçimlerin ertelenmesi tartışmaları; Genelkurmay'ın Kürt ulusal güçlerinin güçlü olduğu il, ilçe ve beldelerde sömürgeci büyük burjuva partilerinin seçimlere tek adayla katılması yönündeki önerisinin ardından yeni seçim yasasının hazırlanması; seçimler arifesine denk gelen asker terhislerinin üçer ay uzatılması; yoğunlaşan toplu, tanklı kasaba, şehir baskınları, belli bölgelerde gittikçe artan faili meçhul cinayetler, askeri operasyonlar; köy koruculuğunu yaygınlaştırma, belli başlı korucu başlarını Ankara'ya getirip telkinlerde bulunma; askeri ve sivil bürokrasi, siyasetçiler ve medyanın oluşturduğu topyekün taaruz cephesi ile yurtsever muhalefeti tecrit etme çabaları, DEP hakkında kapatma davası açılması, Devletin, 27 Mart seçimlerine ilişkin düşünsel ve pratik hazırlaklarından sadece bir kısmıdır.

Devlet, 27 Mart seçimlerini zamanında yapma kararı verdiği andan itibaren, DEP'i, sivil-askeri tüm saldırı güçlerinin hedef tahtası haline getirdi. DEP parlementerlerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması tekrar meclis gündemine getirilirken, Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, "eşkiya yüce meclisin çatısı altında" diyerek saldırının yönünü belirledi. Başbakan Tansu Çiller de gösterilen hedefi siyaseten onayladı: "PKK'nin meclis çatısı altında barınmasına müsaade etmeyeceğiz." dedi.

Sadece son 45 günlük saldırı bilançosuna bakıldığında bile, DEP'e yapılan taarruzun boyutu daha iyi görülür. Bu zaman dilimi içinde DEP'in altı il ve ilçe bürosu ve en son olarak genel merkezi bombalandı. DEP Genel Sekreteri evinde uğradığı silahlı saldırı sonucu yaralandı. 7 DEP üyesi öldürüldü. DEP'li Kozluk, Lice ve Kurtalan belediye başkanları hiçbir gerekçe gösterilmeden görevden alındılar. DEP belediye başkan adaylarına, il ve ilçe meclis üyeliği adaylarına yönelik gözaltı furyası başlatıldı. Bir kısmı tehdit edilirken bir kısmı da tartaklandı. DEP'e oy verebilecek bölgelerde, halk, yakma yıkma tehditleriyle sindirilmeye çalışıldı.

Ortaya çıkan tablodan, Devletin, seçim koşullarını ortadan kaldırma, seçimlere girilse dahi, yurtseverlerin "başarısız" olmasını sağlayacak bir sonucu, zorbalık ve hileyle elde etme hesabı içinde olduğu kolaylıkla anlaşılmaktaydı.

DEP'in seçimlerden çekilme kararı almasına yolaçan sürecin bir yönünü, yukarıda aktardığımız ve kamuoyumuz tarafından genel olarak bilinen, Devletin seçimlere yönelik şiddet ve hileyi temel alan yaklaşımı oluşturmaktaysa da, bir diğer yönünü de, çok ciddi bir sorgulamaya tabi tutulması gereken, "yurtsever hareket"in ve özelde de DEP'in tutumu oluşturmaktadır. Devlet, 5-6 aylık bir yüklenmeyle, yurtseverlerin seçimlere girip girmemeyi tartıştığı ve bir kısmının boykot kararı almasını sağladığı bir ortamı sağlayabildiyse, açıkça ifade etmek gerekir ki, hem "yurtsever hareket"in, hem de DEP'in özellikle son dönemlerdeki pratikleri de, bu sonucun oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Yerel seçimler yaklaşırken, yurtsever kamu oyunun ve çeşitli siyasal çevrelerin, seçimler için, gerekirse tek taraflı bir ateşkes çağrısına olumlu karşılık vermeyen PKK'nin, tersine, askeri eylemlerini yoğunlaştırarak Devletin şiddeti tırmandırma eğilimini körüklemesi; Devletin seçim poltikasını boşa çıkarma yönünde bir çaba içinde olmadığının göstergesidir. Seçimler öncesinde burjuva partilerinin ve gazetelerinin Kürdistan'daki faaliyetlerini "yasaklayan" PKK, bizzat bu tutumuyla, kendi taraftar ve sempatizanlarının da içinde bulunduğu yurtsever çevreler
ından desteklenen DEP'i, devlet güçlerinin her türlü saldırısının hedefi haline getirmiş olmadı mı? Orta ve yüksek öğrenim kurumlarına yönelik yasaklama ve saldırılarla, bazı gazetecileri kaçırmakla, Devletin seçim atmosferini terörize etmesinin, kaosu derinleştirmesinin zeminini hazırlamadı mı? PKK'nin ilan edeceği ateşkesin, Devletin terörünü tamamen dizginlemese de, hareket alanını daraltacağı bir gerçekti. Eğer seçimlere girilerek elde edilecek siyasi sonuçlara, mücadeleye ilişkin hedef ve beklentiler açısından bir değer verilmiş olsaydı, seçimlerin "olağan" baskı koşulları altında da olsa yapılmasını mümkün kılacak bir yaklaşım sergilenirdi.

Legal siyaset sahnesinin biricik yurtsever odağı durumundaki DEP'in de, seçimlerin anlam ve önemini kavrayan bir tutum geliştirdiği söylenemez. Herşeyden önce, ulusal bir uzlaşma konusu olması gereken, örgütsel-yönetsel yapılanma ve izlenecek mücadele çizgisi konularında duyarlı ve tutarlı davranılmamıştır. Olağanüstü kongresinde ortaya çıkan tablo ile HEP'in akibetine uğrayacağı anlaşılmaya başlanan DEP, gerek genel başkanının ölçüsüz davranış ve açıklamalarıyla, gerekse aday belirlemede izlediği sekter-uzlaşmaya kapalı yöntem ve tutumuyla da; hem seçim sürecine ulusal bir politika ile müdahale edip devletin oyunlarını boşa çıkaracak, halka nefes aldıracak açılımlar geliştirme şansını kaçırmış, hem de siyasal yaşamımızın aktif ve süreci etkileme gücüne sahip bir öznesi olmaktan uzaklaşmıştır. DEP yönetiminin icazetli politikaları sonucunda, birçok yurtsever kişi ve çevre, partideki varlığını ve etkinliğini gözden geçirerek DEP'ten ayrılmayı tartışmak zorunda kalmıştır. Oysa böyle olmayabilirdi.

DEP'in seçimlerden çekilmeye karar vermesiyle sonuçlanan sürecin, yurtsever saflardan kaynaklanan zaaf ve yanlışlarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Oluşan ortamdan Devleti sorumlu tutarak seçimlerden çekilmek kolaycı bir tutumdur. Devlet, elbette varolan durumun asli sorumlusu ve suçlusudur. Ancak bakışımızı bununla sınırlamak, gerçeğin birçok yönünü görmemek olacaktır. Savaş halinde olunan bir devletten, özgür ve demokratik bir seçim ortamı sağlaması sağlaması beklenebilir mi? Devlet terör estiriyor diye seçimlerden çekilmek, her türlü saldırı ve zulmü göze alıp,seçimleri, ulusal hak ve özgürlüklerimizi dile getirerek kitle ilişkilerimizi geliştirmenin aracı haline getirmeliydik. Maalesef, bugün, bu olanak önemli oranda yitirilmiştir.

Seçimlerde bağımsız tavır

DEP'in seçimlerden çekilme kararı alması, halkımızı siyaset-seçim meydanında, burjuva seçeneklerle başbaşa bırakmıştır. Gelinen noktada, seçim mevzuatı gereği, birçok imkan -örneğin bağımsız aday başvuruları-, tüketilmiş olduğundan, boykot ya da seçimlerden çekilme yaklaşımını doğru bulmayan çevrelerin birleşik bir seçim etkinliğinde bulunmaları olanağı da ortadan kalkmıştır. Bu durumda, istisna sayılabilecek birkaç yerde varolan bağımsız adaylarla Kürdistan ve Türkiye'nin bazı yerlerinde seçime girecek olan düzen partileri dışındaki seçenekler desteklenmelidir. Yurtseverlerin ve devrimcilerin seçime giremediği yerlerde ise "boş oy" kullanılmalı, halkın, burjuva partilerini aktif bir şekilde protesto etmesini sağlama yönünde çaba harcanmalıdır.

Medya'dan

Aylardır kamuoyunun gündemini oluşturan ve çeşitli boyutlarıyla tartışmalara neden olan yerel seçimlere, DEP'in çekilme kararıyla giriyoruz. Kuşkusuz DEP'in seçimlere katılmaması, diğer olumsuzluklar bir yana bırakılsa bile, başlı başına ulusal demokratik güçlerin seçim sürecine müdahale etkinliğini azaltan, hatta pratik nedenlerle, süreci istenen yönde şekillendirme şansını yokeden bir durum yaratmıştır.

Bu sayımızda, seçimlerle ilgili gelişmeleri çeşitli boyutlarıyla irdeleyen değerlendirmelere yer vererek, ulusal demokratik kamuoyumuzun karşı karşıya kaldığı sorunları tartıştırıyoruz. Bu arada, geçen sayılarımızda gündeme getirdiğimiz yeni bir legal girişim konusunda, önümüzdeki sayılarımızda da çeşitli öneri ve tartışmalara, kamuoyu yoklamalarına yer vereceğimizi bildirmek istiyoruz.

Medya'nın, diğer birçok yurtsever, sosyalist yayın organı gibi, oldukça zor koşullar altında çıkarıldığını, okuyucularımız bilmektedir. Bütün bu zorlukları aşarak çıkardığımız her yeni sayıdan sonra, gazetenin sayfalarını zevk ve heyecanla çevirdiğimizde, her defasında, gülen yüzümüz buruşur; parlayan gözlerimiz, biraz hayıflanma, biraz da kızgınlıkla büyür... dizgi hataları... montaj ve baskı hataları...

Bir an suçlu arama telaşına kapılsak da, hemen çaresiz bir şekilde yumuşuyor, yanlışlarımızı sineye çekiyor ve gelecek sayıda işi sıkı tutmaya bileniyoruz.

Fakat her sayımız, 'kendine özgü" hatalarıyla, dizgi-tashih atlamalarıyla, önceki sayılardan pek farklı olmuyor. Ne diyelim, inanarak söylüyoruz:Aşacağız.

Geçen sayımızda, Siirt Belediye Başkanı Sayın Ekrem Bilek'in adı, ilk haber metninde doğru yazılmış olmasına rağmen, daha sonra 'Cemşit Bilek' olarak geçmiş.Kabul edilmesi hayli güç olan bu yanlışlıktan ötürü, Sayın Ekrem Bilekten özür diliyor, okurlarımızın da anlayışına sığınıyoruz.

Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle...

YEKBÛN Yürütme Komitesi:

"Boykot Çözüm Değildir"

YEKBÛN Yürütme Komitesi, 27 Mart'ta yapılacak olan yerel seçimlerle ilgili, 27 Şubat tarihli bir bildiri yayınladı. Güncel gelişmelerle ilişkisini dikkate alarak, bildiriyi okurlarımızın bilgisine sunuyoruz:

27 Mart yerel seçimleri, Kürdistan ulusal uyanış ve kurtuluş sürecini kesintiye uğratmak, gelişen ulusal demokratik muhalefeti bastırmak, ulusal demokratik güçleri legal alanlardan dıştalamak ve benzeri amaçlar için TC'nin her yol ve yönteme başvurduğu bir dönemde yapılıyor. Başta Kürt halkı olmak üzere, halklarımıza kan ve gözyaşından, açlık ve yoksulluktan, toplu sürgün ve göçten başka bir sonuç getirmeyen ve iflas ettiği, artık geniş çevrelerce de bilinen inkar ve imha politikalarından vazgeçmeyen TC devleti, yerel seçimleri de, bu yıldırma, sindirme ve imha etme planları için kullanıyor.

Devlet güçleri, Kürdistan ulusal demokratik güçlerini "terörist" olarak lanse edip, kendi kirli amaçlarına "gerekçe" uydururken, açıkça devlet terörünü tırmandırmaktadır. Geçtiğimiz Mart ayında ilan edilen kısa süreli, tek taraflı ateşkes dahil, ulusal demokratik güçlerin bütün iyi niyetli girişim ve çabalarını elinin tersiyle iten, operasyonları tırmandıran Türk devleti, DYP-SHP hükümetinin ilk dönemlerde tanıdığını açıkladığı Kürt "realitesi"nden ne kastedildiğini gösterircesine, ülkemizi bir bütün olarak savaş alanı haline getirmiş durumdadır. Yalan ve demagojilere dayalı psikolojik savaşın sürdüğü günümüzde, yaklaşan yerel seçimlerden ülkemiz ulusal demokratik güçleri aleyhine sonuçlar almak için, Türk devlet güçleri Lice, Cizre ve son olarak Silopi örneklerinde olduğu gibi, şehirlerimizi topa tutuyor, katliamlara başvuruyor.

Yerel seçimlerin "demokratik" bir ortamda yapılacağı iddiasıyla, Avrupa'dan gözlemci heyetlerin gelmesini istemeyen zihniyet, ülkemizde yüzlerce köy ve mezranın boşaltılmasını, DEP yönetici ve üyelerinin uyduruk gerekçelerle tutuklanmasını, her gün onlarca insanımızın katledilmesini yönlendirip yönetiyor; bazı DEP parlamenterlerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına oy veriyor, onları hain ilan ediyor. Bütün bu vb. plan ve politikalar, yapılacak seçimlerin niteliğini de belirliyor.

Bu nedenle, partimiz, 27 Mart yerel seçimlerinin anti demokratik niteliğinin tartışma götürmez bir gerçeklik olduğunu, özellikle belirtmek ihtiyacı duymaktadır. Fakat, DEP, seçimlere katılsın ya da katılmasın, bu gerçeklik değişmeyecektir. Çünkü, Kürdistanlı ulusal demokratik güçlerin ve Türkiye devrimci demokratik hareketinin özgür olmadığı, yoğun devlet terörü altında, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün ortadan kaldırıldığı bir ortamda, demokrasi söylemleri, bir aldatmacadan öteye gidememektedir. Bütün bunlara rağmen, seçim platformunu boş bırakmamak, halkımızın çıkarları doğrultusunda, bu alanda da sesimizi yükseltmek ve bu temelde devletin oyunlarını boşa çıkarmak görevi ile de karşı karşıya bulunmaktayız.

Ulusal demokratik güçlerin, DEP adayları şahsında kazanacakları başarı, Türk devletinin, bir dizi plan ve politikasını boşa çıkarabilirdi. Devlet ve bir bütün olarak resmi ideoloji savunucuları, bu korkuyla, bilinen yol ve yöntemlere başvurdular. Ne yazık ki, ulusal demokratik saflarda, devletin bu oyununun yeterince kavranamadığını süreç göstermiştir. DEP üst yönetimi ve bazı ulusal demokratik güçleri, yaşanan süreçte uyguladıkları politikalarla, devlet yöneticilerinin kirli amaçlarına ulaşmalarına uygun koşullar yaratmışlardır. Geçtiğimiz yıl, tek yanlı ateşkesle başlayan ulusal işbirliği ve diyalog sürecinin gerekleri, yer ve zamanında gözetilmedi; bazı fırsatlar kaçırıldı. Dargrup çıkarları, ulusal çıkarların önüne geçti. Bütün bunların sonucunda, DEP PM, aldığı çoğunluk kararıyla seçimlerden çekildi. Kitlelerin, devlet politikaları ve düzen partileri karşısında alternatifsiz bırakılması anlamında, yanlış, zamansız, halkımızın gerçekliğini gözönünde bulundurmaktan uzak bir yaklaşımın ürünü olan bu tutumun, ulusal demokratik mücadeleye yarardan çok zarar getireceği açıktır.

DEP'in seçimlerden çekilmesi ve daha önce ulusal demokratik güçlerin böylesi bir durum karşısında tedbir olarak ortak bağımsız adaylar konusunda bir netleşmeye varmamaları yerel seçimlerden istenen verimin alınmasını, bu platformun, halkımızın çıkarları doğrultusunda kullanılmasını önemli oranda engellemektedir.

Bütün bunlara rağmen, partimiz, seçimlerin boykot edilmesinin, doğru ve çözüm getirici bir tutum olmadığı inancındadır. Bu nedenle, 27 Mart yerel seçimlerinde, düzen partilerinin dışında; halkımıza yönelik yıldırma, sindirme ve imha politikalarına karşı çıkan, demokrasiye gönülden inanan, halkımızın kendi geleceğini özgürce belirleme hakkını savunan, Kürt ve Kürdistan sorununda demokratik ve kalıcı çözümü benimseyen demokrat, yurtsever, devrimci ve sosyalist adaylar desteklenmelidir.

Düzen partileri dışında bir alternatifin olmadığı yerlerde ise, "boş oy" kullanılmalıdır.

Hevalê hêja û welatparêzê giranbuha

Ahmet Karli

Emê te di têkoşîna xwe ya netewî û demokratîk de bidin jiyandin.
Bila serê gelê Kurd sax be.

YEKBÛN
(Partîya Yekbûyî ya Gelê Kurdistan)

Devrimci Ulusal Eğitimciler:

"Kürdistanlı eğitimcilerin birliğini sağlayalım"

Devrimci Ulusal Eğitimciler, ulusal demokratik eğitimcilerin yaşadıkları sorunları, bekleyen görevleri ve eğitim alanındaki yanlış politikaları değerlendiren bir bildiri yayınladılar. Bildirinin önemli bölümlerini okuyucularımıza sunuyoruz.

Emekçiler, Aydınlar,
Yurtsever Kürdistan Halkı:

Duyarlı her kesimin izlediği gibi, TC, Kürt halkının ulusal demokratik insancıl haklarını kısmak için her yolu mübah görmektedir. Barışçıl, demokratik ve diğer mücadele yolları kontrgerillanın uzantıları olan ölüm mangaları tarafından yok edilmektedir. Sokak ortalarında güpe gündüz insanlar kaçırılmakta, faili belli cinayetler işlenmektedir. Kürtlerin meşru haklarından biri olan seçimlere girmesine bile tahammül etmeyen devlet, çeşitli entrikalarla kaos ortamını yaratarak halkımızın yaşama hakını bile elinden alınmak istenmektedir.

Yiğit Kürdistan Halkı,

Bizler **Devrimci Ulusal Eğitimciler** olarak böylesine ağır, olağanüstü koşulların yaşandığı ülkemizde, yüzyıllardır verilen ulusal onur ve varolma savaşımını, daha bilinçli ve örgütlü olarak ilerletmek göreviyle yükümlüyüz. Sendikal-akademik ve mesleki sorunlarımızı, ulusumuzun çıkarları doğrultusunda genel mücadelemizin bir parçası olarak görerek önümüze bu temelde çeşitli hedefler koyduk.

Kürdistan'da sürdürülen kirli savaş, ekonomik krizi katmerli bir şekilde derinleştiriyor. Kirli savaşın faturası biz emekçilere ve yoksul halklarımıza çıkartılıyor. Devalüasyon, Kürdistan'ın insansızlaştırılması, memurların coplanması, yargısız infazlar vs. olaylar hükümetin varlığını tartışılır hale getiriyor. devlet, sendikal mücadeleleri engellemek için yasaklar zinciri oluşturuyor. "Terör Yasası"nın kapsamı genişletilerek örgütsüz ve suskun bir toplum yaratılması amaçlanıyor. "Terör Yasası"na göre, işçiler işten atılmaya karşı mücadele ettiklerinde, memurlar sendikal hakları için eylem yaptıklarında ve Kürtler ulusal demokratik haklarını gündemleştirmeye başladıklarında "terörist" olarak kabul ediliyorlar.

Açıkçası tek tip insanlardan kurulu bir toplum yaratılması amaçlanıyor, sendikaların kapatılması yasallaştırılıyor.

Eğitim Emekçileri, Kardeşler!

Kürdistan'da savaşın vardığı düzey çok vahimdir. Kürt halkı ulusal uyanış ve özgürlüğü için direniyor. MGK-Koalisyon Hükümeti-Kontrgerilla, hiçbir güç kurtuluş için verilen mücadelemizi gündemden çıkaramaz. Vazgeçilmez ulusal ve toplumsal haklarımızı elde etmek için bütün gücümüzle mücadele edeceğiz.

Mücadele alanlarında yapılan kimi yanlışlıklar, Kürt ulusal mücadelesinde büyük tahribatlara yolaçıyor. İçinde yaşadığımız mücadele sürecinin özelliklerini gözönünde bulundurarak daha fazla duyarlı olmalıyız.

Sömürgecilik, doğası gereği asimilasyoncudur. Ancak, sömürgeci eğitim sisteminin tasfiyesi bir devrim sorunudur. Alternatif kurumların koşulları olgunlaştırılmadan eğitim sorununu yasaklarla çözmeye çalışmak, birçok açıdan önemli zararlara yolaçar. Pratik sürecin de gösterdiği gibi PKK yönetiminin koyduğu "eğitim yasağı", halk nezdinde olduğu gibi kendi tabanında da onay görmediği için geri alınmak zorunda kalındı.

Bizler, **Devrimci Ulusal Eğitimciler** olarak, ülkemizdeki asimilasyoncu, ırkçı, sömürgeci eğitim kurumlarının tasfiyesi için, ivedilikle anadille eğitim talebimizin gündemleştirerek, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı için üzerimize düşen görevlerleri yerine getirelim.

Kürdistanlı eğitim emekçileri olarak demokratik kitle örgütleri ve sendikalarda güçlerimizi birleştirelim. Öncelikli olarak olanaklar çerçevesinde, ulusal demokratik güçlerin birliği yolunda önemli bir adım teşkil edecek Kürdistanlı eğitim emekçilerinin birliğini sağlayalım.

Güçlü ve örgütlü sendikal mücadele için elele!
Kahrolsun ırkçı, şoven, asimilasyoncu eğitim!
Kahrolsun sömürgecilik!
Yaşasın örgütlü sendikal mücadelemiz!
Yaşasın anadille eğitim!
Yaşasın Devrimci Ulusal Eğitimciler!
Yaşasın ulusal demokratik eğitim emekçilerinin birliği!

8'ê Adarê Roja Jinên Dinyê

✦ **Rûbar Dorşîn**

Îsal 8'ê Adarê roja jinan a navnetewî ye. Ji alî jinan ve 84 sal e wek rojeke ku li hember zordariyê derketinê tê pîrozkirin. Wê îsal jî bi şahî bê pîrozkirin.

Jin li sazumanên xwînmij û zordest her tim li mala xwe, li dervê, li karxanan (febrîqe), li nav çandin û bexçan, li gundan, li bajaran û li her deran tên pelçiqandin û renca wan bi erzanî tê kirîn.

Jin ji derketina çînên civakî heta nuha wek mirovên çîna duwem tên dîtin. Ji aqil, hêz, qabîliyet û hemu kar û xebatên xwe ve kêm tên dîtin. Jin divê ne vê rojê, her roj, her dem û li her derê bi hêzek rêxistinî li mafên xwe xwedî derkevin û pêşberî zordariya civakî, cinsî û netewî xebatek jîr bikin. Jinan ji zûde perda bêdengiyê çirandine û gelek gavên jêhatî avêtine.

Her çend hêzên zordest dixwazin bingehê vê roja şoreşgerî bi me bidin ji bîrkirin jî dîsa jinên karker û xebatkar wê destûra vê xebata hêzên zordest nedin.

Bi vî awayî jin wê li her cihên civatê xwedî gotin û biryardayînê bin. Pêş viyana vê jî di siyasî bûn û qada siyasetê de berpirsiyariyek biryardarî li ser xwe bigrin.

Di sala 1910'an de li Danîmarkayê li bajarê Kopenhangê jinên endamên Enternasyonala II.'yan a sosyalîst konferansek çêkirin; di vê konferansê de Klara Zetkîn pêşniyarek anî û got:

"Li Amerîka, ew jinên karker ku li girevê de li nav agir dişewitîn, ji bo bîr anîna wan her sal 8'ê Adarê wek roja jinan a navnetewî divê bê pîrozkirin." Ev pêşniyar bi raya hemû endaman tê qebûlkirin. Ji wê wê rojê ve ye 8'ê Adarê wek rojeke şahîyê ji alî jinên din yên karker û xebatkaran ve tê pîrozkirin.

Îro li Tirkiyê newekheviya jin û mêran û zordariya çînên kedxwar li ser jinan berdewam e. Keda jinan bi erzanî tê kirîn. Jin biqasî mêran bi serbestî nikarin bigerin, bixebitin û pirsgirêkên xwe yên din çareser bikin û xwe îfade bikin. Li Kurdistanê jî derveyê van zordariyan, zilmeke mezin û giran li ser jinan heye, ew jî zilma netewî ye.

Jinên Kurd nikarin bi zimanê xwe yê zikmakî (zimanê Kurdî) xeberbidin, binivîsînin, li dibistana bi zimanê xwe fêrbibin.

Heger mirov nekare bi zimanê xwe bi azadî û serbestî bipeyive, daxwazî, hêvî, raman û baweriyên xwe îfade bike, dîrok, çand û zimanê mirov bête înkarkirin, tu zilm û zordestî ne ji vê zilmê girantir e. Ev ne jîn e, her roj her deqîqe mirin e.

Jinên Kurd, bi bîr û baweriyên xwe, bi mêjiyekî azad û serbixwe, îfadekirina heyîna xwe bi zimanê xwe, jiyaneke bi rûmet û bi şeref dixwazin bijîn. Baweriya me ew e ku, di nêzîk de jin li tenîşta mêran, li çiyan, li gundan, li bajaran û di hemû qadên jiyanê de wê zincîrên zilmê bişkînîn. Serfirazî û serbilindî ji bo jinên Kurd û hemû jinên dinê. Rûreşî û sernizmî ji bo hêzên kedxwar.

HAİN Mİ, YURTSEVER Mİ?

Serdar DİCLE

İçişleri Bakanı Nahit Menteşe DEP Genel Başkanı Hatip Dicle'yi "vatan haini" olmakla suçladı.

Bu ilk suçlama değildi ki, şaşalım. Sonuncusu da olmayacağını gayet iyi biliyoruz. Ağızlarındaki bu bayat cikleti 20 yıldır aralıksız çiğniyorlar. Biz alıştık. Onlar da alıştılar. Biraz da tepkisizliğimiz-tepkisizlikleri bundan olsa gerek. Türk kökenli bir partinin bırakın genel başkanını herhangi bir üyesi bile, böyle bir suçlamaya hedef olsaydı, yer yerinden oynardı. İlk önce darbe şakşakçısı yargı kurumunun değerli mensupları harekete geçerdi. Ciddi politikacı ve devlet büyüklerinin düzeysiz, karşılıklı sataşma ve münakaşaları, saygın ve dördüncü kuvvet (polis, ordu ve kontr-gerilla çetelerinden sonra) Türk medyasının teşvik ve kışkırtmalarıyla da gazete ve dergilerin sekiz sütündan manşetlerine müşteri çekecekti galiba. Oysa "vatan haini" Kürt olunca, söylenenin içerik ve anlamı, daha doğrusu boşluk ve anlamsızlığı kimseye çekici gelmiyor. Sık sık tekrarlandığı gibi günlük bir ağız kavgasıymış gibi es geçiliyor.

Bir defacık bile olsun, Türkiye'de, neden Fransız, Alman, Amerikalı... "vatan haini" olmaya muhattab kalmıyor da kabak hep Kürdün başına patlıyor?

"Vatan hainliği" ile suçlanmak için o ülkenin vatandaşı olmak ve o ülkeye ihanet etmek gerekiyor.

Diğerlerinde mevcut olmadığı kabul gören bu nitelikler, Kürtler'de mevcut mu?

Hayır. Amerikalı, Alman, Fransız... gibi hiçbir Kürt de TC'nin gönüllü vatandaşı değildir. Hainde olsun. Herkes gibi Kürtlerde, başkalarının değil, parçalanıp dörde bölünen, adı bile yasaklanmış kendi ülkelerinin doğal vatandaşıdırlar. İstek ve iradelerine rağmen zorla kabul ettirilen ay-yıldızlı kimlik, ülkeleri Kürdistan'ın işgal ve ilhak edilmiş olmasının sonucudur. Sarı, yeşil ve kırmızılı kendi öz kimliklerini taşımak, Kürtlerin gaspedilen hakkı ve tercihidir. Ve Kürtlerin ülkelerinin her parçasındaki kavga, karanlıklarda gizlenmeye çalışılan bu tercih ve iradelerinin günyüzüne çıkması içindir. 70 yıllık asimilasyon, jenositlere varan baskı ve şiddet ise aldıkları karşılıktır.

Kürt insanının "vatan haini" ve "yurtsever" olmasının kıstası, başkalarının ülkesi Türkiye'ye değil, kendi ülkesi Kürdistan'ın özgürlük ve bağımsızlık mücadelesine ilişkin tavrıdır. Nasıl ki, bir Alman, Türkiye'de "vatan hainliği" ile suçlanamıyorsa, bir Kürt de Türkiye'de "vatan hainliği" suçlamasına maruz kalamaz. Kalsa da, belki yasal, ancak meşru olamaz.

Alman ile Kürt arasında "ufacık" bir fark vardır: Almanya kağıt üzerinde de mevcuttur. Kürdistan'ın ise, uzak olmayan bir gelecekte, TC'nin de ev, okul ve resmi dairelerini süsleyen dünya atlaslarındaki yerini alacağından kimse kuşku duymasın. Keskin sirke küpüne zarar verir. İnsana yakışmayan şiddet politikalarıyla, Türkiye, Doğu ve Güneydoğusunda kız alıp vermekle övündüğü (Olmaz olaydı. Türkler ile ilişkilerimizde sevgi bile aleyhimize işliyor. Bu tür aileler de büyük çoğunlukla devlet gibi asimilasyon aracı oluyorlar) gelecekteki Kürdistan devletiyle hem iyi komşuluk ilişkileri olanaklarını, hem de, çocuklarını, hemen bütün ülkelerin uyguladığı vize hakaretiyle karşı karşıya bırakarak bu güzelim ve zengin ülkenin nimetlerinden faydalanma şansını yitiriyor.Bu barbarlık yerine, İsveç'in daha 1905'te Norveç halkına özgürce kaderini belirleme hakkı için referandum önermesini siz 90 yıl sonra tekrarlayamaz mısınız? 90 yıl geriden bile olsa, bu ülke kadar medenileşemeyecek misiniz? İsveç herhangi bir aşağılık kompleksine kapılmadan gurur ve sevinçle komşularının kendilerinden ayrılarak bağımsız devletlerini kurdukları günün mutluluğunu beraberce paylaşabiliyor. Siz de bunu yapabilecekmisiniz? İsveç'ten eksiğiniz ne, insan olmaya kendinizi layık görmüyor musunuz?

Gözler kör, kulaklar sağır değilse, ekonomik-politik çıkarlar temelinde sahtekarlık yapılmıyorsa, aşağılık kompleksinden kaynaklanan şoven damarlar içi boş bir balon gibi günde birkaç defa bir kabarıp bir sönümüyorsa, yukarıda sıraladığımız sorulara kafa yormamak mümkün mü?!

Yalan sözler, havaya havale edilir. Herkesten önce de sahibini yaralar. Kafa yapısı ve birikimleri doğru ve yanlışı ayırt etmeye yetmeyenleri ebediyen etkileyip-kandırabilmek mümkün değildir. İşbirlikçi-hainlere gelince bunlara tek bir söz bile söylemeye değmez. Onursuzluk kendi seçimleridir. Zaten, ulusal kurtuluş mücadelelerinin tarihi ve pratiği böylelerine verilen en iyi yanıttır. Yanlız şunu hatırlatmak gerekiyor: kendilerine yaramayanlar başkalarına hiç yaranamıyor. Değerleri her meta gibi fiyatı kadardır. Kullanılmaz hale gelince çöpe atılır. Bazen de idam sehpalarına gönderilir. Bu tutumu kendilerine yapılan bir haksızlık, hak etmedikleri bir ceza olarak düşünmemek gerekir. Aksine halkına ve ülkesine ve dolayısıyla kendi öz benliğine ihanet edenler-edebilenler, başkalarını da arkadan nasıl bıçaklamasın ki!

İki farklı ve çelişkili tutuma bakın: ülkesinin bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinde bütün baskı ve şiddete rağmen onurlu yerini almayı ihmal etmeyenler "vatan haini"; kendilerine pek de yakışan boyunlarındaki köle zincirlerini "onurla" taşımak onursuzluğunu gösteren, halkına ve ülkesine karşı suç işledikçe ödüllendirilen "Hıko"lar, "Bucaklar", "Tatarlar"... "yurtsever" diye ilan ediliyor devlet nezdinde. Kürt halkı cephesindeki tutum ise, tam tersi. Devletin "yurtsever" dediğini, o, "hain"; devletin "hain" dediğini ise "yurtsever", ülkesinin özgürlük savaşçısı olarak kabul ediyor.

Kürt yurtseverlerini, kendi ülkelerindeki işgale karşı mücadele ediyorlar diye "vatan haini" ilan edenlere soruyoruz: Büyük önderiniz Mustafa Kemal, işgale karşı mücadele etti diye, Fransızlar, İngilizler veya İtalyanlar tarafından "vatan haini" ilan edildi mi? O halde Kürt halkınında hepimize yeten bu coğrafya da onurlu yerini alma kavgasını verenler, neden "hain" oluyor?

Herkes kendi ülkesinin "vatan haini" ve "yurtseveri"i dir. Başka ülkelerin olunmaz.

Bu doğru, herkes gibi Kürtler için de geçerlidir.

"**Yumuşatılmış**" biçimiyle ifade edelim: Türkiye'de bütün ulusal-demokratik hak ve özgürlüklerinden yoksun, ana dili bile yasaklanan, çocuklarına Kürtçe isim bile koyamayan Kürtlerin, **Türkiye**'de "vatan haini" olmaktan başka seçenekleri var mı? "Yurtsever" olma alçaklığını kendilerinden nasıl bekleyebiliyorsunuz!

❐

SAVAŞ ENDEKSLİ POLİTİKA VE SONUÇLARI

Vildan TANRIKULU

TC. Devleti'nin, Kuzey Kürdistan'da siyasal egemenliğinin devamı için halkımıza karşı yürüttüğü 70 yıllık savaş, bugün, giderek ülkemizde etnik yapının önemli değişiklikler ile karşı karşıya kalması ve Kuzey Kürdistan coğrafyasının alabildiğine daraltılması düzeyine varmaktadır. TC. Devleti'nin halkımıza karşı yürüttüğü topyekün savaş, anlaşılır bir durumdur. Ülkemiz üzerindeki sömürgeci egemenlik, ne pahasına olursa olsun korunmak istenmektedir. TC, Devleti'nin bütün kurum ve kuruluşları ile yürüttüğü topyekün savaşın ülkemizde yarattığı fiili durumu, tahribatı ve bundan beklediklerini aşacak perspektif ve mücadele biçimlerini geliştirmek ise, Kürdistanlı ulusal demokratik güçlerin sorunudur ve içinde bulunduğumuz dönemin en önemli görevlerinden biri olarak önümüzde durmaktadır. Bu görevin yerine getirilebilmesi için de, her şeyden önce kendi toplumumuz ve mücadelemiz açısından, savaş kavramına; ulusal demokratik hareket içinde bu kavrama endeksli politik perspektifin ne anlama geldiğine ve bunun sonuçlarına açıklık kazandırmak gerekiyor.

Savaş, en genel anlamı ile politik mücadelenin zor-şiddet kullanılarak devam ettirilmesidir. Yani, sonuçta politikanın kendisi değil, başvurulabilecek araçlardan bir tanesi ve tamamlayıcı bir ögesidir.

Kürdistan halkı açısından "savaş", halkımızın kendi coğrafyasında kendi adına iktidar olma hedefine ulaşmasının araçlarından biri olarak, bu politik hedefe ulaşmaya hizmet ettiği oranda, mücadelenin çok yönlülüğü ve bütünselliği ile uyumlu olduğu oranda ,gereklidir, meşrudur ve başvurulmalıdır. Kürdistan halkının kurtuluşu adına yürütülmüş, yürütülen ve yürütülecek "**savaş**"; zamanlaması, araçları, alanı, yöntemleri örgütsel etkinliği ve taktit hedefleri ile, hem kendi toplumumuz açısından, hem de uluslararası planda meşrutiyetini koruyabildiği oranda asıl amaca hizmet edebilir. Açıktır ki, Kürdistan halkının kurtuluşu adına "**savaş**"ı kendi varlık, gelişme ve büyüme koşulu" olarak gören, bunu günlük propaganda ve ajitasyonun ve giderek çalışmanın merkezine yerleştiren bir perspektif ve bu temelde yükselen bir örgütlenme ve mücadele, aynı oranda bu mücadelenin "politik" karakterini arka plana itmektedir. Mücadelemizin "**politik**" karekterini ön planda tutup, "**savaş**" sorununu gerçek anlamda "**politik**" mücadelenin bir tamamlayıcı ögesi olarak değerlendirdiğimizde ve bunu toplumumuzda egemen bir anlayış durumuna çıkarabildiğimizde, sadece kendi yanlışımızı düzeltmek ile kalmayacağız, ama aynı zamanda, TC. Devletinin topyekün savaş taktiğini de boşa çıkarabileceğiz.

Toplumsal yaşamın ve toplumsal mücadelenin çok yönlülüğünü görmezlikten gelen "savaş" endeksli politik perspektif, sonuçta Kürdistan halkının topyekün iktidar mücadelesini kısırlaştırmakta, tekdüzeleştirmekte, toplumumuzun değişik kesimlerinin, değişik alanlarda ve değişik biçimlerde geliştirilmesi gereken politik iktidar mücadelesini kösteklemektedir.

70 yıllık Cumhuriyet tarihi boyunca uygulanan; Kürt toplumunun varlığını kökten yok sayan, Kürt toplumunun kendisi için toplum olma ve bu anlamda da kendi kendisini her düzeyde, her biçimde ve her alanda örgütleme, ifade ve temsil etme istemini gayri meşru ilan eden devlet politikası, bugün bir bütün olarak "Türkiye"de iflas noktasına gelmiştir. Henüz hukuksal bir meşruluk kazanmış olmamasına rağmen, Kürt halkının varlığı ve mücadelesinin kazandığı toplumsal meşrutiyet; dünün ve aynı zamanda bugünün azgın Türk şovenistlerinin bile, ancak "Türk-Kürt kardeştir" sloganı ile TC. Devletinin topyekün savaşında yer alabilmelerinde gerçek ifadesini bulmaktadır. Yani, inkar, fiili olarak aşılmıştır. Bunu geriye çevirmek mümkün değildir. Bunun yanında, "Güneydoğu sorunu" vb. kavramlar ile nitelenen, halkımızın kendi ülkesinde kendi adına iktidar olma mücadelesine ilişkin Türk toplumunun arayışları, toplumun değişik kesimlerinde 70 yıllık Cumhuriyet tarihinde ilk kez bu boyutları ile hükümetten orduya, basından sendikalara, işveren kesimlerine kadar- "askeri çözüm, siyasi çözüm" ikileminde bir tartışmayı yaygınlaştırmıştır. Günlük yaşamın her alanında çok açık bir şekilde izlenebilen bu ikilem, TC. Devletinin tüm "ulusal mutabakat" çığlıklarına rağmen Türk toplumunda giderek belirginleşmekte ve derinleşmektedir.

Belirttiğim bu somut durum, açıktır ki, Kürdistan halkının ulusal demokratik mücadelesinin elde ettiği bir mevzidir. Ancak, diğer yandan TC. Devletinin topyekün savaşının ülkemizde yarattığı durum ve yöneldiği hedef, halkımızın varlığını ve kendi coğrafyası üzerindeki geleceğini önemli boyutlada tehdit eden bir karekter kazanmıştır. Bu politikanın bir ayağını, ülkemizin etnik bileşimini bozarak Kürdistan coğrafyasını daraltmak; diğer ayağını ise, birincinin sonucu olarak, Kürdistan halkının meşru hakları ve siyasal hedeflerini "**üniter devlet**" perspektifi içinde eritmek oluşturmaktadır. Son yıllarda boşaltılan, boşalan 1000'e yakın köy ve harab edilen onlarca yerleşim biriminin yanında milyonlarla ifade edilen göç olayı, topyekün savaş politikasının belirttiğim birinci ayağına somut örnekleri ortaya koymaktadır. Öte yandan, gerek Türk toplumundaki konuya ilişkin "**ileri**" saptamalar, gerekse Türt toplumu ve yurtsever hareketi içindeki "realizm" tartışmaları, bu politikanın, belirttiğim ikinci ayağına somut örneklerdir. Bu nedenle de, Kuzey Kürdistan'da mevcut "savaş" ortamına bu gerçekler ışığında yaklaşma gerekmektedir. TC. Devletinin topyekün savaş taktiğinin belirtilen hedeflere ulaşmamasının koşullarını sağlayacak perspektifleri ve araçları cesaret ile ortaya koymak, herkesten önce bizlerin, Kürdistanlı sosyalist, yurtsever ve demokrat güçlerin görevidir. Bu görev, kendi toplumumuz içinde savaş kavramına endeksli-bağlantılı politik mücadele perspektifinin aşılması ile yerine getirebilir. Bu görevin yerine getirilebilmesinin temel koşulu, toplumumuzun bütün dinamik ulusal demokratik güçlerinin birarada bulunmasını somutlaştıracak ulusal boyutta politik bir önderliğin yaratılmasıdır.

❐

İnsan yiyen "böcekler" işbaşında

ŞIRNAK (Medya Güneşi)- Şırnak'ın Balverenköy (Gundik) yolunda Fevzi İnal, Nesim Zeyrek ve Halil İşlek adlı köylüler, tim ve korucu ekibi tarafından, önce paraları alındı daha sonra otomatik silahlarla taranarak öldürüldüler.

Edindiğimiz bilgilere göre, 25 Şubat cuma günü H. S denetimindeki Şırnak'tan Balveren'e giderken, köye 3 km kala, Kêlgarıza mevkiinde timkorucu ekibi tarafından durduruldu ve yolcuları indirilip, oto ateşe verildi.

Şöförle birlikte 3 yolcuyu da yol kenarına götüren tim-korucu ekibi, önce yolcuların üzerindeki paraları aldılar. Daha sonra köylülere, "Kaçın, bizde size ateş açacağız. Gerisi şansınıza ve nişancılığımıza kalmış" diyerek adeta canlı hedef üzerine atış talimi yaparak köylüleri taradılar. Tarama sonucu, Fevzi İnal, Nesim Zeyrek ve Halit Işık olay yerinde canverirken H. S. de "şansına" sağ kurtuldu.

Buna benzer onlarca olayın yaşandığı bölgede, olayın faillerine ilişkin sorulara karşılık köylülerin cevabı net ve kısa oldu. "Tansu'nun çocukları yaptı"

Bilindiği gibi bundan iki ay önce Tansu Çiller'in "Böcek yiyen böcekleri", özel ordu eğitiminin tamamladıktan sonra, Kürdistan'ın muhtelif yerlerine sevkedilmişti. Bu özel ordunun sevkinden sonra Kürdistan'da cinayetler bire on katlanarak arttı.

Gundê Sasonê, Tanzê dan ber topan

Navende Nûçeyan- Bi sebeba dest ji "parêzgerî"yê berdanê, di 24'ê Sibatê de, gundê Sasonê, Tanzê ji aliyê cindirman ve hate topbarankirin. Di encama vê topbarankirinê de; tevlî mela, zarokek û jinekê 9 kes hatin kuştin, 12 kes birîndar bûn û pîremêrekî 60 salî jî wendabû.

Li gor agahdariyên gundiyan; berî vê bûyerê bi mehekê leşker tên gund û dibêjin, "Divê hûn carek din çekan bigrin bibin 'parêzger' an jî, hûnê gund vala bikin", paşê 7 malan dişewitênin û 8 gundiyan jî digrin. Di pey vê bûyerê re, piraniya gundiyan koç dikin û ji gundê 300 malî, bes 55 mal, ew jî ji ber hejariyê, li gund dimînin.

Navên gundiyên ku hatine kuştin ev in: Sadik Aydin (57 salî-melayê gund), Esat Çetîn (60), Kadîr Dîlek (55), Vahdetîn Ongun (23), Hanîfî Yildiz (13), A.Rahîm Yildiz (23), Huseyîn Tekîn (16), Hanime Ongun(30) û keça wê ya sê salî Sohbet Ongun.

Navên birîndaran jî ev in: Yusuf Yildiz(55), Yusuf Çelîkbîlek(20), H.O.(5), Hayrîye Sayim(60), A.A.(5), Muhîs Aydin(60), Arîf Yildiz(34), M.A.(3), Azîz Ongun(25), R.A.(6), Abdullah Akman(60) û pîremêrê wenda Şukru Çîfçî.

Ji birîndaran 10 kes, rakirin nexweşxana Batmanê û du kesên birînxedar jî rakirin nexweşxana Diyarbekir.

Boykot, DEP ve Önümüzdeki Süreç

Sinan DOĞRU

27 Mart 1994'de yapılacak olan yerel seçimlere bir ay kala, Parti Meclisi (PM)'nin aldığı çoğunluk kararıyla, DEP, seçimlerden çekildiğini açıkladı. Bu tutum, kimilerince "çekilme", kimilerince de "boykot" olarak yorumlandı. Aslında, birkaç aydır izlenegelen politikalar, belirsizlikler dikkate alındığında, bu tutumun pek sürpriz olarak karşılandığı söylenemez; genel olarak beklenen bir durumdu. DEP'in aldığı bu kararın yorumlanmasına geçmeden önce, bizleri bu noktaya getiren süreci objektif olarak irdelelemek gerektiğine inanıyorum.

Mevcut koşullarda demokratik bir seçim mümkün müdür?

Bugün Türkiye'deki yasal mevzuat ve TC'nin izleyegeldiği politikalar irdelendiğinde, seçimlerin iddia edildiği gibi eşit koşullarda özgür ve demokratik bir ortamda gerçekleşmeyeceği açıktır. Çünkü yoksulluğun, hayat pahalığının had safhaya vardığı, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünün, başta Anayasa olmak üzere birçok yasal düzenlemeyle engellendiği, baskı altında tutulduğu; ilerici, demokrat, sosyalist güçlerin düşünce suçundan cezaevine atıldıkları, memurların toplu sözleşmeli-grevli sendikal haklarının gasp edildiği faşist bir devlette; adil, demokratik bir seçimden söz etmek mümkün değildir. Yine, Kürtlerin bırakalım ulusal demokratik haklarını, varlıklarının bile kabul edilmediği, Kürtçe konuşma yapıldığı gerekçesiyle milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmak istendiği; Kürtlerin varlığını bile savunmanın Anayasa ve ceza yasalarınca "bölücülük", "vatana ihanet" vb. şekillerde nitelendirildiği; "Terörle Mücadele Yasası" ile, düşünce açıklamanın bile "terör" suçu sayıldığı, Kürtlerin her türlü düşünce ve örgütlenme özgürlüklerinin ayaklar altına alındığı, yasaklandığı, faşist-sömürgeci bir anayasa ile yönetilen bir devlette eşit, özgür, demokratik bir seçimden söz edilemeyeceği çok açıktır. Hiçbir Kürt partisinin kendi ulusal kimliği ile katılamadığı bir ortamda hangi demokratik seçimden söz edebiliriz? Süreci yorumlamak için, bütün bunlar da yetmiyor. Bugün Kürdistan'da açık bir savaş sözkonusudur. Olağanüstü Hal yasaları, özel ordu, kontrgerilla faaliyetleri ile, bırakalım ulusal demokratik hak ve özgürlükleri, insanların yaşama haklarının bile gasp edildiği, yüzlerce köyün boşaltıldığı, şehirlerde bile yaşamın zindan edilmeye çalışıldığı Kürdistan'da, silahların susmadığı bir ortamda, hangi demokratik, özgür seçimlerden sözedebiliriz?

Görüleceği üzere, saydığımız bütün bu koşullar, sadece bugüne, birkaç aya özgü şeyler değildir. Yıllardır süregelen ve gittikçe daha da ağırlaşan koşullardır söz konusu olan. Yani, 1991 erken genel seçimlerinde de yine aynı koşullar, aşağı yukarı söz konusuydu. Üstelik, o dönemde, bütün bu anti-demokratik koşullara, HEP'in seçimlere sokulmaması gibi çok bariz, tartışmasız bir devlet terörü de eklenmişti. Ama, bütün bunlara rağmen ulusal demokratik güçler, bu koşullar ortada olduğu halde "seçimler demokratik, özgür bir ortamda yapılmıyor, devlet bizi seçimlere sokmak istemiyor" vb. gerekçelerle, seçimleri boykota yönelmemişlerdir. Aksine, bu aldatmacayı, devlet partilerinin bu danışıklı döğüşünü boşa çıkarmak için, seçimlere katılmanın yol ve yöntemini bulmaya çalışmışlardır.

Evet, bütün bu baskı, yasaklama ve teröre rağmen yine de devletin, bütün bu avantajlı durumuna güvenmediği ve yurtsever, devrimci güçleri seçim platformunun dışında tutmak için, her yolu deneyeceği açıktı. Çünkü bu seçimlerin hem TC, hem de, Kürt halkı açısından önemi çok büyüktür. Devlet bunun bilincinde olarak daha 4-5 ay öncesinden sistemli, planlı bir programı hayata geçirmek üzere politikalar belirledi. Buna göre, devlet terörü ve savaş alabildiğine yoğunlaştırılarak ya Kürdistan'da seçimlerin yapılması koşulları ortadan kaldırılacaktı, yada ulusal demokratik güçlerin her türlü yol ve yöntem denenerek seçim platformunun dışında tutulmasına, halkın iradesinin sandığa yansımasının önüne geçilmesine çalışılacaktı. Daha 4-5 ay öncesinden bu gerçeklik çok somut bir şekilde geniş bir kesim tarafından dile getiriliyor, soruna dikkat çekiliyordu. Nitekim, süreç de bu yönde bir seyir izledi ve ne yazık ki, gelinen aşamada, devlet önemli oranda amacına ulaştı. Yani, devlet, 4-5 ay öncesinden önüne koyduğu programı hemen hemen herhangi bir akılcı direniş ve karşı koyuşla karşılaşmadan uygulayabilmiştir. Buradaki karşı koymadan kastım, devletin bu planlarını boşa çıkarıcı, sağlıklı politikalardır. Devlet'in bu tutumundan dolayı sızlanmak, platformları terk etmek pek politik bir tutum olmasa gerek. Evet böylesi bir devletten mi demokrasi bekleniyor? Hak ve özgürlüklerin, platformları boş bırakmakla değil bizzat mücadele etmekle; kendi kulvarında devleti köşeye sıkıştırmakla elde edilebileceğini bilmiyor muyuz? Peki devletin böylesi bir yönelim içinde olduğu bir süreçte, PKK, DEP ve diğer ulusal demokratik güçler, nasıl bir tutum sergilemişlerdi?

PKK ve yerel seçim süreci

Bilinmesi gerektiği gibi, devletin ülkemizdeki sömürgeci varlığı; terör, imha ve asimilasyon politikaları, Kürt halkı için bir kader değildir. Aynı şekilde, halkımızın ulusal demokratik mücadelesini dumura uğratmak için, devletin oluşturduğu birçok plan, entrika ve senaryonun da mutlak anlamda istenildiği gibi yaşamda yer bulacağı, başarıya ulaşacağı yönünde bir "tanrı emri" de yoktur. Bütün bu konularda iki taraf vardır. Ve taraflardan birinin plan ve programlarının diğeri tarafından boşa çıkarılması, hatta ters çevirilmesi pekala mümkündür.

Bu anlamda, devletin son bir kaç ay içerisinde seçimlerle bağlantılı olarak, hazırladığı planların boşa çıkarılması ve uygun bir seçim ortamının yaratılması için yapılabilecek çok şey vardı. Fakat ne yazık ki, süreç, ulusal demokratik güçler tarafından bu yönde biçimlendirilmemiştir. Bu konuda belirleyici olan faktör de, Kürdistan'da politik gündeme önemli oranda yön verebilme gücüne sahip olan PKK'nin politika ve tutumları olmuştur.

Devletin, seçimleri aleyhimize çevirmek için savaşı yoğunlaştırdığı bir süreçte, savaşa savaşla karşılık vermek yerine; en doğru tutum, birkaç ay öncesinden seçimlere özgü bir ateşkesin yapılmasıydı. Bu süreçte her geçen gün bir kayıptı. PKK'nin bu bağlamda yapacağı tek taraflı bir ateşkesin, devletin politikalarını etkilemeyeceğini dile getiren yaklaşımlara katılmıyorum. Önemli olan, halkayı başından yakalamaktı. 4-5 ay öncesinden kendimize şu soruyu yönelterek, politikamızın temel taşlarını örebilirdik. Seçimlere katılmak halkımızın çıkarına mıdır değil midir? Eğer cevabımız olumlu yönde ise -ki ulusal demokratik güçler seçimlere katılım konusunda hemfikirdirler-, o zaman, tüm politikalarımızı da bu yönde biçimlendirmemiz gerekirdi. Bu anlamda da, atılması gereken ilk adım, tek taraflı olarak PKK'nin ateşkes ilan etmesiydi. Böylece, savaşı tırmandırarak "güvenlik" vb. gerekçelerle seçim koşullarını dayanılmaz boyutlara vardırmaya çalışan devlet, deyim yerindeyse bir "ofsayt"a düşürülebilirdi. PKK'nin ateşkesi ile birlikte, içte ve dışta yoğun bir propaganda faaliyeti başlatılarak, devletin de bu ateşkese uymasının sağlanması politik gündemin eksenine oturtulabilirdi. Böylesi bir tutum karşısında ve tek taraflı ateşkesin sürmesi durumunda, devletin manevra alanının önemli oranda daralacağı açıktı. Hatta, fiilen yapmak istediği birçok şeyi yapma imkanını bulamayabilirdi. Tabi ki, böylesi bir yönelim, tüm ulusal demokratik güçlerin birliği temelinde, Türkiye ve dünya demokratik kamuoyu ile dayanışma halinde yaşam bulabilirdi. Fakat ne yazık ki, PKK, bu adımı atmadı ve üstelik seçim ortamını tümden tehlikeye sokacak şekilde burjuva partilerine, basınına yasaklar getirdi; bunlara yönelik fiili saldırılarını yoğunlaştırdı. Bu tutum, devletin ve partilerinin eline önemli kozlar verdi. Devlet "seçim güvenliğinin sağlanması" için yapmayı düşündüğü hileler için daha uygun bir zemin bulabildi. Devlet partileri de, büyük bir ikiyüzlülükle, "biz de baskı altındayız, PKK seçimlere katılmamızı engelliyor" diyerek seçimlere özgü kimi kısmi demokratik olanakların da tümden kısılması ve Kürdistan'da seçimlerin devletin namlularının gölgesinde yapılması için danışıklı bir şekilde, devlete çağrıda bulunmuş, bu durumu bizzat onaylamaşlardır. Acaba, PKK ateşkes ilan edip, sözkonusu yanlış yasaklamaları getirmeseydi, devlet, hileyi yasallaştıran "düzenlemelere" bu şekilde kolayca gidebilir miydi? Hatta, ateşkes ve yoğun politik çalışmalarla devlet partilerinin bir bölümünün de "güvenlik" gerekçesiyle gündemleştirilen hileli seçim yasasının karşısında tutum almalarını sağlamak olanaksız mıydı? Şimdi burada bir noktaya değinmek istiyorum. Deniliyor ki, "Öncelikle ateşkesi devletten istemek gerekiyor". Doğrudur; saldıran taraf devlettir, fakat, savaşı yoğunlaştırıp halkımızın seçimlerden başarıyla çıkmasını engellemek isteyen bizzat devletin kendisidir. Yani, devletin, "güvenlikli, daha rahat bir seçim ortamı" gibi bir kaygısı yoktur. Çünkü böylesi bir ortam, kendisinin önemli oranda başarısızlığını getirebilirdi. Onun için, seçimlerle devlete karşı güçlü bir çıkış yapmak gibi bir hedef ve kaygısı olan çevrelerin uygun seçim ortamını yaratmaları yönünde adım atmamız gerekirdi.

Sonuçta, PKK, ateşkes ilan etmediği gibi, getirdiği yasaklar ve savaşa, yoğun savaşla yanıt vererek, devletin politikalarına daha uygun bir zemin yaratmıştır. Ayrıca bugüne kadar henüz net bir seçim politikası belirlememiş olmakla da, kitlesi büyük bir belirsizliğe sürüklenmiştir.

DEP'in tutumu ve harcanan olanaklar

Yerel seçimlerden ulusal demokratik güçlerin yararına sonuçlar alınmasının önündeki en büyük engellerden biri de DEP yönetiminin yanlış tutumları olmuştur.

DEP'in seçimlerden çekilme kararının ön adımları, aslında DEP 1. Olağanüstü Kongresi'nde atılmıştır. Seçimlere katılıp, başarıyla çıkma niyeti olan bir partinin öncelikle en geniş kesimlerin birliğini sağlamayı kendisine görev edinmesi gerekirdi. Ne yazık ki, 1. Olağanüstü Kongre'de sergilenen tutum, bunun tam tersi bir nitelik taşımıştır. DEP'in içinde yeralan ulusal demokratik güçlerin büyük bir çoğunluğu PM'de çoğunluğu oluşturan kesim tarafından liste dışı bırakılarak, ya da formalite derecesinde yer verilerek, sürecin dışında tutulmak istenmiştir. Oluşturulan yeni yönetim, diğer kesimlerin dışlanması üzerinde biçimlendirilmiştir. Bu olumsuz tutuma rağmen yine de yerel seçimlerde ortak bir ulusal demokratik tutum geliştirilebilir düşüncesiyle parti içinde kalınmaya devam edildi. Ne yazık ki, PM'de çoğunluğu oluşturanlar, dar grup çıkarlarını öne alarak yerel seçimlerde ortak aday ve tutum belirleme yoluna gitmemişlerdir. DEP'e ve tüm ulusal demokratik güçlere devletin yönelttiği saldırılar, ancak birlikle göğüslenebilirdi. Fakat sözkonusu arkadaşlar, bu konuda gereken sorumluluğu göstermemişlerdir. Bu tutum adayların belirlendiği PM toplantısında da sürdürüldü. Diyarbakır, Van, Adana, Mersin, Derik vb. birçok yerde parti birimlerinin iradeleri hiçe sayılarak kendileri dışında bir kimsenin adaylığına yol vermeyen PM çoğunluğu en geniş ulusal demokratik güçlerin içinde yer alabilecekleri bir kitle partisi yerine, "az olsun benim olsun" anlayışıyla hareket etmiştir.

Bu politikalar aslında DEP'in seçimlere girmeye niyetli olmadığı izlenimini güçlendiriyordu. Çünkü DEP, attığı yanlış adımlarla bindiği dalı kendi elleriyle kesiyordu. DEP Genel Başkanı sayın Hatip Dicle'nin de, pek sorumlu bir davranış içinde olduğu söylenemez. Daha önce kongre döneminde yaptığı yanlış çıkışlara "Tuzla olayı" ile ilgili sözleriyle yeni bir halka ekleyen Dicle, başkanlığını yaptığı partinin değişik dünya görüşlerine sahip insanlardan oluşmuş karma bir nitelik taşıdığını ne yazık ki dikkate almak istememiştir. Kürt sorununun daha akılcı, sağlıklı politikalarla ve devlete malzeme oluşturmayacak bir yaklaşımla gündemleştirilmesinin yaşamsal önem taşıdığı böylesi bir seçim sürecinde, sergilenen bu tutumları anlamak mümkün değildir. Bu tür çıkışlar hem DEP'e hem de legal platformdaki Kürt hareketine, bir bütün olarak ulusal demokratik mücadeleye büyük zararlar vermektedir.

Ayrıca, DEP PM 1. Olağanüstü Kongre'den sonra aldığı bir kararla, devlete ve PKK'ye 1 Ocak-28 Mart tarihleri arasında geçerli olmak üzere karşılıklı ateşkes önerisinde bulundu. Fakat ne yazık ki, bu doğrultuda hiçbir ciddi çabaya yönelmemişlerdir. Ateşkes yapılması için, soyut çağrılar dışında hiçbir şey yapılmamıştır.

Tüm bu gelişmelerden sonra, DEP PM çoğunluğu, sonuçta seçimlerden çekilme kararı aldı. Ve bu kararla, Kürt halkını büyük oranda alternatifsiz bir durumla karşı karşıya bıraktı.

Diğer ulusal demokratik çevrelerin tutumu

Açıktır ki, PKK ve DEP PM'nin çoğunluğu böylesi bir yönelim içindeyken onların dışındaki yurtsever güçlerin de, gidişata dur diyecek alternatif politikalar geliştirememeleri ayrı bir gerçekliği ifade etmektedir. Devletin DEP'i seçim dışı bırakabileceği kaygısıyla birçok yurtsever çevre tarafından tedbir olması anlamında ortak bağımsız adayların belirlenmesi, genel kabul görmesine rağmen, bunun pratik gerekleri yerine getirilmemiştir. Şayet Kürdistan'ın olabilecek her biriminde ortak bağımsız adayların da başvurusu yapılmış olsaydı, DEP PM çoğunluğu çekilme kararını alırken, biraz daha ihtiyatlı davranırdı düşüncesindeyim. Ama sonuçta, DEP seçimlerden çekilirken Kürtk halkı da seçeneksizliğe mahkum edilmiştir.

Başından beri "boykot"a karşı çıkan kesimler, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmemişlerdir. Eğer, "boykot" yanlış idiyse bunun önlemi alınmalıydı. Ortak bağımsız adaylar mutlaka tespit edilmeliydi. Sonuçta DEP, geri çekilmekle; diğer ulusal demokratik güçler ise, bağımsız aday çıkarmayarak, kitleleri seçeneksiz bırakıp cidi tahribatlara yol açmışlardır.

Seçimlerden çekilme ve sonuçları

DEP PM, çoğunluk kararıyla seçimlerden çekilirken, ikna edici bir gerekçe ileri sürememiştir. Daha birkaç gün öncesine kadar da bizzat sayın Hatip Dicle'nin kendisi "bir tek oy bile alacağımızı bilsek gene deseçimlere katılacağız" demiştir. Hemen ardında da "demokratik ve özgür bir ortamda yapılmadığı" gerekçesiyle seçimlerden çekilme kararı açıklanmıştır. Sormak lazım, daha birkaç gün öncesine kadar, "bir oy almak" pahasına da olsa seçimlere katılacağını söyleyen bu arkadaşlar, acaba bu sözleri söylerken seçimlerin, "anti-demokratik" olacağını, henüz anlamamışlar mıydı(?!)

Herşeyden önce şunu netleştirmek gerekiyor: Seçimlerin demokratikliği DEP'in seçimlere katılabilmesine ya da iyi bir sonuç almasına bağlı değildir. Yazının başında da belirttiğim gibi, faşist-sömürgeci Anayasa var oldukça ve Kürdistan'daki savaş ortamı devam ettiği sürece, hiçbir seçimin demokratikliğinden söz edilemez. Yurtsever, devrimci, sosyalist güçler tam da bu bilinçle seçimlere katılır, bu aldatmacayı boşa çıkarmaya çalışırlar. Kaldı ki, 1991 Erken Genel Seçimleri'nde de Kürdistan'da yoğun bir savaş ortamı vardı ve üstelik HEP, yasal oyunlarla seçim dışı bırakılmıştı. 1991 Erken Genel Seçimleri eşit koşullarda demokratik ve özgür bir şekilde yapıldığı için mi HEP seçimlerden çekilmedi? Eğer, o ortama demokratik diyorsanız, bugünkü ortamın da aynı şekilde yorumlanması gerekir; ki, bu da ciddi bir politik çıkmaza sürükler.

DEP'in seçimlerden çekilmesi, DEP ve bazı ulusal demokratik güçlerin kendi elleriyle yarattıkları çıkmazını bir başka yanlışla aşılmaya çalışılmasını ifade ediyor.

Peki, seçimler hiç mi boykot edilmez? Elbette ki, belli koşullarda bir seçenektir. Ancak, bu seçenek, yerinde ve zamanında uygulanmadı mı, tam anlamıyla bir seçeneksizliğe dönüşmektedir.

Her şeyden önce kitlelerin siyasal-psikolojik durumları ve boykotun başarı derecesi önemli bir faktördür. Bugün Kürdistan'da objektif bir şekilde soruna yaklaşan her sağduyulu insanın görebileceği gibi, kitleler böylesi bir boykota hazır değildir. Boykot, kitleleri şu ya bu düzen partisine yöneltecektir. Bu anlamda da, bir protestoya dönüşmesi çok zordur. Bunun yanısıra halkımızın imha ve soykırım dahil her türlü yolla sindirilmek istendiği ve mücadelenin ivmesinin biz kabul etsek de, etmesek de, belli ölçülerde düştüğü bir ortamda, boykot varolan durumu daha ileriye götürücü bir rol de oynamayacaktır. Toplumun belirli bir kesimi sandığa gitmeyebilir ama bu seçimlerin niteliğini ve yapılan hilesi, dünya ve ülke kamuoyuna açıklamaya yetmeyecektir. Ulusal demokratik güçlerin birliğinin, bizzat çekilme kararı olanlarca zedenlendiği bir süreçle; bunun kitleler üzerinde yarattığı güvensizlik, umutsuzluk ve yılgınlık ortamında, gerçekten de başarılı bir boykot gerçekleştirileceğine inanılıyormu? Kaldı ki, ülkemizde gelinen aşama, her türlü devlet organının tümden ortadan kaldırılacağı, reddedileceği bir süreci de ifade etmiyor. Yani toplu bir red diye anlamında da, boykotun koşulları yoktur. Bütün bunlarla birlikte yine de seçimlere katılmak olanaksız değildi.

Devamı s. 15'te

Serleşkerê Giştî Gureş û Serokwezîr Çîller hedef nîşandan

"Eşkiya û Xayin di Meclîsê de ne!"

▲ Navenda Giştî ya DEP'ê hat bombekirin. Du Endamên DEP'ê hatin kuştin

▲ Serleşkerê Giştî Dogan Gurêş; "Eşkiya di Meclîsê de ye, hewce nake li tu cihên din lê bê gerandin."

▲ Serokwezîra Tirkiyê Tansu Çîller: "Xayinên welêt di Meclîsê de ne, pêwist e em wan ji bin sîwana wê derxin."

Navenda Nûçeyan- Çiqas ku hilbijartinên herêmî yên 27'ê Adarê nêzîk dibin, ewqas jî êrîşên dewletê jî li ser DEP'ê zêde û gûrr dibin.

Li Enqerê navenda DEP'ê di 18'ê Sibatê de hat bombekirin; kesek mir û 22 kes jî birîndar bûn. Bombe di navbera qatên 5 û 6'an de teqiya, xisarek mezin da avahiyê û dikanên dorûbera wê jî zirarek giran dîtin.

Serokê Giştî yê DEP'ê di beyana xwe ya çapemeniyê de got; "Bombekirina navenda DEP'ê planek ji yên hukûmetê ye û kiryareke kontrgerîlla ye." Wezîrê Navxweyî yê Tirkiyê Nahît Menteşe, yek car rê li xwe şaşkir û wiha beyan da: "DEP'ê xwe bi xwe bombe kiriye." Li ser vê yekê devjengî di navbera Hatîp Dîcle û Menteşe de derket. Hatîp Dîcle got, "Nahît Menteşe namerd e û xinisî ye, wezîrek çawa hewqas xinisî dibe? Pêşî parêzgerên li dora buroyê rakirin, paşê buro dan bombekirin û nuha jî dixwazin qebeheta xwe têxin sutiyên me." Menteşe jî di derheqê Dîcle de wuha peyivî: "Ew kes, ji xwe xayinê welêt e, ez wî hempayê xwe nabînim."

Wek tê zanîn berî nuha bi çend rojan, li dû hev Serokê Belediya Hezoyê (Kozluk) Abdullah Kaya, yê Kurtalanê Cemîl Akgun û yê Licê Nazmî Balkaş ku endamên DEP'ê ne, bi biryara Menteşe, ji kar hatin avêtin.

Li aliyê din ve Serleşkerê Giştî Dogan Gureş, bal kişand ser beyana Hatîp Dîcle ya li ser bûyera Tuzlayê ku gotibû; "Heçî kesên bi unîforma ne, di şeran de armanc in", DEP'ê kir hedef û Gureş got: "Eşkiya di Meclîsê de ne, hewce nake em li cihekî din lê bigerin." Herwiha Serokwezîr Tansu Çîller jî di civîna grûba DYP'ê de got, "Esil xayînên welêt di Meclîsê de ne, pêwist e berî em wan ji bin sîwana wê derxin." Di vê navberê de rakirina destnedana mebûsên DEP'ê hat rojevê. Xwediyê înqilaba faşîst a 12'ê Îlonê Evren jî êrîş bir ser DEP'ê: "Ez bûma, minê DEP'ê nexista Meclîsê."

Herwiha erîşên sîxurî yên li ser DEP'ê jî berdewam in. Lawê Huseyîn Alevcan, namzetê DEP ê yê bajarê Aydinlar (qeza Sêrtê), Omer Alevcan bi îşkencê hat kuştin. Li Diyarbekir jî, du lawên namzetê DEP'ê Mehmet Tekeş yê Baxlera, Ahmet Tekeş û Soner Tekeş hatin kuştin.

Abdullah Yilmaz namzetê DEP'ê yê Uludere jî, di dema muraceeta ji bo hilbijartinê de, bi kulm û pehînan ji daîrê hate qewirandin.

Welatparêzê hêja

Ahmed Karli wefat kir

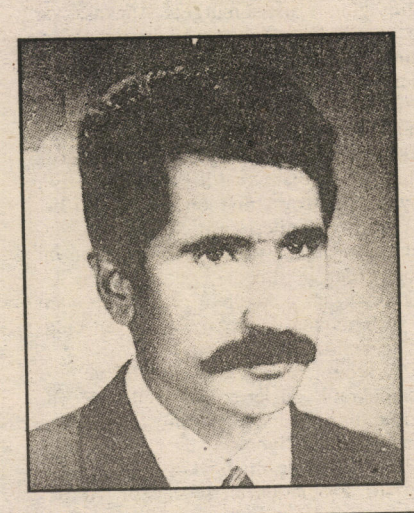

Navende Nûçeyan- Tekoşerê Kurd, welatparêzê hêja Ahmed Karli di 7'ê Sibatê de li Parîsê ji nexweşiya xwe ya dil wefat kir.

Ahmed Karli di sala 1943'an de li Siwêregê hat dinê. Xwendina xwe ya seretayî û navîn li Siwêregê û lîseyê jî li Rihayê qedand û li Stenbolê Fakulteya Huquqê xelas kir û wek abûqat kar kir.

Hîn di dema unîwersîteyê de bi aqtîfî siyasetê mijûl bû û yek ji demeznêr û berpirsyarên DDKO ya Stenbolê bû. Di nav Partiya Karkerî Kurdistanê (KÎP) de xebata xwe ya siyasî dom kir û bû endamê polîtburoya wê partiyê. Li ber xebata xwe ya siyasî karê abûkatiyê jî kir û li Diyarbekirê û Rihayê ket dawaya gelek kesên welatparêz û şoreşgerên Kurd.

Piştî derbaya 12'ê Îlonê 1980'ê wek gelek şoroşgeran ew jî mecbûr ma ku welêt terk bike. Ü çû bin xetê. Ew çû Fransayê û li wir îltica kir. Piştî perçebûna KÎP'ê çend salan serbixwe ma. Dû re di nav Platforma Bergehê de cî stend û wexta Hevgirtin-PDK ava bû, wek endamekî vê partiyê karê xwe yê siyasî domand. 30 salê jiyana xwe ji bo rizgariya Kurdistanê û azadiya gelê xwe da. Gelê Kurd tucarî wê wî ji bîr neke.

Antep Eğit-sen Başkanlığına Mehdi Resul Doğan Seçildi

ANTEP (Medya Güneşi)- Eğitsen Gaziantep şubesinin geçen hafta yapılan şube başkanlığına **Mehdi Resul Doğan** seçildi.

22 Şubat günü yapılan açılış konuşmasını, yönetim kurulu üyelerinden **Ahmet Canan** yaptı. Konuşmasında özellikle bölgede süregelen baskılara değinen Canan "Newroz"da gençlerin loy loy çekmesini yasaklayan iktidar, televizyonlarında aşiret reislerini Kürtçe konuşturuyor. Bu nasıl zihniyettir, bu nasıl ikiyüzlülüktür!" dedi.

Daha sonra, yapılan konuşmaların ardından geçilen oylamada şube başkanlığına Mehdi Resul Doğan, Şube Sekreterliğine Adnan Yalnız ve Mali sekreterliğine de Mehmet Bozgeyik seçildi.

NEWROZ '94

Cejna Gelê Kurd-Kurdisches Volksfest

15.00 Uhr, **GIESSEN**
Bürgerhaus Wicseck, Philosophensir. 26, 35396 Gieben-Wieseck

Şivan Perwer, Ciwan Haco, Ejder, Deutsche und Kurdische, Persönlichkeiten, Bürgermeister der Stadt Silopi, Folklore **13.3.94**

18.00 Uhr, **WILHELMSHAVEN**
Pumpwerk, Bandier Deich, 26382 Wilhelmshaven

Ciwan Haco, Said Gabari, Salih, Diyar-Gruppe, Bürgermeister der Stadt Silopi, Redner von Yekbûn, Folklore, Dias **19.3.94**

Mitveranstalter:HEVKAR, Kurdischer Verein

Unterstützer bzw. Mitveranstalter: Kürdische Gemeinde in Deutschland
HEVKAR: Föderation der Arbeitervereine Kurdistans

KISA * KISA * KISA

◆ Mardin'in Derik ilçesinde yaklaşık 2 hafta önce teslim olan PKK'nin bölge genelindeki siyasi işlerinden sorumlu **Servet** kod adlı gerillanın verdiği ifadeler üzerine gerçekleşen operasyonda, birçok kişinin gözaltına alındığı bildirildi. Gözaltına alınanlardan bazı kişilerin serbest bırakıldığı; **Hatip Yapıştıran, Aziz Orun, Ömer Ece, M. Reşit Gülhan**'ın ise adlarını öğrenemediğimiz 3 kişiyle birlikte, sorgulanmak üzere Mardin'e götürüldüğü bildirildi. PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri gerekçesiyle gözaltına alınıp daha sonra bırakılanlar arasında Anap belediye başkan adayı **Hasip Necimoğlu**'nun da bulunduğu öğrenildi.

◆ 14 Şubat günü Batman il merkezinde, **Ramazan Meral** adlı kişi kimliği belirlenemeyen kişilerce silahlı saldırıya uğradı. Vücudunun çeşitli yerlerinden aldığı kurşunlarla ağır şekilde yaralanan Meral, hastaneye kaldırıldığı sırada yaşamını yitirdi.

◆ 15 Şubat günü Siirt merkeze bağlı Kıtnıs (Yerlibahçe) köyüne baskın düzenleyen devlet güçleri, **Edip Şeker, Basri Erdem, Hakim Aksu, Yaşar Durbaşa, Bahattin Kaya, Süleyman Dörtbudak** ve adını öğrenemediğimiz bir kişiyle birlikte 7 köylüyü gözaltına aldı. Olay hakkında detaylı bilgi edinilemedi.

◆ 16 Şubat günü Batman'ın Sason ilçesinde **Nuri Ekinol** adlı şahıs kimliği belirlenemeyen kişilerce silahlı saldırıya uğradı. Saldırı sonucu yaşamını yitiren Ekinci,'nin, daha önce de silahlı saldırıya uğradığı ve yaralandığı bildirildi.

◆ 16 Şubat günü Diyarbakır'da, Melik Ahmet semti muhtarı **Recep Kutlay**, berber dükkanında traş olduğu sırada kimliği belirlenemeyen bir kişinin silahlı saldırısına uğradı. Kutlay, saldırı sonucu kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirdi.

◆ Şırnak'ın İdil ilçe merkezine PKK gerillaları tarafından baskın düzenlendi. Gerillalarla devlet güçleri arasında çatışma çıktığı belirtilirken devlet güçlerinin birçok evi rastgele tarayarak tahrip ettiği bildirildi. Bu arada ilçede yapılan genel aramalarda birçok kişinin gözaltına alındığı öğrenildi.

◆ 20 Şubat günü Siirt'in Aydınlar beldesi DEP belediye başkan adayının oğlu **Ömer Alevcan** gözaltında öldürüldü. PKK'ye yardım ve yataklık ettiği gerekçesiyle gözaltına alınan Ömer Alevcan'ın babası, cesedi teslim eden devlet güçlerinin "oğlunuz nezarette kendisini iple asarak intihar etti" dediklerini belirterek "ceset üzerinde intihar belirtisi olabilecek herhangi bir iz yoktu, oğlum işkenceyle öldürüldü" dedi.

◆ 20 Şubat günü Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Bilge köyünde bulunan **Çelebi** ailesine ait eve gece geç saatlerde kimliği belirlenemeyen kişilerce silahlı saldırı düzenlendi. Saldırı sonucu ev halkından **Abdullah (70), İbrahim, Şehmus** (6), Melek (70), **Kadriye** (14) ve **Güllü Çelebi** adlı kişiler yaşamlarını yitirirken, iki kişi de ağır şekilde yaralandı. Saldırının kimlerce ve ne amaçla gerçekleştirildiği öğrenilemedi.

◆ 21 Şubat günü Diyarbakır'ın Balıkçılarbaşı semtinde kasaplık yapan **Mehmet Aktaş** adlı kişi, kimliği belirlenemeyen iki şahsın silahlı saldırısına uğradı. Saldırı sonucu ağır şekilde yaralanan Aktaş, hastaneye kaldırıldığı sırada yaşamını yitirdi.

◆ 21 Şubat günü Diyarbakır'ın Bağlar semtinde, **Metin Doğuş** adlı lise öğrencisi, kimliği belirlenemeyen kişilerin satırlı saldırısına uğradı. Saldırı sonucu yaralanan Doğuş, Diyarbakır Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alındı.

◆ 22 Şubat günü Diyarbakır Anadolu Lisesinin bahçesinde sigara içen **Cihat Baysal** adlı öğrenci, Hizbullahçı oldukları iddia edilen, dışarıdan gelen bir grubun satırlı saldırısına uğradı. Saldırı sonucu yaralanan Baysal tedavi altına alındı.

◆ 24 Şubat günü Diyarbakır'ın Bağlar semti Fatih mahallesi muhtarlığı bürosuna kimliği belirlenemeyen kişilerce silahlı saldırı düzenlendi. Saldırı sonucu büroda bulunanlardan **Salih Karaaslan** adlı kişi yaşamını yitirirken, DEP'li mahalle muhtarı Mahmut Tekeş'in oğulları Ahmet Tekeş ve Soner Tekeş öldürüldü. Görgü tanıkları, saldırganların 18-20 yaşlarında ve 4 kişi olduklarını ifade ettiler.

◆ 29 Şubat günü Mardin'in Midyat ilçesine bağlı Yeşilli köyü civarında, köylülerce, kurşuna dizilmiş bir ceset bulundu. Daha sonra yapılan araştırmalar neticesinde, cesedin 64 yaşındaki **Tahir Özdemir** adlı köylüye ait olduğu öğrenildi. Cinayetin kimler tarafından ve ne amaçla işlenildiği öğrenilemezken, cinayetin bölgedeki korucular tarafından işlenmiş olabileceği köylülerce iddia edildi.

◆ Şırnak il encümen bağımsız adayı **Necati Özkalay,** Cizre'de gözaltına alındı. 27 Şubat günü sabah saatlerinde terörle mücadele ekiplerince Özkalay'ın evi basıldı. Evi basan polisler hiçbir gerekçe göstermeden Özkalay'ı gözaltına aldılar.

Cizre'de devlet güçlerinin halka yönelik operasyonlarının devam ettiği ve Cizre'de hergün bir-iki insanın faili meçhul cinayetlere kurban gittiği gelen haberler arasında

Diyarbakır Temsilcimiz Tutuklandı

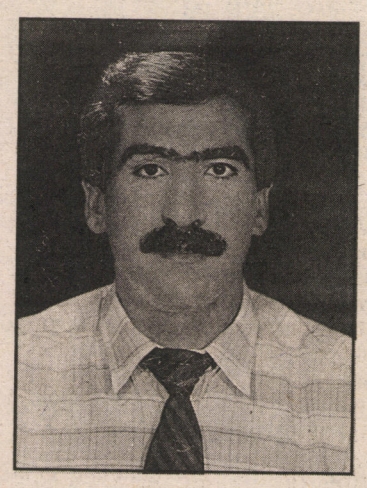

Diyarbakır Temsilcimiz Hamdullah Akyol Diyarbakır DGM' tarafından tutuklandı.

DIYARBAKIR (Medya Güneşi)- Gazetemizin Diyarbakır temsilcisi Hamdullah Akyol, yargılandığı Diyarbakır Demokrasi Paltaformu davasından tutuklanarak, cezaevine konuldu.

Gazetemizin Diyarbakır Temsilcisi Hamdullah Akyol, 23 Şubat günü Diyarbakır DGM'de, yargılandığı Diyarbakır Demokrasi Platformu davasından tutuklanarak Diyarbakır Merkez Kapalı Cezaevi'ne konuldu. Mahkeme heyeti, ayrıca aynı davadan yargılanan DİSK Genel-İş Sendikası Şube Başkanı Mahmut Alpaslan, Belediye-İş Sendikası Şube Sekreteri M. Tahir Keskin ve Harb-İş Şube 2. Başkanı Bahri Zülküf Karakoç adlı sendikacılar hakkında tutuklama kararı alırken, Tes-İş 1 No'lu Şube Başkanı Ali Öncü ile Newroz dergisi eski temsilcisi Mehmet Keşli'yi serbest bıraktı. Mahkeme 30 Mart 1994 tarihine ertelendi.

Bilindiği üzere, 'Diyarbakır Demokrasi Platformu' geçtiğimiz yıl içerisinde 24 sendika ve dergi temsilciliğinin katılımıyla oluşturulmuştu. Yine geçtiğimiz yıl içerisinde, platform, Kürdistan'daki faili meçhul cinayetler ve çeşitli baskıları protesto eden bir basın açıklaması düzenlemiş, açıklamada bölücü öğeler bulunduğu iddiasıyla, platform üyeleri hakkında dava açılmıştı. Daha önceki duruşmalarda da, birçok platform üyesi tutuklanmış ve serbest bırakılmıştı.

M. Ali Ural'ın Kitabına İkinci Toplatma

DİYARBAKIR (Medya Güneşi)- Gazetemiz köşe yazarlarından M. Ali Ural'ın daha önce toplatılıp hakkında takipsizlik kararı verilen 'Sorgu, Zindan, Direniş ve Yaşam' adlı kitabı tekrar toplatıldı.

Gazetemiz yazarlarından Mehmet Ali Ural'ın 'Sorgu, Zindan, Direniş ve Yaşam' adlı kitabı, Diyarbakır 2 No'lu DGM yedek üyeliğinin 16 Şubat 1994 tarih ve 1993/31 sayılı kararıyla, bölücü öğeler taşıdığı gerekçesiyle tekrar toplatıldı. Yazarın 553 adet kitabına, 20 Şubat günü Diyarbakır büromuza gelen polislerce el konuldu

Kitap hakkında, daha önce Diyarbakır DGM tarafından dava açılmış ve 29.11.1993 tarihinde, takipsizlik kararı verilmişti.

Kitabında, Diyarbakır Cezaevinde tutuklu kaldığı süre içinde yaşanan trajedileri, insanlık dışı uygulamaları ve devrimcilerin direnişini anlatan yazar M. Ali Ural, "Türkiye'de insanların başına gelen çoğu şey kitapların da başına geliyor. İnsanlar hapsediliyor, kitaplar da hakeza. İnsanlar yakılıyor, kitaplar da öyle. Kitabım hakkında verilen toplatma kararını, Türkiye koşullarında, bu anlamda doğal karşılıyorum" dedi.

DİYARBAKIR NOTLARI

Delil YURDATAPAN

Bucaklar Devlet mi?

ATV'nin meşhur bir haber programı var: 'A Takımı'. Hani şu Savaş Ay'ın sunduğu program, Diyarbakır'da da halkın severek izlediği, özellikle bir süre önce Diyarbakır'ı anlattığı için, bölgede popüler olan bir program. Televizyonla pek aram olmadığı için izlemiyordum ama, Diyarbakır'da kimin ağzını açsanız bu programdan bahsediyordu.

Diyarbakır'ın "gündemini" yakalayabilmek için ben de izlemeye karar verdim ve geçenlerde televizyonun karşısına kuruldum. Sükseli bir jenerikle program başladı. Stüdyoda kurulu demir levhaların arkasından, marksvari sakallı, göründüğü kadarıyla dört cepli yeleği ve uzunca siperli şapkasıyla Savaş Ay göründü ve Mehmet Ali Birand'ı aratmayacak bir tempoyla programı sunmaya başladı.

Programda hayli ilginç konular vardı ama beni en çok çeken, Siverek'teki özel ordu, adıyla verileniydi. Sunucunun kendi deyişiyle, yorumdan uzak, apolitik, özdeyiş dolu konuşmasını, biraz da katlanarak dinledim ve nihayet haber verilmeye başlandı. Şanlı olduğu iddia edilen Urfa'nın Siverek ilçesinin arabadan çekilmiş görüntüleri eşliğinde, Bucak aşiretinin karargahına varıldı.

Bilindiği gibi, Bucaklar, Siverek ve çevresinde öteden beri hakim tek güçtü ve hala bu gücünden zerre kadar birşey kaybetmemiş bir şekilde duruyor. 12 Eylül öncesinde PKK'ya kan kusturan ve illallah dedirten tek aşiretti. Aşiret mensupları silahlanmış, PKK'ye karşı mücadele ediyorlardı. Buna rağmen PKK'nin en çok varlık gösterdiği yer de Siverek ve Hilvan çevresiydi. Hatta Bucak aşiretinden birçok kişi de PKK'ye katılmış ve bugün yönetim kadrolarında yer almış bulunuyorlar. 12 Eylül sonrasında da Bucaklar'ın PKK'ye karşı kinleri sürdü ve arasıra, aralarında küçük çaplı çatışmalar oldu. Ve derken günün birinde, Bucaklar, devletin de verdiği imkanla PKK'ye karşı yürüttükleri mücadeleyi resmileştirdiler, yani sözün özü koruculuğu kabul ettiler. Herşey o gün başladı.

Siverek ve çevresinde bilinen yurtseverleri tek tek göçerttiler. Akrabaları PKK'li olan insanlar Bucakların hışmına uğradı. İnsanların yolunu kestiler, DEP'i kapattılar ve bir daha açtırmayacaklarına dair yemin ettiler. Yani kısacası, biraz Kürtçülük kokan herkes tehditlerine maruz kaldı ve halka yönelik daha nice baskılara başvurdular.

Bugünlerde, Bucaklar, yine Urfa'nın bir ilçesi, Suruç'ta silahlarını göstere göstere tehditkar bir edayla, 50-60 kişilik gruplar halinde dolaşıyorlar. Tehdit ediyorlar. Sevmediklerini göçertiyorlar. Tabii bir kısım korucu da, Suruç'un köylerini geziyor ve köylüleri korucu olmaları yönünde tehdit ediyor.

Kolayca anlaşılabileceği gibi, Siverek ve çevresi, bugün Bucaklardan soruluyor ve hakimiyet kayıtsız şartsız onların elinde.

Program, aşiret mensuplarının yere serili muhteşem sofralarının görüntüleriyle devam ediyordu Ne de olsa Halil İbrahim'in torunları, tarihi sofraları muhteşem olacak. Sunucu anlatıyor, 90 bin kişilik bir güçleri mevcut, hergün 500 kişi hazır kıta bekliyor vs. Ve sıra Bucak aşireti reisi, DYP Urfa Milletvekili Sedat Bucak'la yapılan röportaja geliyor. Bucak konuşuyor, DEP'li milletvekillerinin PKK'li olduklarını, PKK adına kendisiyle görüşmeye geldiklerini anlatıyor ve en nihayetinde, sunucu, Bucak'a Abdullah Öcalan için hodri meydan dedirtiyor. Bucak, Abdullah Öcalan'a rest çekiyor! Fakat ...

12 Eylül öncesini yaşamış bir okurumuz anlatıyordu. O dönemde Bucaklar PKK'ye karşı amansız bir şekilde mücadele verdiler, ama 12 Eylül darbesiyle birlikte Bucaklardan da tutuklananlar olmuş. Sorguda Bucaklıya soruyorlarmış, "sizin suçunuz nedir?" diye, Bucaklar yanıtlıyorlar "biz PKK'ye karşı savaştık". Aldıkları yanıt "siz devlet misiniz savaşıyorsunuz" oluyor ve okurumuzun deyişiyle, "tep û rep", üzerlerine düşüp dayaktan geçiriyorlarmış.

Tarihte açık örnekleri vardır, şimdiye kadar hiçbir aşiret, iktidara yaranamamış ve hep hüsrana uğramıştır. Korkarım bir gün birileri Sedat Bucak'a "siz devlet misiniz?" diye sorsun, yarının ne olacağını kim bilebilir?

Dosya, Bucakların tatbikat görüntüleriyla kapanıyor ve programın bu kadar popüler olmasının, hakkı olduğuna karar veriyorum.

SITÊRKA GEŞ

Felat DILGEŞ

AX JI DESTÊ ME KURDAN, "ME NEZAN Û NERINDAN"

Di gelek nivîsên xwe de em li ser hovîtiya dewletên Tirk, Faris û Ereban rawestîn. Em baş dizanin ku ew çi tînin serê gelê Kurd. Lê gelo di dagirkirin û kolonîkirina Kurdistanê de rolê me Kurdan çi ye? Em viya jî deynin aliyekî, di roja îroyîn de, di roja ku gelê Kurd li çaraliyên Kurdistanê ji bo serxwebûn û azadiya xwe rabûye ser piyan de, di parastina statuya siyasî de rolê me Kurdan çi ye? Yanê hin Kurd bi çi awayî û çiqas ji azadbûna gelê Kurd re dibin asteng?

Ev pirseke gelek girîng e û divê ku bi awayekî dûr û dirêj li ser bê rawestin.

Bi ya min, li kudera dinê dibe bila bibe, heke gelekî ji bo xwe, azadbûn û serxwebûnê kiribe armanc; ji dil û can, bi bîr û bawerî di vê riyê de têbikoşe, tu hêzek nikare ji vî gelî re bibe asteng. Nimûneyên vê yekê li dinê gelek in. Rewşa ew gelên ku li ser axa xwe bûne dewlet li aliyekî, rewşa Yahûdiyan û avakirina dewleta Îsraîl li ber çavan e. Ev Yahûdiyên ku li dinê tar û mar bûbûn, bê war û bê sitar mabûn; di qirkirinên mezin de hatibûn derbaskirin; roja ku milên xwe dan hev, ji bo dozekê û ji bo armancekê xebitîn, bi ser ketin û dewleta xwe jî avakirin. Yahûdiyan, belkî bedelek giran dan, lê dawiyê bûn dewlet û ancax bi vî awayî ji qirkirin û tunebûnê rizgar bûn. Lewra ew jîn, wan bi çavên xwe dîtin û bawerî pê anîn ku li der û dertûnan hebûna netewî nayê parastin.

Dijmin çiqas har, dijmin çiqas hov, dijmin çiqas bi hêz û dijmin çiqas zalim be; di vê siyaseta xwe de em wî bi ser dixin. Ma ku em Kurd ji dijminan re nebin hevkar, ji dijminan re nebin alîkar kî dikare welatê me dagir bike!... Dema ku mirov li dîroka nêzik a gelê Kurd dinihêre, tiştê ku herî pirr bala mirov dikişîne, bi dijminan re hevkariya hin kes û eşîrên Kurdan e. Bêguman ev yek sedemê herî girîng ê têkçûna Kurdan; herweha ev yek sedemek mezin ê bindestî û koletiya gelê Kurd e jî. Bi rastî ev yek nexweşiyek me yî kevn e. Hê di sedsala 17. de Ehmedê Xanî li ser sedemên vê nexweşiyê radiweste û weha dibêje:

Ez mame di hîkmeta Xwedê de
Kurmanc di dewleta dinê da
Aya bi çi wechî mane mehrûm?
Bilcimle ji bo çi bûne mehkûm?

Seydayê Xanî, piştî ku li ser mêrxasî, fêrisî, egîtî û wêrekiya Kurdan disekine, îcar weha dinivîse:

Ev Rûm Ecem bi wan hesar in
Kurmanc hemî li çar kenar in
Herdû terafan qebîlê Kurmanc
Bo tîrê qeza kirine armanc

Rastî ev e ku birîn kûr in, rehên nexweşiyên dûr in. Ji xwe ne pêwist e ku mirov pirr dûr here. Ma îro, ma îro jî yên ku ji dijmin bêtir xesarê digîhînin tevgera netewî, dîsa ne Kurd in!..Yên ku di nav dewleta Tirk de cih dîstînin û di dijminatiya gelê Kurd de serî dikişînin, ne em Kurd in! Kesên wekî Hîkmet Çetîn, Necmedîn Cevherî û Kamûran İnan siyaseta dewleta Tirk a li dijî gelê kurd beyan dikin. Dîsa li gundên Kurdistanê "qorûcî" em in! Li bajaran yên ku di nav rêxistina qon-trgerîla de cih distînin û di kuştina Kurdan de pêşkişiyê dikin, pirrê wan Kurd in.

Mebûsê Rihayê yê DYP'ê Sedat Edîp Bucak, di televizyona Tirkan de weha dibêje: "Xelq li benda yekî bi namûs e ku ji wan re pêşkişiyê bike. Min dît ku kes dernakeve, vê wezîfa bi şeref min sitand." S. Edîp Bucak li ser navê dewleta Tirk, ji bo çend qûriş pere kuştina Kurdan, kuştina şervanên azadiyê yên gelê Kurd wezîfeyekî bi "şeref" dibîne.

Xwedê kesî bêxîret, Xwedê kesî bêşeref neke!..

Gotinek pêşiyan heye:"Kurmê darê ne ji darê be, dar narize." Ev e rastiya me Kurdan; kurmên me ji me ne. Wekî qîjniyan bi laşê me ve zeliqîne û li ser navê dijmin xwîna me dimêjin. Nizanim gelo ji bo ku hişê me were serê me û em li rastiya xwe xwedî derkevin, divê hê çiqas em di qirkirinan de derbas bibin! Dîvê hê çend caran dîrok ji bo me dubare bibe! Û carna ez dibêjim:Ax ji destê me Kurdan, me nezan û nerindan.

Hevpeyvîn bi Profesorê Dîrokê Şakirê Xudo re

"Bi zorê nêzîkbûn çênabe û problem çareser nabin"

Ev hevpeyvîn li Moskovayê ji aliyê hevalên me Şoreş Fırat û Serdar Dîcle ve hatiye çêkirin.

Medya Guneşî: *Mamoste tu dikarî xwe bi xwendevanê me bidî naskirin?*

Şakirê Xudo: Pêşiyên min ji Qersê hatine. Ez li gundê Elegazê ji dayik bûme. Di sala 1932'yan de min li gund dibistana seretayî temam kir. Di 1948'an de ketim enstîtuyê û di 1952'an de jî min xwendina xwe temam kir. Paşê, min li gund nêzîkî 3 salan mamosteyî kir. Ji sala 1955'an heta 1960'î di rojnama Riya Teze de min wek redaktor kar kir. Ji sala 1960 heta niha ez di Enstîtuya Rojhilat a Ermenîstanê de kar dikim. Ev 7-8 heyv in ku ez hatime Moskovayê û li Navenda Lêkolînên Kurdî dixebitim. Di sala 1963'yan de min têza doktoriyê temam kir û di 1977'an de bûm doktorê dîrokê. Di sala 1980'yî de bûm profesor û di 1990'î de jî ji bo endametiya Akademiya Ermenîstanê hatim hilbijartin.

Heta nuha 8 pirtûkên min di warê dîroka gelê Kurd û Kurdistanê de hatine çapkirin, ji bilî wan jî gelek nivîs û gotarên min di kovar û rojnamên cur bi cur de hatine weşandin.

Medya: *Mamoste hûn dikarin pirtûkên xwe bi nav bikin?*

Ş. Xudo: 1) Di Pey Şerê Cîhanê yê 2'an de Têkoşîna Kurdan li Kurdistana Iraqê

2) Di Salên 1919-1926'an de Têkoşîna Kurdan ji bo Serxwebûnê

3) Pirsgirêka Kurd di Navbera Şerê Cîhanê yê Yekê û yê Duduyan de (Wergera Tirkî ya vê pirtûkê ji alîyê Jîna Nuh ve li Swêdê hatiye çap kirin).

4) Problema Otonomiya Kurdan li Komara Iraqê.

5) Di Serdema Nuh de Pirsa Kurdan li Iraqê.

û çend hebên din.

Medya: *Wek tê zanîn ku berî nuha tu li Akademiya Erîvanê dixebitî, wek te li jor jî daye dîyarkirin nuha tu li Moskovayê xebata xwe didominî. Ji ber çi sedeman te koç kir?*

Ş. Xudo: Ez bixwe gelekî bi Navenda Kurdzanî ya Ermenîstanê ve giradayîme û ew jî min wek xebatkerekî xwe yê zîrek dihesibînin. Rol û xebateke wê ya gelekî giranbûha heye. Ez bixwe gelekî qîmet didim xebata vê akademiyê ji ber ku di derheqa pirsa me de vê akademiyê gelek tiştên hêja kiriye. Sebaret bi pirsa we ji min kiriye jî, ez dixwazim bibêjim heval û dostên min gelek caran digotin; "Heger tu bêyî Moskovayê wê xebata me baştir bibe. Çunkî, hevgirêdan û xebat wê rolekî mezin bileyize."

Piştî tevgera Prestroyka gelek mecal ji bona sazkirina komele, rêxistin û birêvebirina doza ramyarî û mafên xwe çêbû. Em pêhesiyan ku divê ji vê fersendê em jî para xwe bistînin û me navendek Kurdî ya lêkolînê avakir. Dema ev navenda Kurdî hate sazkirin, ez bi xwe ne li Moskovayê bûm, lê ji aliyê hevalan ve navê min jî hatibû bikaranîn, şandin pey min û niha wek hûn dibînin li vir dixebitim. Nuha me ji bona vê salê bernameyek dewlemend û fireh daye pêşiya xwe. Ez bawerim emê di vê xebata xwe de biserkevin.

Medya: *Gelo bernameya we ya salê çiye, hun dixwazin çi bikin?*

Ş. Xudo: Ev bernameya me ya salekê heger bi mirovên profesyonel neyên kirin, wê 4-5 salan dom bike. Çima? Ji ber ku pirsa me ya sereke wê nivîsandina dîroka Kurdistanê -ji despêkê heta roja îro- be. Ev bi xwe xebatek gelek fireh û dewlemend e. Me bernama karê xwe li hev par ve kiriye. Her profesorek çi binivîse wê xwediyê mafê çapkirinê be jî.

Medya: *Hûn dikarin ji vê bernamê beşên hevalên xwe diyar bikin?*

Ş. Xudo: Li ser pirsa dîroka Kurd a dema derebegiyê Rasîleva Yevêgenya Îlîçna dixebite. Mamoste Lazerev a sedsala 19'an dinivîsîne. Bi kurtayî em sê kes bi vê dîrokê ve mijûl dibin. Emê ne tenê dîroka perçekî Kurdistanê ya gelê Kurd, ji destpêkê heta roja iro bi tevayî binivîsînin. Nuha em di derheqa vê mijarê de meqale û nivisaran berhev dikin. Em dixwazin almanaka salê jî derxînin, ez redaktorê wê me.

Emê pirtûkên dersên zimanê Kurdî çap bikin; li ser gramêra Kurdî, pirtukekî ji tekstên nivîsarên dîrokê... Berpirsê vê xebatê wê nivîskar Bavê Nazê be. Emê bixwazin fêdê ji hevalên ku bikaribin alîkariya me bikin, bibînin. Bi kurtayî programa xebata me ev e û ez bawerim ku emê di vê xebata de bi ser kevin. Ji ber ku hevalên hêja û bi qîmet xwedî tecrûbeyên berfirehîn wek profesor û doktorên dîrokzaniyê di nav me de ne. Daxwaza me ew e ku em vê navendê (center) bikin konaxek hertimî û bibe mulkê gelê Kurd.

Medya: *Wek ku hun didin xuyakirin ev navend bibe wek enstîtuyên Kurdî ên li Ewrûpa hatine avakirin?*

Ş. Xudo: Ez qîmetek giranbuha didim xebata enstîtuyên Kurdî li Ewrûpayê. Lê xebata ku me daye ber xwe wê ji yên wan cuda be. Ew xebata siyasî û kulturî dikin. Bêguman ev xebat gelek rind û pêkhatiye. Xebata me profesyonelî ye, xebata lêkolîn

Mirov nikare hemû Kurdan bidehev û li ciyekî bi cî bike. Ev yek gelek zehmet e û ne reel e ji ber ku berê, hertişt û problem ji teref dewleta merkezî dihate helkirin, lê nuha ne weha ye. Problema me ya Kurdên Sovyetê a dîtir jî dixwazim bidim xuyakirin ku siyaseta partiyên din ku ji derve ketiye nav me û nexweşiyên me gurtir dikin.

û zanyarî ye. Em dixwazin tiştên tematîk (bi mijar) bidin ber xwe û binivîsînin.

Medya: *Mamoste di welatê we de yanî di Yekîtiya Sovyeta berê de guhertinên gelekî zû yên cuda cuda pêkhatin û heta îro jî ev guhertin berdewam in. Di van guhertinan de hinek bi başî û hinek bi xerabî para xwe jê girtin û hîn jî ev tevlihevî ne zelal e. Di vê qonaxê de Kurdên Sovyetê jî di destpêka prestroyka de hêviyên wan xurt bûn, li gelek bajarên merkezî, wek Moskovayê, Lenîngradê civîn, konferans û mitîngan çêkirin. Nerazîbûn û xwestinên xwe ji hukumetê re dane xuyakirin. Mamoste gelo Kurd di vê xebatê de çiqas bi serketin? Û çima nuha ev tevger bêdeng e?*

Ş. Xudo: Bêbextiya me ya herî mezin ew e ku ew mirovên didin pêşiya me û dibêjin ezê we di riya rast de bibim xelasiyê, mixabin ew bi xwe rênezan in. A din jî bêtifaqî û belavbûna me ye. Nexweşiya me ya miletî ew e ku em ji dewletek milî bêpar in. Herkes axa ye û herkes dibê "ez" û "ne yên din". Wê ezîtiyê ye ku mala me wêran kiriye. Em ji bona problema esasî li hev nakin, em riya xebata xwe bi xwe giran û zehmetir dikin. Em Kurd hînî kolektîvîzmê nebû ne.

Ez bi xwe rûxandina Yekîtiya Sovyetê ji bo hemû gelan nebaş dibînim. Hele hele ji bona gelên biçûk ên bê xwedî. Temamê bêbextî û trajediyê ew bê ku serkirdayetiya Partiya Komunîst, yên wek Stalîn eventurîst, yên wek Bakirov ku tiştên bi serê gelên biçûk û Kurdan kirin, wek di nava komarên mîna Azerbeycanê de mihacirkirin, kuştin û asîmîlekirina Kurdan. Bi rastî jî gunehkariyeke mezin bû.

Lê ji aliyê din ve jî Kurd li Ermenîstanê bi awakî resmî hatin naskirin. Pirtûk, dibistan, radyo û rojnamên bi Kurdî dihatin weşandin, em vana nikarin înkar bikin.

Nuha nasyonalîzm gelekî xurt dibe. Wek îro li Uzbekîstanê nasyonalîzma Uzbekî, li Azerbeycanê nasyonalîzma Azerî, li Ermenîstanê, li Rusyayê û komarên din roj bi roj xurt dibin, îdeolojiya dewletê dibe îdeolojiya miletî. Lê miletê mîna Kurdan di nav lingan de diçe û zulm li wan tê kirin.

Heger mirov dewletên biçûk ji hev veqetîne, tabloyeke weha dertê: Gruba yek ew e ku miletên ku xwedî dewlet in, lê ne di nav sînorên xwe de dijîn, wek Ûris ku li Tacikîstanê û dewletên din dijîn, lê dewleta wan pir-hindik li wan xwedî derdikeve û piştgiriya wan dike. Gruba duduyan ya miletên biçûk heye ku ji derve dewletên wan piştgiriya wan dikin, wek Almanî, Grêkî, Korî û yên din. Rewşa herî xerab û çetîn ya gruba sisiyan, yanî ya miletê Kurd e ku heta îro nebûye xwedî dewlet, ne li Sovyetistanê û ne jî li derve.

Birînên me pir in û divê em li dermanê xwe yê esasî bigerin. A reel ew e ku em ji bo Kurdên Sovyetê navendek, koordînasyonek pêkbînin ku em bikaribin wek pirtûk, rojname fikrên xwe bidin diyarkirin. Mirov nikare hemû Kurdan bidehev û li ciyekî bi cî bike. Ev yek gelek zehmet e û ne reel e ji ber ku berê, hertişt û problem ji teref dewleta merkezî dihate helkirin, lê nuha ne weha ye.

Problema me ya Kurdên Sovyetê a dîtir jî dixwazim bidim xuyakirin ku siyaseta partiyên din ji derve ketiye nav me û nexweşiyên me gurtir dikin. Ev şerm e û ne baş e.

Medya: *Mamoste li gor îdeolojî û fikra berê dixwestin gelê Sovyetê ava bikin, nêrîna te di vê derheqê de çi ye?*

Ş. Xudo: Îdeolojiya resmî Marksîzm û Lenînîzm bû. Stalîn digot wê sosyalîzm sînoran rake, miletên biçûk bên helandin.

Bi zorê nêzîkbûn û problem çareser nabin. Çiqas feqîrtî tunebe wê nêzîkbûn çêbibe. Stalîn digot, pirsa netewî girêdayî hilweşandina bi kapîtalîzmê ve ye. Lê ev ne wusa ye. Herweha formula Stalîn a ji bo netewîyê jî ne rast e. Mîsal, wî Yahudiyan wek milet qebûl nedikir. Wek yekîtiya aborî... Li gor vê gelo gelê Kurd ne gel e? Ez Êzidî me û dînê min cuda ye, lê ez Kurd im.

Medya: *We kengî fikra pêwistiya avakirinanavendek kir?*

Ş. Xudo: Xebata Kurdzaniyê ji teref merkeziyetê dihate îdarekirin. Di pratîkê de gelek asteng dihatin pêşiya pêşveçûna xebatê. Lê nuha çi pirs lazim bin û li kê xweş bê an neyê emê derxin holê û bînin ziman. A dîtir heta nuha gelek tiştên nerast hatin kirin û nivîsandin.

A herî girîng ji bo em bikaribin problema xwe, naskirina dewleta xwe ya federe (Kurdistana Başur) di warê navnetewî de pêkbînin, pêwistî bi navendek heye. Bêguman ev xebat bareke giran dixe ser milên kadroyên Kurd. Ji ber vê yekê jî ez û malbata xwe ji Ermenîstanê hatin Moskovayê.

Medya: *Hun bi navê navenda ji bo Kongra 11'an a PDK-I hatin dawetkirin û çûn Kurdistanê. Di vê çûna we ya cara yekemîn de çi hîs û tesîrên milî bi te re çêbûn û xurt bûn?*

Ş. Xudo: Ez dixwazim bibêjim ku bi salan e wek Kurdekî ev hesret di dilê min de bû. Min pirtûkên xwe li ser Kurd û Kurdistanê nivîsîne, lê ez neçûbûm Kurdistanê. Ji ber her nivîskarekî dema tiştekî dinivîsîne, ew bi xwe diçe ciyê cî, lêkolînan dike, dibîne û dinivîsîne. Lê ya me ne wusa ye.

Çûna min a Kurdistanê û beşdarbûna Kongra 11'an a PDK-I bextewariyeke mezin bû. Dema em ketin axa Kurdistanê, karmendên gumrukê yên Kurd heyeta me sekinandin û gotin divê hun li cem me çay vexwin. Me sohbeteke gelek xweş kir. Heyeta me li Kurdistanê geriya. Em çûn Erbîlê, Sulêmaniyê û bajarên din. Ez pê hisiyam û min bi çavên xwe çiya, zozan, daristan û kaniyên Kurdistanê dît. Ev axa, axa me ye, ev milet miletê me ye, ev his bi min re çêbûn. Bi tu tiştî re nayê mukayesekirin. Min dît ku çawa dewleta me Kurdan dixuliqe û tê avakirin.

Bêguman rewşa Kurdistanê gelek tesîr li me kir. Talankirin, wêrankirin û şewitandina gelek gundan... Em çûn Helebçe, li wê Helebça wêrankirî tek-tuk mal dihatin avakirin, tiştê ez lê mam ecêbmayî ew civak piştî hewqas xezebê jî nehatibû şikênandin.

Dema em rastî pêşmergan û karmendên hukumeta federe a Kurdistanê dihatin kêfa me gelek dihat û dihate xuyakirin di nav miletê de daxwaza avakirina dewleteke azad hebû û xurt bû, ev bi xwe garantiyek mezin e. Kurdistan welatekî wusa zengîn û dewlemend e ku dikare çar welatan mîna xwe jî xwedî bike.

Medya: *Mamoste di dawiya hevpeyvîna me de tu çi dixwazî ji Medya Guneşî û xwendevanên wê re bidî diyarkirin?*

Ş. Xudo: Ez gelekî bi weşana Medya Guneşî kêfxweş dibim. Ez fêm dikim çima piraniya rûpelên Medya Guneşî bi zimanê Tirkî tê weşandin. Lêbelê, werin em vê astengî u zoriyê hêdî hêdî ji nav xwe rakin. Werin em bi zimanê xwe hemû karên weşandinê bikin. Dixwazim ev hevpeyvîn bi Kurdî bê weşandin. Heger hun pêwist dibînin dû re wergerînin zimanên din.

Heger Medya Guneşî bi zimanê Kurdî bê weşandin wê Kurdên Sovyet û Kurdên perçên din jî para xwe jê bistînin. Gelek caran dixwazim Medya Guneşî bi tevayî bixwînim, lê mixabin ji çend rûpelan pê ve ez nikarim bixwînim ji ber ku pirtirînên rûpelan bi Tirkî ne. Mesela, rojnama Armanc ji serî heta dawî bi kêfxweşî dixwînim.

Divê em daxwaza kulturek yekbûyî bikin û di vê riyê de bixebitin. Heger fikrên me cudabin li ser rûpelên rojnaman em bînin ziman. Heger em hemû dibêjin em yekîtî û bi tifaqiyê ra ne, divê em bi 'emel bikin. Gotina Chrchill tê bîra min, digot "Merivê bi aqil li ser şaşiyên xelkê hîn dibe, lê merivê ne bi aqil li ser xeletiyên xwe hîn dibe". Ez dixwazim li serê zêdebikim, hin ji me hene, ne li ser şaşiyên xelkê û ne li ser şaşiyên xwe hîndibe. Gelek spas.

❐

Kürt tarihinin mümtaz şahsiyetlerinden

KAMİL BEDİRHAN BEY

Bazirê Aşo (*)

Kürt halkı; yabancı işgalcilerin, özellikle de Osmanlılar'ın ağır boyunduruğuna karşı, halkının kurtuluşu, kültürel gelişmesi, aydınlanması ve uyanışı sürecine katkıda bulunan emir soyundan meşhur Bedirhan oğullarının, aynı zamanda Kamil Bedirhan Bey'in mukaddes anılarını sonsuza dek hatırlayacak.

Bedirhanlar ailesinin tarihi, halkımızın ve onun kurtuluş hareketi tarihinin bir parçasıdır. Belki, Kürdistan'da iki yüzyıl boyunca böyle coşkulu ve ailece Kürt halkının çıkarlarına, ulusal istemlerine hizmet eden başka bir aile daha yoktur. Eğer halkımızın ulusal kurtuluş ve kültür tarihi sayfalarına, yurtsever faaliyetleriyle Bedirhanların sonsuza kadar altın harflerle geçeceklerini söylersek abartmış olmayız. Bu soyun temsilcilerinin isimleri ilk Kürt gazete ve dergileriyle ilişkilidir. Onlar, ilk Kürt sosyopolitik ve kültürel kurum, organizasyon ve partilerinin kurucuları oldular. Yukarıda söylenenlerden başka, Kürt halkının uyandığı ve esaretçilere karşı ulusal haklarını elde etmek için çözümleyici mücadeleye girdiği bu dönemde, Bedirhanlar soyunun tarihinin aydınlatılması daha da günceldir.

Tanınmış politikacı ve toplumsal faaliyetçi Kamil Bedirhan Azizi, 1. Dünya Savaşı arifesinde Türk boyunduruğuna karşı Kürt ulusal hareketininbaşkaldırı hazırlıklarınakatılıyor ve fiilen hareketin içinde yer alıyor. Rusya'nın himayesinde Kürt halkının kurtuluşu ve Kürt devletinin kuruluşu ümidiyle Rusya ile ilişkiler kurulması ve güçlendirilmesi için aktif olarak çalışıyor.

O dönemlerde Rusya'nın yardımıyla bir Kürt devletinin kurulması imkanı gerçekçiydi; çünkü, ulusal kurtuluş hareketi bütün Kürdistan'a yayılmıştı. Tanıkların ifadelerine göre, Kürdistan kazanın, büyük bir ateşte kaynaması gibi kaynıyordu. Maalesef Kamil Bedirhan Bey'in kişisel arşivi henüz bulunamadı ve olup olmadığını da kimse bilmiyor.

Kamil Bedirhan Bey, 1872'de doğdu. Yüksek öğrenimini İstanbul ve Avrupa şehirlerinde yaptı. Bu nedenle de birkaç dil biliyordu.

O, Rus yönelimli bir faaliyet adamıydı. 1913'te Şirvan, Siirt, sancağı bölgesindeki bir toplantıda bunu öğrenen Kürt aşiret önderleri, Kürt isyanı örgütleyicileri; Kürt yöneticilerinin bağımsız Kürdistan devleti kurma kararlarını bildirmek için onu Tiflis'e, Genel Valiye gönderdiler. Onun aracılığıyla Kürtler, Rusya'nın bağımsız Kürt devletini himayesine alıp-almayacağını öğrenmek istiyorlardı.

O zamandan beri Kamil Bedirhan Bey, Kürtlerle Ruslar arasında sürekli aracı durumundadır. Aynı zamanda o, yeğeni Abdurrezzak ile beraber Kürtler'in 1914'teki Bitlis Kürt isyanı örgütüne katılıyor. İsyanı pratik olarak Şeyh Selim ve Şehabettin'in yönetmesine rağmen, bu süreçte onun rolüde büyük oldu.

Kamil Bedirhan Bey'in pozisyonunu İstanbul'daki Rusya Büyükelçiliği'ndeki bir memurla konuşmaları gösteriyor. İşte onun konuştukları: "Bütün Kürdistan Rusya'nın himayesini arıyor ve kesinlikle kendisiyle çalışmak istiyor." Kürtlerin Rusya ile işbirliği yapmak istemelerinin içtenliğinden kuşku yok. Bütün Kürdistan'da Rusya'ya yönelim çoğunluktaydı. Ve bu, tam bir gerçektir. Hatta Kürtlerin Güney Kürdistan'daki önderleri Mahmud Berzenci, bu dönemde Kamil Bedirhan Bey aracılığıyla Rusya ile ilişki kurmak istedi. Mahmud Berzenci, Ekim Devriminden sonra, galiba Kamil Bey aracılığıyla Lenin'e, Kürtler'e yardım isteyen bir mektup da gönderdi.

Kamil Bedirhan Bey, özellikle 1. Dünya Savaşı'nda Rusya'nın yararına çok şey yaptı. Onun çabaları sayesinde, Türkler'in yanında savaşan Kürt Hamidiye Alayları hemen hiç direnmeden Ruslar'a teslim oldular. O, Kürt aşiret reislerini ve yurttaşlarını, silahlarını Türkiye'ye çevirip Rusya tarafına geçmeye çağırdı.

O, 1916'da Grandük (büyük prens)'e kendisi ve diğer Kürt önderleri tarafından hazırlanan Kürt devleti kurulması planını sundu. Kürt temsilcisinin misyonu zor ve karmaşıktı. O Rusya yönetimini, tamamıyla Rusya tarafında bulunduğuna, Türk boyunduruğundan, Türk yönetici çevrelerinin kendi halkına karşı yürüttükleri sinsi politikadan nefret ettiklerine ikna etmek zorundaydı. Bazı Kürt aşiret reislerini satın alarak, Kürt halkında dinsel fanatizmi körükleyen Türk yönetimi, Kürtleri başkalarına karşı kendi amaçları için topu ağzına sürerek kullanıyordu. Yüzyıllarca Türk boyunduruğunun ağırlığını üzerinde hisseden Kürtler, Rusya'nın daha medeni bir devlet olduğunu anlıyorlardı. Fakat Çar hükümetinin, Kürtler ve problemleriyle ilgili net bir programı yoktu.

Tanınmış politikacı ve toplumsal faaliyetçi Kamil Bedirhan Azizi, 1. Dünya Savaşı arifesinde Türk boyunduruğuna karşı Kürt ulusal hareketinin başkaldırı hazırlıklarına katılıyor ve fiilen hareketin içinde yer alıyor. Rusya'nın himayesinde Kürt halkının kurtuluşu ve Kürt devletinin kuruluşu ümidiyle Rusya ile ilişkiler kurulması ve güçlendirilmesi için aktif olarak çalışıyor.

Savaşta, Kürtler, Ruslar'ın kendilerine güvenmediklerini düşündükleri gibi, kurtuluşlarına taraftar olmadıklarına da ikna oldular. Fakat Kamil Bedirhan Bey, Ruslar'a güvenmeye devam etti. Üstelik, savaşta Kürt halkının ulusal istemlerini anlayan ve Kürtler'e güvenen çok az insandan biri olan Boris Şağovski aracılığıyla Ruslar'la ilişkilerini devam ettirdi.

Boris Şağovski, savaşta, Kafkasya askeri bölgesi karargahının Kürtlerle ilişki bölümü başkanıydı. O, Kürt aşiret reislerinin Rusya tarafına geçmesi için büyük çabalar gösterdi, fakat maalesef herşeye Boris Şağovski karar vermiyordu.

B. Şağovski'nin çabaları ve Bedirhan Bey'in faaliyetleri sayesinde, Cızira Botan - Bedirhan soyunun nesilsel yerleşim yeri-bölgesi Kürtlerinin genel isyana hazırlanması, 1917 baharına doğru başarıldı. Ancak bu yılın Rusya'daki meşhur olayları, bu isyana Rusların yardımlarını ve Rus ordusunun Kürdistan'ın derinliklerine hareketini engelledi.

Rus ordusunun Batı Ermenistan ve Kürdistan'dan çıkmasından sonra Türk iktidarının kendisini izlemesinden haklı olarak sakınan Kamil Bedirhan Bey, Tiflis'te kalmaya karar verdi.

1918 yılında Türk ordusu, işgal ve 1915 katliamından kurtulan Ermeni halkının fiziksel imhası için Doğu Ermenistan'a hücum etti. Ermeni halkının silah arkadaşları ve dostları yezidi Kürtler de haklı olarak imhadan korktular.

Berkli Vaj vilayeti, Erivan vilayeti, Surmalinski kazası ve Kars bölgesindeki Digor'dan, bugünkü Ermenistan topraklarına göç etmek zorunda kaldılar. O zamanlar burada çok miktarda Ermeni göçmeni de birikti. Türk ordusu Erivan'a yaklaştığı zaman, yezidi Kürtler de Ermenilerle beraber Sardarapatski Savaşı'na katıldılar. Türk işgalcilerinin Doğu Ermenistan'dan çıkartılmaları başarıldı.

Bu dönemde burada epidemi hastalığı hüküm sürüyordu. Cadde, yol ve dağlarda insanlar ölüyordu. Yezidi Kürtlerin bir kısmı, misafirsever Gürcü halkının onları barındırdığı Tiflis'e doğru yola çıktılar. Yezidi Kürtler, burada, ihtiyaçları olan bir dilim ekmek, daha da önemlisi güvenlikli bir yaşam buldular.

İşte böylece, şimdi sayıları 40 bin kabul edilen Kürt nüfusu Tiflis'e yerleşti. O zamanlar köy kökenli, okuma-yazması olmayan, Kürtçe'den başka bir dil bilmeyen birkaç bin kişiydiler.

1920'li yıllarda yezidi Kürtler arasında kültür yayma çalışmalarını okuryazar Kürtlerin yanında; Ahmedê Mirazi (sonraları meşhur şair), Eminê Evdal (sonraları meşhur Kürdolog ve şair), Acadê Cengo, Agop Kazaryan (Lazo, Olga, Kazaryan, Sisiyan gibi Gürcü ve Ermeni aydınlarının temsilcisi) yapıyordu. Fakat esas rolü Kamil Bedirhan Bey oynadı. 1924'de, Ermeni harfleriyle Kürt alfabesi "Şemsi"nin yazarı Lazo, yoksul Kürt çocukları için bir yatılı okul açtı. 1929'da ise Kamil Bedirhan Bey, eğitimin Kürtçe ve Latin harfleriyle yapıldığı bir okul açtı. Kendisi burada Kürt dili ve edebiyatı dersleri veriyordu.

Kendi halkının tarihini çok iyi bilen Kamil Bedirhan Bey öğrencilerini, halkının zengin ve köklü tarihiyle, onun kültür ve folkloru ile tanıştırıyordu. İşte babamın sevgili öğretmeni ile ilgili anlattıkları "Halkının geleceğini bizde gören Bedirhan Bey, biz öğrencilerini babaca, bir tavırla seviyordu". Yorulmadan tekrarlıyordu: "Sizler Gürcü, Ermeni ve Azerilerden daha çok okumak zorundasınız. Ne de olsa onların kendi devletleri var, Kürtlerse bu anlamda yoksul. Eğer siz ve arkadaşlarınız kuramazsanız, kim Kürt devletini kuracak? Biz bunu başaramadık, çünkü durum aleyhimize döndü. Fakat bu sonsuza kadar devam edemez. Kürdistan'ın kurtuluşu için bilinçli mücadele edecek, bağımsız Kürt devletini kuracak eğitimli insanlar gerek".

"Sevgili öğretmenimiz" derdi babam, " Arap harfleriyle yazılan ve sadece kendisinin okuyabildiği Ahmedê Xanî'nin 'Mem û Zîn'inden ayrılamıyordu. Derslerimizde neler yoktu ki, o her derste mutlaka uygun bir fırsat bularak yüksek bir sesle okuyor ve belli yerlerinde coşuyordu. Bundan büyük zevk alıyordu. Ahmedê Xanî'nin dilini çok iyi bilmediğimiz doğru, fakat bu ürünün şahane dizelerini dinlemek bize mutluluk veriyordu."

Bedirhan, Kürtlerin geri kalmasının nedenlerini sık sık anlatıyordu. O, Kürtlerin çok zengin bir kültür yarattıklarını ancak yabancı işgalcilerin ağır boyunduruklarının bu gelişimi engellediğini söylüyordu. Bütün bunlara karşın Kürt halkı kendi ulusal kültürünü yarattı, dünyaya, daha o zamanlarda halkının bağımsızlığını ve kendi devletini kurmasını hayal eden Ahmedê Xanî gibi bir şair verdi.

Kamil Bedirhan Bey, birazda yüce öncülerine benziyordu. Ahmedê Xanî, Kürt çocukları için Beyazıd'da okul açtıysa; O, Tiflis'te açtı. Halkının aydınlatılması, çocukların eğitim ve öğrenimi işine gösterdiği büyük sadakat, ona Kürt halkı içinde büyük bir saygınlık kazandırdı.

Sevgili Kürdistan'ı ve onun incisi Cizîra Botan'ı yeniden görmek hayalini gerçekleştirmeden, Kamil Bedirhan Bey 1934'de Tiflis'te öldü.

O, yezidi Kürtlerin mezarlığına gömülmeyi vasiyet etti. Babam, Kamil Bey'in arkadaşlarının yerine getirdiği son sözlerini hatırlıyor sık sık. Bu vasiyet korkunç görünmesin. Yezidi inançları gereğince, Yezidilerin başka bir dinden olanların mezarlığına ve başkalarının da Yezidi mezarlıklarına gömülmesine izin verilmiyor. Kamil Bedirhan Bey, müslümandı ve Türklerin mezarlığına gömülmesi gerekiyordu. Ve bu, yezidi Kürtlerin diğer halklar ve dinlere karşı antipati göstermesi değil, daha çok kendi özelliklerini muhafaza etme iç güdüsüdür.

"Benim için bir istisna yapınız" dedi, "çünkü ben, ulusal kimlik ve duygularımı dinden daha yüksek tuttum. Biz Kürtler'in şöyle bir deyimi vardır: 'Ulusal duygu kılıcı, dine ait olma kılıcından daha üstündür'. Bundan başka atalarımız daha kısa zamana kadar yezidiydiler. Bu nedenle beni rahmetli yurttaşlarımın yanına gömün. Ruhum orada kendini daha rahat hissedecek."

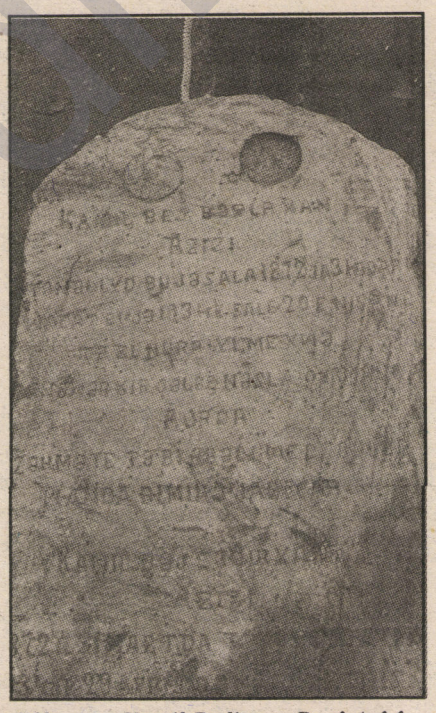

Kêla gora Kamil Bedirxan Begê Azîzî (Foto Armanc)

Tiflis'teki meslektaşlarına, öğrencilerine ve bütün yezidi Kürtlere hakettiklerini vermek gerekiyor. Onlar, saygıdeğer ve sevgili insan, halkının ateşli yurtseverinin son isteklerini yerine getirmekle kalmadılar, onu bütün ihtimamlarıyla gömdüler.

Tiflis'teki bütün yezidi Kürtlerin düşüncelerini hesaba katan meslekdaşı Ahmed Mirazi, mezar taşına şunları yazdı:

"Kamil Bey Bedirhan Azizi: 31 Mart 1872'de doğdu. 29 Nisan 1934'de vefat etti: Sen, bilincin ışığı sayesinde Kürtlerin beynini aydınlattın. Senin emeğin unutulmaz; ölümsüz eserinle onların ruhunda kalacaksın."

Maalesef mezarına daha sonraları dikkat edilmedi, çünkü çocukları yoktu, karısı ise daha 1853'te ölmüştü. Bundan başka Stalinist baskı yıllarında izlenmek korkusuyla kimse Kürt muhacirinin adını bile anımsamak riskini göze alamıyordu. Çünkü Kamil Bedirhan Bey'in öğrencisi Ahmedê Aziz ve bazı Kürt aydınlarının yazıları, 1937 yılında yurtdışındaki Kürt basınında yayımlandı diye baskı uyguladılar.

Mezar ve mezartaşını arama çalışmaları son onyıllarda başladı. Bu işle uzun zaman Kürt bilimadamı Keremê Ankashi, Marina Şamil ve diğerleri ilgilendiler. Fakat onların aramaları başarılı olmadı. Anlaşılan, yol yapım hattında bulunan Kamil Bedirhan Bey'inki de dahil gazi mezarlarını işçiler yıkmışlar. Toprağın iki metre derinliklerinde mezar taşını bulan Kamil Bedirhan Bey'in öğrencisi Tiflis'li Ordîxanê Şamîl'i layıkıyla takdir etmek gerekiyor.

** Bu yazı Moskova'da Rusça yayınlanan Golos Kurda (Kürdün Sesi) gazetesinin Haziran-Temmuz 1992 (No 7-8) ve Kasım-Aralık 1992 tarihli (No 11-12) sayılarında yayımlandı ve **Serdar DİCLE** tarafından kısaltılarak Türkçe'ye çevrildi.*

PARADİGMA

M. ALİ URAL

KİRLENME...

Siyaset kirlenince, kirlilik, toplumun bütün dokularına işler ve bir toplumu ayakta tutan bütün yan ve ana kanalları da beraberinde kirletir. Çürüme kangrenleşir. İstikrarsızlık, boydan boya toplum yapısını sarmalına alır, etkin mekanizmaları laçkalaştırır, işlemez hale getirir.

Siyaset kirlenince, toplumda ahlak çöküntüsü de başgösterir. Değerlerin pek önemi kalmaz, hatta her fırsatta bu değerler çiğnenir ve yozlaşma, günlük yaşamın doğal bir unsuru gibi kabul edilmeye başlanır.

Yozlaşma ve ahlaksızlık, siyasetin içindeki kirin de ötesine geçerek toplumun maddi ve tinsel etkin dokularını çürütür; kurnazlık ve kolaycılık egemen bir özellik olarak bireylerin davranışlarına oturup sosyal disiplinlerin ölçü ve kurallarını ortadan kaldırarak bireylerin iç dünyalarına kadar nüfuz eder. Bireyler bu karmaşadan her yönüyle payını alır. Hatta bu o kadar öyle ki, bireylerin ta iç dünyalarına kadar inen yozlaşma, çoğunlukla, farkedilmeden bizzat bu etki altında olanlarca başkalarına da ulaştırılır. Elbet bu, bireylerin tek başına bir kusurları olarak algılanmamalı, kirlenen siyasetin, bireyleri kendi sinsi burgacında ne denli derinden etkileyebildiğine bağlanmalı...

Siyaset kirlenince, insan da kirleniyor. Başta insan etkinliğini ve disiplinini kirletiyor; ahlak bozuluyor. İş ve ilişkiler yozlaşıyor. Erdem yok oluyor. Kurnazlık ve kolaycılık egemen bir özellik olmaya başlıyor.

Kurnazlık ve kolaycılık, egemen bir özellik olarak kendisini oturtunca insan ilişkilerinin çözülmesine davetiye çıkar, akıl yolu tıkanır. Tutku, bireysel bir güdü olarak kalmaktan çok, maddi yaşamın içinde etkinlik kazanır ve her alanda müdahaleci bir görüntü ortaya koyar.

Siyaset kirlenince, insanlar arası ilişkiler de kirlenir. Gammazlık, ihanet, değerleri hiçe sayma, insan ilişkilerini tarumar eder. Sadakatsizlik de bunun bir sonucu olarak belirginlik kazanır. İnsanın kendini, yolunu, hatta cinsiyetine varıncaya kadar pazarlaması, bunun bir sonucu oluyor. İnsanın kendini satılığa çıkarması, kirli siyasetin yarattığı bataklıktan ötürüdür. Kadın ve erkek, kapitalist ilişkilerin sarmalında giderek kişiliğini yitirerek kendisine yabancılaşır ve cinsiyetini kaybeder. Günümüzde kadın ve erkek fahişelerin giderek çoğalmaları böyle açıklanabilir.

Siyaset kirlenince, çok doğal olarak çevre de kirleniyor. Hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekarlık, düzenbazlık gibi olgular çoğalmakla birlikte, çevre talan edilmeye başlanır. Doğal ve güzel alanlar satılığa çıkarılır. Kolay para kazanma tutkusu yüzünden insanlar çevreyi mahfeder. Ormanlar kıyılır, insanlar kıyıldığı gibi. Toplumda çevre açıkça kokmaya başlar. Gökyüzü, sular, aynı kirlilikten payını alır sonunda ve ekmekler kirlenir.

Ekmekler kirlenince, ağız ve dil kirlenir. Söz, kirli bir soluk gibi çıkmaya başlar ağızlardan. Küfür ve tehdit, iftira ve şaklabanlık böyle durumlarda yoğunluk kazanır. İnsan insana uzak düşer. Kuşku ve güvensizlik insan ilişkilerinde kök salar.

Demek, bir toplumun dipten doruğa bütün unsurlarının üstüne kiri bulaştıran esas etken, siyasetin kirlenmesidir. Bu, bize, biz devrimci ve ilerici kesime az mı bulaşıyor sanki. Ama herkesin en azından az kirlenmesi ve temiz kalması için yapabileceği ve dikkat edeceği hususlar da yok değil. Sorun, kirenmeyee yolaçan ve bulaşıcı etki yapan ilişkilerin önüne geçmek, hatta bunun kavgasını vermek!

Derik DEP'te Protesto ve İstifalar

Derik (Medya Güneşi)- DEP Parti Meclisi'nin Derik DEP'teki aday belirlemesi ile ilgili olarak aldığı tutumu protesto etmek amacıyla, Derik DEP ilçe yönetiminden 5 kişinin istifa ettiği öğrenildi. Edinilen bilgilere göre, halen cezaevinde bulunan DEP ilçe başkanı **Veysi Karagül** ile Mesut Çelik isimli ilçe yöneticisi dışındaki tüm yöneticiler istifa ettiler. İstifa eden yöneticiler şunlar: **Mahmut Alacabey** (İlçe Sekreteri), **Mehmet Güneş**, **Mehmet Çen**, **Fadıl Deng**, **Şeyhmus Gökalp**.

Konuyla ilgili olarak gazetemize bir açıklamada bulunan Derik DEP belediye başkan aday adayı **Enver Karahan**, şunları söyledi:

"Derik'te yıllardır belediyeyi ellerinde bulunduran halktan kopuk, feodal zihniyetlerin yerine, halkın kendi kendisini yönetebileceği, kollektif yönetime dayalı, demokratik bir anlayışı egemen kılacak bir belediye hedefiyle, DEP ilçe örgütünün insiyatifiyle çeşitli çevre ve meslek gruplarından bir seçim komisyonu oluşturduk. Yaklaşık bir buçuk ay devam eden azimli ve kararlı çalışmalarımız esnasında, komisyonumuz değişik komiteler oluşturmuş ve sürekli olarak halkın sesini dinlemiş, görüşlerini almıştır. Üye ve dostlarla toplantılar düzenlemiş, halkın büyük destek ve sempatisi kazanılmıştır.

Komisyon çalışmalarımızın başından sonuna kadar tüm komisyon üyeleri, çıkacak sonuca saygılı olacaklarını, kesinlikle uyacaklarını belirtmişlerdir. Aday adaylarının belirlenmesi için saptanan tarihe kadar, iki kişi başvuruda bulunmuştur. Ancak, aday belirlemesinin son gününde, baştan beri komisyon içinde yer alan ve belediye meclis üyeliği için aday olmayı düşünmediğini söyleyen **Hadi Kabak** arkadaşımız, 'ben de başkan aday adayı olmak istiyorum' diyerek ortaya çıktı. Komisyon, herşeye rağmen bu arkadaşın da değerlendirmeye alınmasını kararlaştırmış ve oylamaya katılması istenmiştir. Ancak, sözkonusu arkadaş oylamaya katılmayacağını belirtmiş, oylamaya girmemiştir. Sonuçta, yapılan oylamada, çoğunluk kararıyla ben DEP adayı olarak seçildim. Komisyondaki tüm arkadaşlar, sonuna kadar birlik içinde beni destekleyeceklerini, benimle hareket edeceklerini belirtmişlerdir.

Komisyonun 12 üyesi, bu kararla hareket etmiş, 13. kişi ise, tek başına il örgütüne aday adaylığı için başvuruda bulunmuştur. Bu durumun, ilçe örgütünce onaylanmadığı il örgütüne bildirilmiş, bunun üzerine il örgütü bize güvence vererek, 'adayınız Enver Karahan'dır. Gidin onun için çalışmaya başlayın. Biz de Genel Merkez'e durumu rapor ederiz. Kararımız sizinledir' demiştir. Bu süreç içerisinde, PM'den gelen seslerde, birimlerin iradesinin esas alınacağı değişik vesilelerle dile getirilmiştir. Fakat 15 Şubat'ta Derik adayını açıklamayan DEP PM, 18 Şubat'ta, Derik ilçe örgütü ve oluşturulan seçim komisyonunu hiçe sayarak, Derik halkının iradesini ayaklar altına alarak, 12 kişilik komisyon dışında başvuru yapan şahsı, DEP Derik belediye başkan adayı olarak belirlemiştir.

Evet, diğer birçok birimde olduğu gibi, Derik'te de, halkın istem ve gerçekliğinden kopuk, soyut bir tutum alan DEP Genel Merkezi'nin bu yaklaşımıyla, Derik halkı ve ulusal demokratik muhalefeti büyük yara almıştır. Merak ediyorum, DEP MYK, beni ve benimle ilçede kararı veren 12 arkadaşı tanıyarak mı karar vermiştir; yoksa tek başına müracaat eden aday adayı akadaşın meziyetlerini (!) bildikleri için mi bu kararı vermişlerdir?"

DİSK 27 YAŞINDA

Haber Merkezi- DİSK'in kuruluşunun 27. yılı Ankara'da bölge temsilciliklerinin katılımıyla 12 Şubat 1994 tarihinde, "DİSK'in 27 yılında Sendika Hak ve Özgürlükler" toplantısı olarak çeşitli etkinliklerle kutlandı.

Toplantıya çeşitli siyasi parti yetkilileri, İHD Genel Başkanı, çeşitli sendika temsilcileri ve Avrupa'dan gelen ETUC (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu) temsilcisi katıldı.

Toplantının açılış konuşmasını yapan DİSK Genel Başkan vekili İsmail Hakkı Önal konuşmasında; ülkede 5 milyon işsizin olduğuna, enflasyonun yüzde 70'lere vardığına ve gelir dağılımında adaletsizliğin had safhaya ulaştığına değindikten sonra, "ülkemiz hala 12 Eylül hukuku ile yönetiliyor, Kürt sorunu konusunda barışçıl ve demokratik çözüm öneren sendikacılar ve Kürt sorunu üzerine kitap yazan bilim adamları hapse atılıyor. Bu sorun üzerine çözüm üretmeye çalışan siyasi partiler ise kapatılıyor. 'Güneydoğu'da savaşa trilyonlar harcanıyor. Kürt sorununun demokratik yollarla çözülmesi gerekir." Toplantı daha sonra yapılan çeşitli etkinliklerle sona erdi.

Nameyên Amedê

"Gelo ezê îşev jî bighême mala xwe!"

Şervanên doza mirovahîyê, mirovên delal, berî hertiştî merheba!

Ez dixwazim bi vê namê ji we re li ser rewşa îroyîn a Amedê biaxivim.

Vêderê Amed e, "paytexta welatê Kurdan, paytexta Kurdistanê" jê re tê gotin. Vêderê Amed e, qelbê şerê taybetî ye , her deverên wê di nav xwîn û gule û mirinê de maye. Di vê zivistanê de, di vê şiliyê de hin kes li kar û barên xwe dinêrin. Jiyana xwe didomînin û hin kesan jî dev ji karê dinê berdane, dest bi şervaniye kirine, wek hin şervanên li derveyî welêt, ketine doza rizgarkirina welatê xwe.

Gava ku mirov ji taxa(semt) Ofîsê, ber bi jor ve diçe pêşî xeta trênê, pêşwazî li mirov dike, li hember taxa Baxlera heye. Xeta tirênê ji her du taxan re dibe tixub. Mirov dikare, ji taxa Ofîsê re "serxet" û ji ya Baxlera re "binxet", bibêje. Ev herdu tax bi hev re nabin yek û qet naşibin hev. Ofîs, taxa kesên dewletî ne û yên lê rûdinin bêtir Tirk in.

Te xet derbaskir û pê re tu li Baxlera yî, li dinyayeke dinê yî, dinyayeke bêtir veşartî û yên lê rûdinin bêtir Kurd in.

Baxlera navê xwe yê bi Kurdî ji bîr kiri ye, ger ku tu nebêjî, ma ka gelo kî dizane?.. Di van hilbijartinên herêmî de, wê Baxlera bibe navçeyek Amedê. Mirov dikare bêje, nivê nifûsa Amedê li vê navçê dijî. Baxler bi hemû rewşa xwe ji taxa Ofîsê cuda ye. Baxler rûyê gundî yê bajêr e. Ji sala 92 yan û vir de, gundên der û dorê yên ku ji aliyê dewletê ve hatin şewitandin û koça ku nuha jî berdewam e, ev tax kiriye mîna gundekî ji gundên Kurdistanê. Cudatîya wê ji gundan eve ku, xaniyên wê pirqatin; ew xaniyên ku carcaran hildiweşin û ji vî xelkî re dibin goristan.

Hemû kesên vê taxê jar û xizan in. Hin kes debara mala xwe bi quncikên dikanên xwarinê, an jî mêwefiroşiya li ser teblên xwe yên çar dolab û piraniya wan jî ku bidestê wan bikeve, bi karên di înşeetan de dikin, an jî bêkar in. Hin kesan karên ku li tu deveran tuneye jî dîtine, weke nanfirotinê .Lê belê ev nan, ne nanê ku hûn dizanin,lê nanê kotî û kufnikî ye û bi nîvê buhê tê firotin. Gava ku nan tê taxê hemû pîrek û zarok li ser nanfiroşan kom dibin, kî xwe berê bigîhînê, roj roja wan e. Karekî nû yê din jî, tenûrvanî ye. Ev kar karê jina ne, tenûrên nan çêdikin, hûn dizanin, tenûrên Kurmancî ji wan re tê gotin. Xelkên taxê arvanê xwe dikirin, li tenûran nanê xwe lêdixin û jinên ji gundan hatine ji wan re bi heqê xwe tenûran çêdikin. Havînî nuqutek av jî ji kaniyên(muslux) ve taxê nayê, xelk ji biran; avê vedixwin û car caran bê av jî dimînin, mirov nikare di kuçeyên vê taxê de bigere.

Baxler warê kuştinê ye, evînî û dilovanî ji bîr kiriye. Her roj, çar-pênc bûyerên kuştinê tên dîtin, lê belê heta îro, kesî tawanbarên van buyeran nedîtiye, nesehkiriye û ne jî dizane. Dibê hun bifikirin, "gelo xelkê vê taxê kor, ker û lal in." Lê na, dîtina tawanbaran(sucdar) tê mana kuştina wan jî, loma kes wan nabîne, nabêje û di derbarê wan de napeyive. Hin aliyan ji tawanbaran re gotin "kontirgerîlla", hinan jî got, "ev Hizb-el Kontra ne", îslamiyên bi dewletê re dixebitin û hwd. Îro jî di nava îslamiyan de du alî hene û di nav herdu aliyan de şerek heye û hev du dikujin. Li gora ku tê gotin hêlek "Menzîlî" ne, ku bi dewletê re naxebitin û aliyê din jî yên ku bi dewletê re dixebitin û kontr- gerîlla ne.

Mêrkûjî, ji rojeva sohbeta qehwan û ji ya rojnameyan derketiye, bûne bûyerên rojane li vê taxê û li her deverên Amedê. Gava ku mirovek serêsibê ji mala xwe derdikeve, bêhemdê xwe difikire û dibêje; "Gelo ezê îşev bighîjim mala xwe?"

B. Can Xawen

DÜNYA TURU

İSVEÇ

Son kamuoyu yoklamalarına göre halkın % 28'inin AET'ye katılma yanlısı olduğu ortaya çıktı. İsveç'in AET'ye katılma kararı referandumla kesinleşecek.

BELÇİKA

Belçika polisi, mektupla aldığı bir ihbar üzerine ülkedeki üç büyük tren istasyonunu boşalttı. ETA gerillalarının istasyonlara bomba koymasından korkan Belçika polisinin istasyonları boşaltması hayatı felce uğrattı.

FRANSA

Milliyetçi faşist partinin milletvekillerinden Yen Piat, silahlı saldırı sonucu öldürüldü. Bayan milletvekili, meclise bağımsız olarak girmiş, daha sonra da Le Pen'in faşist partisine katılmıştı. (REUTER)

MACARİSTAN

Mart ayında AET'ye gitmek için resmi başvuru yapacak olan Macar yönetimi oldukça umutlu. Polonya, Çek Cumhuriyetleri ve Slovakya'nın da AET'ye girmek için başvuru hazırlıklarını sürdürdükleri belirtiliyor.

HAİTİ

Amnesty İternational tarafından yayınlanan rapora göre, 1991 askeri darbesinden bu yana Haiti'de 3000 kişi katledildi.

MEXİCA

Zapata Kurtuluş Ordusu ile Meksika hükümeti görüşmelere başladı. Görüşmelerin ilk turunda hükümetin birtakım reformlar için adım atma hazırlığında olduğu belirtiliyor.

MISIR

Müslüman militan Abdülşafi Muhammed Ramazan, laik yazar Farag Foda'yı öldürmek suçundan idam edildi. Yazar 1992'de Kahire'deki evinden çıkarken silahlı saldırıya uğrayarak öldürülmüştü.

KAMBOÇYA

Hükümet askerleri Kızıl Kemerlerin kuşatması altındaki Anlong Veng'e yardım göndermek için operasyonlar başladı. Daha önce Kemerlerin işgalinde olan bölge işgalden kurtulmuş, ama kuşatmadan kurtulamamıştı. Kuşatma altındaki-bölgeye yardım ulaştırılamıyor.

KUZEY İRLANDA

Sinn Fein lideri Gerry Adams John Major'a çağrıda bulunarak İngiliz hükümetinin partisi ile direk, açık ilişkiye girmesini ve Barış Deklerasyonu için partisinin rolünün netleşmesini istedi. "Eğer Sinn Fein anahtar rolünü oynayacak en önemli tarafsa, bunu sağlayacak bir sistem oluşturulmalıdır.

İngiliz hükümetiyle ilişkilerinin geçen kasım ayında kesildiğini söyleyen Sinn Fein lideri, yeniden İngiliz hükümetiyle ilişki kurulacağı umudunu taşıdığını belirtti. İrlanda halkının geleceğini belirleme hakkının tüm İrlanda için geçerli olduğunun belirlenmesi gerektiğini belirten Gerry Adams, unionistlarin veto hakkının olmaması gerektiğini belirtti.

RUSYA

Ne kadar "itinalı" hazırlanırlarsa hazırlansınlar anayasaların herzaman "delinecek" bir yerleri oluyor. Çoğu zamanda onu hazırlayanların "ihtiyaçlarını" karşılamada yetersiz kaldıkları görülüyor. Rusya'da da böyle oldu. Geçen hafta Rusya parlamentosu, Yeltsin'e rağmen 1991'deki darbecilerle, 1993 parlamento direnişinde yer alıp yargılananlara af çıkardı. Böylece Yeltsin'in iki önemli rakibi Ruslan Hasbulatof (eski parlamento başkanı), ve Alexandrh Rutskoy (eski devlet başkanı yardımcısı) 26.2.'94'de salıverildiler. Geçen çarşamba günü Rusya dumasında yapılan oylamada elde edilen sonuç Yeltsin'in uykusuz gecelerinin süreceğini gösteriyor.

FİLİSTİN/İSRAİL

Siyonist bir ya da birkaç Yahudinin bir camiye saldırması sonucu başlayan gösteriler devam ederken, İsrail askerlerinin polis ve otonom bölgedeki sivil silahlı Yahudilerle birlikte düzenledikleri saldırılar da olanca şiddetiyle sürüyor. Kesin sayı belli olmamakla birlikte camide öldürülen insan sayısının 50'den fazla olduğu, cuma namazından bu yana öldürülen Filistinlilerin sayısının 20'yi geçtiği bildiriliyor.

Siyasi gözlemciler, Filistin'deki katliamın Filistin-İsrail barış görüşmelerinin seyrini olumsuz yönde etkileyeceğini ve görüşmeler aleyhinde ciddi bir toplumsal taban oluşmasına yol açacağını belirtiyorlar. Filistinli ve İsrailli liderlerin ABD'de biraraya gelmelerinin ilk günlerinde yapılan kamuoyu yoklamalarında barış yanlısı Filistinlilerin oranının oldukça geniş bir toplumsal tabana dayandığı gözlenirken, daha sonra, görüş sürecinin uzaması ve anlaşmazlık noktalarının bezginlik yaratması ve İsrail'li askerlerle, ırkçı-Yahudi savunma birliklerinin saldırılarının artması üzerine, barış umudu yerini "barış" karşıtı bir atmosfere bırakmıştı.

Amerikan Kızılderili Hareketi Liderlerinden Baby Castıllo:

"Artık geriye gidecek yerimiz yok"

Seyitxan KURİJ

9 Şubat 1994 tarihinde Dusburg'da bulunan Kürt dernek ve çevreleri tarafından kızılderililerle ilgili bir tanışma ve sohbet toplantısı yapıldı. ABD'deki çeşitli kızılderili dernek ve çevrelerini bünyesinde barındıran Amerika kızılderili Hareketi (American İndian Movements) liderlerinden Babby Castillo ve Cathy White Eagle, toplantıya konuk olarak katıldılar. Babby Castillo, AİM'nin Kaliforniya şubesi üyesi ve kızılderili politik tutuklu Leonard Peltıer'in uluslararası sözcüsüdür. Babby Castıllo Apache kökenlidir. Cathy White Eagle ise, kızılderililerin tarihi, kültürü, toplumsal yapıları hakkında bilimsel araştırmalar yapan Eagle Vısıon Educatıonal Network adlı örgütün ve AİM'nin Kaliforniya üyesidir.

Bu iki lider, Geselschaft für Bedrohte Völker (Tehtid Altındaki Halkların Dayanışma Örgütü) tarafından 4-13 tarihleri arasında Almanya'da çeşitli toplantılara katılmak için davet edilmişlerdi.

Duisburg'da yapılan toplantıya 100-150 kişi katıldı. Babby, dinleyicileri kendi ana diliyle selamlayarak konuşmaya başladı. Babby aslında sömürgecilerin dili olan İngilizceyi kullanmak istemediğini, kendi ana dilini konuşmak istediğini; fakat imkanı olmadığı için İngilizce konuşacağını belirtti. Babby, burada çocukları da gördüğünü ve buna çok sevindiğini ama ne yazık ki kendi ulusunun çocuklarının 500 yıllık sömürgeci asimilasyondan sonra artık kendi anadillerini konuşamadıklarını söyledi.

Babby, sözlerine kızılderili halkların ve Amerika kıtasının tarihini anlatarak başladı. Babby, 500 yıl önce Cristof Colomb Amerika'ya geldi ve burada altın gibi kıymetli madenler buldu; ondan sonra Avrupa'nın bütün ülkelerinden beyazlar buraya akın ettiler dedi ve sözlerini şöyle sürdürdü: "Herhalde hepiniz kovboy filmleri izlemişsinizdir; bu filmler bizim gerçeğimiz değil; fakat beyazlar için anlatılanlar, gerçektir. Beyazlar Amerika'ya gelince buranın yerli halkları olan bizlerle karşılaştılar; bizi ne yapacaklarını bilemediler, biz onların işine yaramadık. Bizim de kurduğumuz bir medeniyet vardı. Biz tıp biliminde önemli aşamalar kaydetmiştik, piramitlerimiz vardı, fakat onlar bunların hepsini yok saydılar; bizi vahşi olarak nitelediler. Beyazlar ilk geldiklerinde önce ele geçirdikleri ilk kaleye bayraklarını diktiler ve buradaki kızılderilileri öldürdüler. Önceleri sadece erkekler gelmişti, kadınları birlikte getirmemişlerdi, onun için bizim erkekleri öldürdüler ve kadınlarımıza sahip oldular. Bu parça parça işgal ile zamanla bütün kıtayı ele geçirdiler. ABD Cumhurbaşkanı Abraham Lincoln ilk iktidara geldiğinde 38 tane kızılderili öldürttü ve kalanları giderek batıya doğru sürdü. ABD hükümeti kızılderililere karşı resmi olarak 56 tane savaş yürüttü. ABD'nin ordu arşivlerinde o zaman kızılderililere karşı yürütülen imha savaşından kahramanlıkla sözedilir. Bu katliamlarla halkımız ve ülkemiz, Kürt ulusu ve ülkesinin İran, Irak, Suriye ve Türkiye arasında bölünmesi gibi; ABD, Guatemala, Peru, Kanada, Meksika gibi devletler arasında bölündü. Bizim direniş gücümüzü kırdılar, katliamlarla nüfusumuzu azaltınca bizi temerküz kamplarına topladılar. Bizi işe yaramaz kıraç alanlarda topladılar. Fakat bir süre sonra bu alanlarda petrol ve madenler bulundu, böyle olunca bu toprakları tekrar bizden geri aldılar.

Çocuklarımız, belli bir yaşa gelince ailelerinden alıp yatılı okullara götürdüler; burada onlara İngilizce öğrettiler ve Hiristiyanlaştırdılar. Kendi dillerini konuşmalarını ve kendi kültürlerini yaşamalarını yasakladılar. Çocuklara siz artık kızılderili değil Amerikansınız dediler."

Babby'nin bu anlattıklarından, ister istemez insanın aklına Kürdistan'daki yatılı bölge okulları ve TC'nin asimilasyoncu politikası geliyor.

Babby, kızılderililerin bugünkü durumunu ise şöyle anlattı:

"Bugün Amerika kıtasında en yüksek çocuk ölümleri, en yüksek intihar olayları kızılderililer arasındadır. ABD'nin uyguladığı politikalar sonucu insanlarımızda kişilik bozuklukları, psikolojik hastalıklar ortaya çıktı. Kızılderililerin çoğu alkolik oldu ve cezaevlerine düştü."

Babby ABD Sağlık Bakanlığı'nın 1987 yılında çıkardığı bir kanuna göre bazı özel denemelerin sadece kızılderili halklar üzerinde yapılabildiğini söyledi ve sözlerini şöyle sürdürdü: "Bu yasadan sonra yeni icad edilen bir ilaç, Alaska'da 350 bin Kızılderili üzerinde denendi. Bu denemelerin yapıldığı bölgede çocukların 1/3'ü sakat doğuyor. Bu bölgedeki, çocukların çoğunda AİDS virüsü tespit edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD, bütün atom silahlarını bizim topraklarımızda denedi. Dünyada en çok atom silahı testi bizim topraklarımızda yapılmıştır. Bizim yaşadığımız bölgelerde suları zehirlediler ve bu suların beyazların kullandıkları sulara karışmamasına büyük önem gösterdiler.

Böylece bizi yavaş yavaş yoketmeyi planlıyorlar. 1492'den günümüze kadar gerek toplu katliamlarla gerek değişik metodlarla 80 ile 150 milyon arasında kızılderili öldürüldü."

Babby Castillo, kızılderili hareketinin tarihi ve perspektifleri konusuna da değindi.

Babby, Kızılderililer, 1960'lı yıllarda artık işlerin böyle gidemeyeceğini buna karşı direnmek gerektiğinin ayırdına vardılar ve örgütlenmeye başladılar dedi ve şu açıklamalarda bulundu: "1960'lı yılların sonunda, Minopolis'de, ABD'deki Kızılderililer birleşme ve başkaldırma kararı aldılar. Bundan sonra direnişle eski topraklarımızı geri aldık. İlk önce Kızılderili İşleri Bürosu'nu işgal ettik. Bu büro, sözde kızılderililere yardım amacıyla kurulmuş, fakat aslında tam tersi bir işlem görüyordu. 1977'de bütün Amerika kıtasındaki kızılderililer birleşme kararı aldılar. Bizim hareketimiz, "American İndian Movement", bağımsızlığı ve özgürlüğü hedefliyor. Bundan dolayı ABD bize karşı savaş ilan etti. Bir ABD'li senatör ABD'nin iç güvenliğini tehdit eden en büyük tehlikenin Sanfransisko'da bulunan Kızılderililer Bürosu olduğunu söyledi. Bu büro bizim büromuz. Bu savaş ilanından sonra birçok üyemiz tutuklanıp cezaevlerine atıldı. Ben kendim 14 yıl cezaevinde kaldım. Cezaevlerinde bize esrar içiriyorlar, böylece benliğimizi kaybediyor, psikolojik hastalıklara yakalanıyoruz. Bizim karizmatik liderimiz Leonard Paltier, yıllardır suçsuz olarak cezaevinde tutuluyor. O da bizim Nelson Mandelamız. Birçok bölgede kızılderililer sadece koyun ve inek gibi hayvanlar besleyerek geçiniyorlar. ABD defalarca köylülerin hayvanlarını bombalayarak öldürdü. Neden olarak da bu hayvanların çok su içtiklerini öne sürdü. Fakat ABD bizi bombalayarak bitiremedi. Amerika'da 300 milyona yakın Kızılderili yaşıyor. Guatemala'nın yüzde 80'i kızılderilidir. Biz aramızda çizilen sınırları tanımıyoruz. ABD son yıllarda Meksika'daki hareketin ABD'ye sıçramaması için ABD ile Meksika arasına yüksek bir duvar çekti. Biz bütün kızılderili halkların birleşip silahlı direniş başlatmaları gerektiğine inanıyoruz.Çocuklarımızı ve ülkemizi sevdiğimiz için silahlı direnişi savunuyoruz. Biz bir 500 yıl daha sömürgeci zulüm ile yaşayamayız. Diz çökmektense başımız dik ölmeyi tercih ederiz. "Yolumuz Emilo Zapata'nın yoludur."

Babby, son sözlerini şöyle bağladı. "500 yıldır sömürgeciler bizi geriye iterek kamplara sıkıştırdı, artık geriye doğru gidecek yerimiz yok, bundan sonra ileriye doğru gitmeliyiz. Biz savaşmak istemiyoruz ama ABD bize başka bir seçenek bırakmıyor. Beni üzen, hala bazı kızılderili halkların ABD hükümeti ile işbirliği yapmalarıdır. ABD, kızılderililere hiçbir şey vermedi ve hiçbir şey veremez. Bizim de, Kürtlerin de diğer uluslar gibi kendi devletlerine sahip olmaları haklarıdır. Amerika Kızılderililer Hareketi, Kürt ulusunun mücadelesini sürekli destekleyecektir. Bizim Kürtlere vereceğimiz bir şeyimiz yok ama kalplerimiz sizinledir. Siz ulus olarak birliğinizi sağlayabilirseniz kazanmamanız için hiçbir neden yoktur.

Babby'nin konuşmasından sonra söz alan Cathy White Eagle, Cherokee halkından olduğunu, Cherokeelerin demokrasinin mucibi olduklarını; çünkü Cherokeelerde kadınların toplumu yönettiğini ifade ederek, "Cherokee halkı 60 bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Biz kadınlar geleceğin kapısında duruyoruz, geçmişle gelecek arasında köprü görevi görüyoruz. Bundan dolayı kadınlar erkeklerin göremedikleri birçok şeyi daha rahatlıkla görüyorlar ve hissediyorlar. Bizim geleneksel değerlerimizi koruyanlar kadınlardır ve bizi kurtarabilecek tek şey bizim geleneksel değerlerimizdir. Şunu bilmenizi isterim ki, Avrupalılar Amerika'ya ilk geldiklerinde kızılderililerin nasıl katledileceklerini planlamışlardı. Bu beş aşamalı bir plandı. Önce bizi alkolik yaptılar, ikinci olarak bizi sürgün ettiler. Bu sürgünlerde binlerce insan öldü. Üçüncü olarak Rezervasyon kamplarında hasta çocukların üzerine örtülmek üzere beyaz örtüler verdiler. Bu örtüler zehirliydi, çocuklarımızın çoğu öldü. Kalan çocukları ailelerinden alıp yatılı okullarda asimile ettiler. Son olarak bizi açlıktan ölüme mahkum ettiler. Çünkü bize hiç yiyecek vermiyorlardı. Bu şekilde 60 milyonluk halktan 1900'larda 270 bin insan kaldı. Üzerimizdeki bu baskı çeşitli şekillerde devam etti. Örneğin kadınların haberleri olmadan onları kısırlaştırdılar. Toplumdan bizi tecrit ettiler, bundan dolayı gençlerimiz mutlu değiller kendilerinden nefret ediyorlar ve dolayısıyla intihar ediyorlar.

Cathy, sömürgeci zinciri parçalamanın tek yolunun örgütlenmeden geçtiğini ve ezilen halkların kendi geleceklerini özgürce belirlemeleri gerektiğini söyledi. Cathy, Kürt dinleyicilerine dönüp, sizinle beraberiz diyerek konuşmasını bitirdi.

Bundan sonra seyirciler Cathy ve Babby'ye çeşitli sorular sordular. Onlar, sorular üzerine kızılderili hareketinin belli bir ideolojisinin olmadığını, birçok örgüt ve halk gruplarının temsilcilerinden oluşan çok sesli bir yapı olduğunu, her kesimin farklılığına saygı gösterildiğini, fakat asgari müştereklerde biraraya gelindiğini ifade ettiler. ❐

MARKSİST YÖNTEM ve ULU

Medya Güneşi'nin 36'ıncı sayısında, Taylan DERANLI imzalı "Ulus-Devlet ve Yöntem" başlıklı bir yazı yayımlandı. Yazıda yeralan kimi görüşler hakkında eleştirel düşüncelerimi yazmak istiyorum.

Yazıda, ulus ve ulusal sorun konusunda, Stalin'in marksist anlayışa dayanan görüşleri değerlendirilerek eleştirilmekte ve bu "yanlışlığın" dayandığı yaklaşım tarzı da şöyle açıklanmaktadır: "Marksizmde evrim ve gelişme yasalarını da içerecek biçimde, Marks'ta, ulusal sorun değerlendirmelerinin determinist-indirgemeci bir tarzda ele alındığını, buna yol açan eğilimin de gelişme yasalarının mükemmeliyetçi (perspeksîyonist) modellendirmeler içinde olmasından kaynaklandığını belirtmiştim." (M. Güneşi s. 36 sf. 2).Yazar bu yöndeki görüşlerini T. Kurtuluş dergisinde yayımlanan bir yazısında dile getirdiğini vurgulamaktadır.

"Mükemmeliyetçi yaklaşım" tarzına ilişkin olarak şunları söyleyebiliriz: Marks'ın doğal ve toplumsal-ekonomik fenomenlerin daha iyi kavranması ve bir yandan gelişim seyrini tüm boyutları ile ortaya koymaya çalışırken, öte yandan bu gelişmenin dayandığı temel yasaları kavratmak için sürekli olarak "en gelişkin" örnekleri ele aldığını biliyoruz.

Örneğin kapitalizmi incelerken, kapitalist ilişkileri tüm boyutlarıyla yaşayan İngiltere'yi esas almıştır. Yeterince gelişmemiş ve tarihsel olarak "mantıki sonucuna" henüz ulaşmamış bir ülkeyi örnek olarak seçseydi, kapitalizmin kimi önemli yasalarını belirgin bir şekilde ortaya sermekte güçlük çekerdi. Gelişkin örnekler, aynı zamanda, henüz o boyutta bir gelişkinlik gösterememiş diğer örneklerin de genel hatlarıyla nasıl bir seyir izleyeceği konusunda bizlere bir fikir verir. Olgunlaşmamış bir olgudan hareketle, olgunlaşmış ve "mantıki sonuçlarına" ulaşmış bir olguyu açıklayamayız. Ama tersi durumda, yani gelişkin örnek esas alındığında (konuya ilişkin), aynı türden tüm fenomenleri genel hatlarıyla aydınlatabiliriz.

Marks, kapitalist toplum incelemeleri dahil, herhangi bir fenomeni incelerken gelişkin örnekleri esas almakla birlikte, her fenomenin "saf" mantıki sonuçlarına ulaşacağı gibi bir beklenti ve iyimserlikten yola çıkmamıştır. Tersine, örneğin kapitalizmin İngiltere'de nispeten gösterdiği "saf" yapı ile birlikte, değişik ülkelerde hala yoğun kapitalizm-öncesi ilişkilerin de yaşandığını görmüş ve onlara ilişkin olarak ayrı inceleme ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

Marksist yöntemin temelinin "somut koşulların somut tahliline" dayandığı gerçekliği dikkate alındığında, Marks'ın, toplumsal-ekonomik olayları tahlil edip onlara ilişkin politikalar belirlerken, en gelişkin, saf ve "mükemmel" örnekleri değil, somut durumu esas aldığı anlaşılacaktır.

Marks, ulus ve ulusal sorun konusunda teori geliştirirken, ulusallaşma süreçlerini en erken ve "saf" biçimiyle tamamlayan ve bu yönde ulusal devletler şeklinde örgütlenen Batı Avrupa halklarını esas almasında da yine yukarıda dile getirdiğimiz yaklaşım tarzını kullanmıştır.

Fakat bunun yanında, Marks, hiçbir zaman Batı Avrupa'daki uluslaşma sürecleri ile ulusal sorunları çözme tarzlarının dünyanın her yerinde aynı şekilde gerçekleşeceğini iddia etmemiştir. Her fenomen gibi, uluslaşma süreçleri de ulusal sorunların çözümü de, daima kendi "varlık koşulları" içerisinde değerlendirilir.

Nitekim Stalin, Batı Avrupa ile Doğu Avrupa'da gelişen uluslaşma süreçleri arasındaki farklılığı şöyle ortaya koyuyordu: "...ama ulusların oluşması, orada (B. Avrupa'da), aynı zamanda onların bağımsız ulusal devletler durumuna dönüşmeleri anlamına geliyordu. İngiliz, Fransız ulusları ve öbür uluslar, aynı zamanda İngiliz vb. devletleridirler. Bu sürecin dışında kalmış bulunan İrlanda, genel tabloda hiçbir şey değiştirmez. Doğu Avrupa'da durum biraz başkadır. Batıda, uluslar, devletler biçiminde gelişirlerken, doğuda çok uluslu devletler, birçok milliyetlerden birleşik devletler kurulmuş bulunuyordu. Avusturya-Macaristan gibi, Rusya gibi." (J. Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, sf. 20)

Stalin, ulusal devlet çatısı altında bütünleşmiş "mükemmel" örnekleri ele alırken, bunların uluslaşma süreçleri ve boyutlarını biricik bir gelişim tarzı olarak görmüyor. Tersine Batı Avrupa'da bile farklı örneklerin ortaya çıkacağını vurguladığı gibi, sömürge ve bağımlı uluslar ile değişik milliyetleri egemenliği altında birleştiren çok uluslu devletlerin farklılığını ortaya sermektedir. Ulusal devleti, uluslaşma için gerekli bir kıstas olarak görmediğini de bu arada vurgulayalım.

Yazarın ikinci bir değerlendirmesi ise şöyle: "19. yy. Marksizminde en güçlü silah ve şaheser olan iktisat teorisi, kendisi dışında hiçbir sosyal forma özerklik tanımadı". Yazar, Marks'ın iktisat sistematiğini diğer sosyal bilimlere de uyguladığını belirterek "bu uygulama, üretici güçlerin iktisadi belirlenmesi parametresinden kaynaklanır. Bu teori ekonomik indirgemeciliğin bir biçimidir, çünkü toplumsal arenada tüm anlamlı değişimlerin iktisadi ilişkiler alanında gerçekleştiğini belirtmektedir. Marks'ın bizzat kendisi altyapı ile üst yapı arasına metafizik bir ayrım koyarak bu teoriyi açıklamıştır." denmektedir. (T. Deranlı, agy.)

Bu iddiaya yanıt olarak F. Engels'ten bir alıntıya yer vermek istiyorum: "...Materyalist tarih anlayışına göre, tarihte belirleyici etken, son aşamada, gerçek yaşamın üretimi ve yeniden üretimidir. Ne Marks, ne de ben, hiçbir zaman daha fazlasını iddia etmedik. Eğer, sonradan herhangi biri çıkıp da ekonomik etken tek belirleyicidir dedirtmek üzere bu önermenin anlamını zorlarsa, onu boş, soyut ve anlamsız bir söz haline getirmiş olur. Ekonomik durum temeldir, ama çeşitli üst yapı öğeleri.. siyasal, hukiki, felsefi teoriler, din anlayışları.... hepsi de tarihi mücadelelerin gidişi üzerinde etki yaparlar, birçok durumda ağır basarak onun biçimini belirlerler." (F. Engels, Felsefe İncelemeleri, sf. 172)

Yani görüldüğü gibi, Marksizm, ne "toplumsal arenadaki tüm anlamlı değişimlerin iktisadi ilişkiler alanında gerçekleştiğini" savunur, ne de "altyapı ve üstyapıyı metafizik olarak" ayırır. Tersine temel ve üstyapıyı karşılıklı ilişki ve etkileşimleri içinde ele alarak, bunların gelişim ve dönüşümün rotasını etkileme veya belirlemede ne oranda rol oynadıklarını açıklar. Aynı şekilde ulus teorisinde de iktisadi ilişkiler "tek belirleyici" veya "en anlamlı" faktör değil, tüm diğer etkenlerin "ayaklarının yere basmasını" sağlayan bir faktör olarak algılanmaktadır.

T. Deranlı, Stalin'in ulusal sorun konusundaki görüşlerine ilişkin olarak "baştan aşağı teorik yoksulluk içerir" biçiminde bir değerlendirmede bulunuyor. Deranlı'nın, Stalin'in yaptığı tanımlamayı ve bu tanımlama içinde yer alan faktörlerin eksikliği durumunda, mevcut insan topluluklarının ulus olarak adlandırılamayacağı biçimindeki görüşlerini benimsemediğini ve hatta gülünç gördüğünü dile getirmesine rağmen, alternatif bir tanımlama getiremeyişi dikkat çekicidir. Yazarın "eleştirel düşüncelerini" değerlendirmeye geçmeden önce Stalin'in konuya ilişkin açıklamalarını genel hatlarıyla aktarmakta fayda var, aksi takdirde sorun yeterince kavranamaz.

Marksizm, ne "toplumsal arenadaki tüm anlamlı değişimlerin iktisadi ilişkiler alanında gerçekleştiğini" savunur, ne de "altyapı ve üstyapıyı metafizik olarak" ayırır. Ulus teorisinde de iktisadi ilişkiler "tek belirleyici" veya "en anlamlı" faktör değil, tüm diğer etkenlerin "ayaklarının yere basmasını" sağlayan bir faktör olarak algılanmaktadır.

Stalin, ulusu tanımlamadan önce şu ön açıklamaları yapar: "Ulus, rastlantısal ve geçici bir topluluk değil, kararlı bir insanlar topluluğudur...

"Öteki şeyler yanında, ulusal topluluğun, ortak bir dil olmaksızın düşünülemeyeceği olgusu ayırır...

"Bir ulus, ancak sürekli ve düzenli ilişkiler sonucu, insanların kuşaktan kuşağa ortak yaşamı sonucu oluşur. Ne varki, ortak bir toprak olmadıkça, uzun bir ortaklaşa yaşam olanaksızdır...

"Ayrıca, ulusun çeşitli bölümlerini tek bir bütün biçiminde kaynaştıran içsel bir iktisadi bağın da olması gerekir...

"Ulus olarak birleşmiş insanların psikolojisinin özelliklerini de gözönünde tutmak gerekir. Uluslar, birbirlerinden yanlızca yaşam koşulları bakımından değil, kendi ulusal kültürün özelliklerini de dile getiren zihniyetleri bakımından da ayrılırlar." (J. Stalin, Age, sf. 12-13)

Stalin, ulusu belirleyen temel nitelikleri sıraladıktan sonra ulusu şöyle tanımlıyor: "Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararlı bir dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimleme birliğidir." Ardından şöyle sürdürür. "Bize ulusu, ancak ve ancak, topluca alınmış tüm göstergelerin bir araya gelmesi verebilir". (J. Stalin age. sf. 15)

Bütün bunlar bizlere gösteriyor ki, Stalin, iktisadi yaşam birliği öğesini "en önemli" öğe olarak değerlendirip soruna "iktisadi-indirgemeci" bir tarzda yaklaşmıyor. Nitekim kendisi: "sözü edilen göstergelerden hiçbirinin, tek başına alındığında, ulusu belirlemeye yetmediğini belirtmek gerekir" demektedir. (age. sf. 15)

İktisadi yaşam birliği çoğu kez, tarihsel sürece en son katılan faktör olduğu için, ulusun tam teşekküllü bir görünüme bürünmesini sağlamıştır. İktisadi yaşam birliğinin önemi, tüm diğer faktörleri biraraya gelmiş ama, iktisadi ilişkilerin (üretim ilişkilerinin) zayıflığının sosyal ve kültürel ilişkilerin cılız kalmasına yolaçan ortamın aşılmasını sağlama özelliği taşımasından kaynaklanıyor. İktisadi ve giderek sosyal-kültürel ilişkilerin zayıflığı, o toplumun dilsel ve ruhi şekillenme birliğinin yeterince ete kemiğe bürünmemesine yol açmıştır. Örneğin, aynı dili konuşmalarına rağmen, çoğu kez birbirlerine yakın yerleşim birimlerinde yaşayan insanlar arasında bile çok sayıda ağız, şive ve hatta lehçelerin kullanılmasına yol açmıştır. Farklı şive ve lehçeler, hiç kuşkusuz ulusal birliğin oluşumu için engel değildir, fakat, bu durumun ulusal birliği zayıflatacağı unutulmamalıdır.

Bölgeler arası yalıtılmışlık da, aynı şekilde, bir toplumun kültüründe yansıyan ruhi şekillenme birliğinin de zayıflamasına ve kimi farklı eğilimlerin yaşanmasına yolaçar.

Benzer şekilde, aynı topraklar üzerinde yaşamakla birlikte, toplumun çeşitli aşiretler vb. biçiminde içine kapanıp diğer bölgelerle arasına çitler örerek ve neredeyse iktisadi, sosyal ve kültürel alanda "kendi kendine yeten" bir yaşam tarzının sürdürülmesi; toprak birliğinin içten parçalanmasına ve dar parçalar içinde yaşayan topluluğun, tüm diğer topluluklarla ortak olan yönlerinden çok aşiretsel vb. yönlerini ön plana geçirmelerine; yani, ulusal bir bilinç yerine aşiretsel bir bilince sahip olmalarına yolaçar.

İşte iktisadi yaşam birliği, kendi içine hapsolmuş aşiretsel vb. topluluklar arasında her türlü ilişkiye bir canlılık kazandırarak, bunlar arasında daha güçlü bir toprak, dil ve ruhi şekillenme birliğinin oluşmasını sağlar. Dikkat edilecek olursa, aşiret bilinci yerine ulusal bilinç, ancak aşiret ilişkileri yerine ülke çapındaki ilişkilerin yaygınlaşmasına paralel olarak bir gelişim seyri izler.

Ulusal birliğin oluşumunun, **son aşamada** iktisadi yaşam birliği tarafından **belirlenmesi,** bu anlamdadır; yoksa bu faktörün "en önemli" veya "tek belirleyici" olarak algılandığı düşünülmemelidir. Eğer iktisadi yaşam birliği, en önemli ve belirleyici öğe olarak kabul edilseydi, o zaman iktisadi yaşam birliği olan tüm halkların bir ulus olarak kabul edilmeleri gerekirdi. Oysa Stalin'in kendisi de bu konuda bir örnek vererek bu faktörün yeterli olmadığını göstermektedir.: "Eğer dil ve 'ulusal karakter' birliği yoksa, iktisadi yaşamları ve toprakları bir olan, ama gene de bir ulus oluşturamayan insanlar düşünülebilir. Örneğin Baltık ülkelerindeki Almanlar, Letonlar gibi."(age. saf. 15)

T. Deranlı, "İktisadi indirgemeci" ve "mükemmeliyetçi" olarak değerlendirdiği marksist ulus teorisi açısından soruna bakışın "ulus-devlet teorisinin ve ulus sorununu, yanlızca Avrupa'ya has ve ilk gelişme modelleri yönünden değerlendirilmesi, yani 19. yy. nesnelliği ile sınırlı olması ve eşitsiz gelişme gidişinden yoksunluk bakımından, günümüz koşullarında yetersiz kaldığı söylenebilir" demektedir. Yukarıda uluslaşma sürecinin Avrupa'da ne şekilde geliştiği ve doğudaki sürecin farklılığına değinmiştik. Bu farklılık, eşitsiz gelişim yasasının bir sonucundan başka birşey değildir.

Marksist görüşün 19. yy. nesnelliği ile bağı hakkında ise şunları söyleyebiliriz: Marks, 19. yy.'da yaşamış bir teorisyendir. Tabii ki kendi yaşadığı dönemi inceleyip ona göre teorik formülasyonlar geliştirecekti. Mark'ın yaptığı budur. Fakat Marks, geleceğe de ışık tutacak teorisini, hiçbir zaman değişmez bir dogma olarak sunmamıştır. Marksizm, gelişen, yeni koşullara göre yeniden şekillenen canlı bir teoridir ki, başta Lenin olmak üzere Marks'ın izleyicileri, bu canlı teoriyi büyük bir ustalıkla somut koşullara uygulama becerisini gösterebilmişlerdir. Marksist teoriyi bir eylem kılavuzu olarak değil de bir "model" olarak algılayanlar her zaman yanılmışlardır.

Yukarıda, Marks'ın bir olguyu tahlil ederken daima onun en gelişmiş örneğini esas aldığını belirtmiştik. Burada şunu da ekleyebiliriz ki, tahliller sonucu ortaya çıkan formülasyon ve tanımlamalar da, yine en gelişkin örneğe göre yapılır. Bunun yanında normal gelişim seyrini izlemeyip mantıki sonucun ulaşamayan örneklerin varlığı da pratik süreçte göz önünde bulundurulur. Marks, gelişkin İngiliz kapitalizmi yerine, çarpık gelişmiş ham kapitalist şekillenmeleri esas alsaydı, kapitalizmi daha iyi açıklayamayacağı gibi daha iyi tanımlayamazdı da.

Uluslaşma sürecinde değişik insan topluluklarının, ulus için gerekli olan temel faktörleri, değişik biçim ve boyutlarda içinde barındırdığını ve bununla da bir tek uluslaşma "modelinin" olmadığını vurgulayan Stalin, konuya ilişkin olarak şunları yazıyor: "Böylece, gerçekte ulusun bir tek ayırıcı özelliği olmadığı açıktır. Ancak ve ancak uluslar karşılaştırıldığı zaman, aralarında bazen birinin (ulusal karakter), bazen öbürünün (dil), bazen de bir üçüncüsünün (toprak, iktisadi koşullar) daha belirgin bir biçimde göründüğü bir nitelikler toplamı var. Ulus, birlikten alınmış tüm ni-

S TEORİSİ

◆ Cemil CEVHER

teliklerin bir bileşenidir". (J. Stalin age, sf. 18)

Görüldüğü gibi, Stalin, uluslaşma için gerekli tüm faktörlerin biraraya gelmesi gerektiğini vurguluyor ve her insan topluluğunda bu faktörlerden birinin **daha belirgin** olduğunu dile getiriyor. Bu da bize ulusal soruna iktisadi-indirgemeci bir tarzda yaklaşılmadığını göstermektedir. Eşitsiz ve farklı gelişim rotalarını içeren uluslaşma sürecine açıklık getiren yukarıdaki sözler, aynı zamanda, iktisadi yaşam birliği ve tek ulusal pazar faktörüne dönem dönem gereğinden fazla önem atfeden Kürdistanlı devrimcilerin kimi eksikliklerine de ışık tutuyor.

Kürdistanlı devrimcilerin, marksist ulus teorisini yeterince özümseyemeden ve Kürtlerin uluslaşma sürecinde, temel faktörlerden hangisinin **daha belirgin** olduğu konusu üzerinde yeterince durmadan, iktisadi yaşam birliği hakkında kimi zorlamacı yaklaşımlar sergiledikleri ortaya çıkmaktadır. Ancak bir ulusal devlet çatısı altında gerçekleşebilecek tam teşekküllü bir ulusal pazarı, toprakları çeşitli sömürgeci devletlerce bölünerek parçalanmış bir ülkede aramak pek anlamlı olmayacak. Ama şu da var ki, gelişkin ve bütünlüklü bir ulusal pazarın olmayışı, iktisadi yaşam birliğinin tümden olmadığı anlamına gelmez. Bu birliktelik, tüm engelleme çabaları ve sıkı korunan suni sınırlar aşılarak binbir güçlüğe rağmen korunmuş ve süreklileştirilmiştir. (Bkz. dipnot: 1)

T. Deranlı'nın değindiği, Kürdistanlı devrimcilerin "Kürdistan'da pazar birliğini ispata girme" yönündeki çabalarının sorumluluğu Stalin'ın ulus teorisine yüklenemez. Kürdistanlı devrimcilerin yanlışlığı, Stalin'ın ulusa ilişkin tanımının yanlışlığından değil, bizlerin bunu kavrayıp kendi somut koşullarımıza uygulama ustalığını gösteremeyişimizden kaynaklanıyor.

"Teorinin gri, yaşamın ise yeşil olduğu" özdeyişi dikkate alındığında, her teorinin, yaşamın tüm canlı boyutlarını içermeye elverişli olmadığı, sadece en genel ve temel özellikleri barındırabileceği anlaşılır. Bu yönüyle, tüm teori ve tanımlamalar, daha başından kimi eksiklikleri içinde barındırır. Bu doğal bir durumdur. Eğer tanımlar, en temel özellikleri değil de ayrıntıları ve alternatif gelişim-değişim süreçlerini de içermeye kalkışsa, tanım olmaktan çıkar, ansiklopedik açıklamalara dönüşür.

Ulus teorisi de en genel ve temel yönleri içeriyor, fakat canlı yaşamda genel teoriye tıpa tıp uymayan kimi yönlerle karşılaştığımızda, bunu teorinin yanlışlığı veya "yetersizliği" biçiminde değil, yaşamın canlılığı ve çok yönlülüğü şeklinde yorumlamak en doğrusudur. (Bkz. dipnot: 2)

Stalin'in ulus teorisi, uluslaşma süreci yaşayan çeşitli insan topluluklarının izlediği en genel seyri esâs almıştır. Fakat her insan topluluğu aynı seyri izlemek zorunda değildir. Örneğin, nasıl ki Kürdistan'daki kapitalist ilişkiler, ille de İngiltere'deki kapitalist ilişkilerle aynı süreci yaşamak zorunda değilse, benzer şekilde Kürdistan'daki uluslaşma süreci de yine İngiltere vb. ülkelerde yaşanan uluslaşma sürecini aynı şekilde yaşamak zorunda değildir. (Bkz. dipnot: 3)

Deranlı'nın, Marksizmi, "iktisadi-indirgemeci" ve "mükemmeliyetçi" olarak değerlendirmesine ve buna ilişkin yönelttiği eleştirilere verdiğimiz cevaplardan sonra da, onun, Stalin'in kimi halkları ulus görmesine rağmen kimilerini ulus görmemesine ilişkin eleştirilerine değinelim.

T. Deranlı, Stalin'in, kendi ulus tanımlamasından hareketle, bu "şemaya" uymayan insanları (örneğin Yahudileri) ulus saymadığını belirtiyor, ve ardından şu görüşlere yer veriyor: "1. Dünya Savaşı öncesinde üç devlet arasında bölünmüş olan ve pazar birliği doğal olarak olmayan Polonya'yı, Stalin, kendi evrim şemasıyla uyuşmasa da ulus sayar".

Dikkatli bir okuyucu, T. Deranlı'nın kendi kendisini çürüttüğünü hemen anlayacak. Burada açıkça görülüyor ki, Stalin, kendi teorisini bir "şema" olarak değerlendirmiyor. Somut olguları somut şartları içinde değerlendirerek teorisini yaşama geçiriyor. Yani teorisini dört köşeli bir kalıp olarak olgulara uygulamıyor, Eğer böyle olsaydı Polonya'ya ilişkin farklı bir nitelendirmede bulunabilirdi. Polonya'nın durumu, Kürdistan'ın bugünkü durumuna biraz benziyor.

Bir halk, binlerce yıl boyunca birlikte yaşayıp kimi temel ortak özellikler kazandıktan sonra, fiili parçalanmalarla bu ortak özellikleri kolay kolay ortadan kaldırılamaz. Ama bu ortak (olması gereken) özellikler, henüz belli bir gelişkinliğe ulaşmadan (olgunlaşma anlamında değil, asgari bir gelişkinlik sözkonusu) gerçekleşecek bir parçalanma ve dağılma, o halkın ortak özelliklerini sürdürerek geliştirmesi bir yana, var olan ortak özelliklerin de giderek zayıflamasına yol açar. İşte Yahudilerin durumu da böyledir.

(Devamı gelecek sayıda)

DİPNOTLAR:

1) Örneğin Kürdistan'ın birinci parçalanması döneminde yaygın olan göçebe yaşam tarzı sebebiyle Kürt aşiretleri, sınırları takmadan iki parça arasında sürekli gidip gelebilmiş ve hatta kışın bir parçada, yazın öteki parçada konaklayarak, parçalar arası ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri belli boyutlarda canlı kılabilmişlerdir. Sömürgecilerin dönem dönem anlaşarak bu geçişleri önlemeye çalışmaları, ilişkileri zayıflatmakla birlikte hiçbir zaman tam olarak ortadan kaldıramamıştır.

Yine bunun gibi, Kürdistan'ın Lozan'da yeniden bölüşümü ile birlikte Kuzey ve Güney Kürdistan'ın parçalanması, bu parçalar arası iktisadi vb. ilişkileri ortadan kaldıramamış, tersine dönemin Kemalist iktidarı, henüz "Musul sorunu"(Güney Kürdistan) tam olarak çözülmediği için, buradan bir pay alma (toprak talebinden çok, petrol gelirlerinden pay alma sözkonusu) amacıyla Musul halkının kendi vatandaşlarının soydaşları olduğu fikrini güçlendirmek için parçalar arası her türlü ilişkiyi serbest bırakmış ve teşvik etmiştir. Sonradan Kemalist yönetim, istemlerini yerine getiremeyeceğini görünce bu sefer sınırları sıkı bir kontrol altına almış fakat ilişkileri önemli oranda engelleyememiştir. Kuzey Kürdistan'ın özellikle sınır bölgelerinde Türk lirasının kullanılmamasının onların daha çok Güney parçasıyla varolan iktisadi ilişkileri sonucu olduğu ortadadır.

2) İktisadi yaşam birliği faktörünün gereğinden fazla abartılmasının bir sonucu olarak tam teşekküllü bir pazar arama yaklaşımının yanlışlığı aynı zamanda bu faktörü olgunlaşmamış halkların ulus olarak kabul edilmesi yaklaşımında da ortaya çıkar. Böylesi bir yaklaşım Kürdistan halkının bir tek ulusu oluşturmadığı gibi bir sonucu doğurur. Nitekim Türkiye solundan bazı eğilimler birleşik ulusal pazarın yokluğu gerekçesiyle uzun süre Kürtlerin henüz bir ulus haline gelmediklerini savunageldiler. Kürt solu da ulusal varlığı kanıtlamak için derin incelemelere dalıp ulusal pazarın varlığını kanıtlamaya çalıştı. Aslında her iki tutumun da yanlışlığı, marksist ulus teorisinin yeterince kavranmamasından kaynaklanıyordu.

3) İktisadi yaşam birliği faktörü (veya herhangi bir başka faktör) belirgin olarak gelişmemiş bir halkın buna rağmen ulus olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğu gerçekliğinden hareketle, Stalin'in yaptığı ulus tanımlamasında sıralanan herhangi bir faktöre, (bu arada iktisadi yaşam birliği faktörüne) uluslaşma sürecinde varlığı zorunlu birer faktör olarak yer verilmesiyle yanlışlığa düştüğü şeklinde bir anlayışa kapılmak da farklı bir çarpıklığı beraberinde getirir.

Stalin'in yaptığı ulus tanımlaması, içine bu faktörleri koymakla birlikte bazı insan topluluklarında çeşitli faktörlerin daha belirgin olabileceğini de dile getirmiştir. Biz de buna dayanarak uluslaşma sürecinde bazı faktörler daha belirgin olabiliyorsa bazı uluslarda (örneğin Kürtlerde) bu faktörlerden biri (iktisadi yaşam birliği) belirgin olmayabilir, diyoruz.

MOSKOVA'DA ÜLKÜCÜLER

Rojen ADAR/Moskova

Moskova'da öğrenim gören Türk öğrenciler arasında faaliyet göteren ülkücülerin, son dönemlerde örgütlenme çabalarını yoğunlaştırdıkları gözleniyor. Türkiye'de çeşitli üniversitelerden mezun olmuş birçok ülkücü, dil öğrenmek bahanesiyle Moskova'ya gönderilerek yoğun bir örgütlenme çalışmasına sokuluyor. Bu kişiler, kendilerine hümaniter ve demokrat bir görüntü vererek, öğrencilerin yanısıra Türk kökenli işçiler arasında da örgütlenmeye çalışıyorlar. Ülkücülerin giderek artan çabalarının Moskova'da Türk işçi ve öğrencileri için bir "ocak" ve öğrenci derneği kurma amacına yönelik olduğu öğrenildi.

Ülkücü gençlerin Moskova'daki faaliyetleri Türk konsolosluğu tarafından da desteklenmiyor.

Ülkücülerin Moskova'daki faaliyetlei arasında Kuzey Kürdistanlı öğrencilei tespit ve ihbar etmek, Türk ve Kürt öğrencilerin ilişkilerini gerginleştirip, provakasyonlar yaratmak da bulunuyor.

Bu kişilerin diğer öğrenciler gibi, yurtta değil özel dairelerde kaldıkları, lüks yaşayıp çok para harcadıkları dikkat çekiyor.

PIRÎSK

M. Şîlan

Jinên Kurd û 8'ê Adarê

8'ê Adarê di sala 1910'an de, ji aliyê Enternasyonala Duwemîn ve wekî "Roja Jinên Kedkarên Dinyê" hate îlankirin. Paşê jî, Netewên Yekbûyî, ev roj weke "Roja Jinên Dinyê" qebûlkir. Ev roj di eslê xwe de, roja têkoşîna jinan e. Li her welatî, li gor rewşa wan, naverok û armanca vê rojê jî tê guhertin. Li welatekî sosyalîst bi awayekî ye, li yê kapîtalîst bi awakî ye, li welatekî mêtingeh bi awayekî din e.

Wekî welatekî bindest û mêtingeh, li Kurdistanê jî rewş, têkoşîn û armancên jinan ji yên welatên din cudatir in. Li Kurdistanê 8'ê adarê bes ne "Roja Jinên Kedkar" e. Ji ber ku gelê Kurd, bi tevayî di bin zilma mêtingehkariyê de ye, jinên Kurd jî ji vêya jî para xwe distînin. Lewra, rizgariya jinên Kurd, berî her tiştî girêdayî rizgariya Kurdistanê ye. Lê belê, bi rizgariya Kurdistanê jî, jin bi tevayî azad nabin; bes barê wan hîn siviktir dibe. Piştî rizgariya welat jî, têkoşîna rizgarî û azadiya jinan wê berdewam be.

Jin nîvê civakê ne. Dîrokê nîşandaye ku, civaka ku jin têde ne aktîv bin, têkoşîna jin têde bi zêdeyî cîh nestînin, pêşkevtin û serkevtina wê jî gelek zehmettir dibe. Ev yek, bi taybetî ji bo civaka Kurd hîn zêdetir girîng e. Divê jinên Kurd hîn bêtir beşdarî têkoşîna netewî û civakî bibin. Lê belê ev tişt bes bi xwestinê pêk nayê. Ji bo di vî warî de em biserkevin, divê em hinek gavên pratîk bavêjin. Bi raya min, ji van gavên pratîk ên girîng ev in:

Berî her tiştî, divê tevgera serbixwe ya jinên Kurd pêk bê. Di vî warî de tevgera netewî hinek gav avêtine; bes ev têr nake. Fikra tevgera serbixwe ya jinên Kurdistanê, piştî bêdengiyek dirêj, ji aliyê DDKAD (Komela Jinên Şoreşger û Demokrat) ve hatiye holê û di jiyanê de jî cîhê xwe girtiye. DDKAD, di têkoşîna rizgariya netewî û rizgariya jinên Kurd de, gavek gelek girîng û dîrokî ye. Lê hezar mixabin, DDKAD'ê ev rola xwe bi awayekî xurt neleyîst; zêde bi pêş neket û fireh nebû. Digel hemû kêmasiyên xwe jî, jinên Kurd bi DDKAD'ê re deriyekî nû vekirin. Van salên dawiyê li gelek ciyan jinên Kurd Komel vekirin e, kovar derxistin e, platformên hevbeş pêk anîn e. Wek nimûne, li Stembolê, jinên Kurd yên cuda cuda difikirin, bi navê UDKP (Platforma Netewî û Demokratîk a Jinan) gavek avêtin e. Demekê xebatên baş kirin û deng dan. Lêbelê ji ber hinek nêrînên grûbî yên teng ev xebata bi serneket û platform belav bû. Piştî belavbûna vê platformê, ew kesên ku di belavbûnê de rola herî mezin leyîstin, bi navê UDKD (Komela Netewî û Demokratîk a Jinan) komelekî vekirin. Lê belê, di bin terora dewletê de, ji aliyê dewletê ve hate girtin. Herweha di vê demê de bi navê YDK (Komela Jinên Welatparêz) komelek damezirandin, lê ew jî ji aliyê dewletê ve hate girtin.

Jinên Kurd piştî van tecrubeyan, bi mejiyekî fireh û objektîf divê hinek encaman derxîne û ji bo ku tevgerek serbixwe ya hevbeş pêk bîne gavên nû bavêje. Heger ev yek pêk neyê tekoşîna jinên Kurd wê xurt nebe. Dema ku tevgera jinên Kurd pêşnekeve, têkoşîna netewî jî wê her tim aliyekê wê lawaz be. Ji bo tevgera serbixwe ya jinên Kurd divê em prensîbên teng daneynin ber xwe. Divê her jineke bixwaze ji bo maf û azadiya xwe têkoşînê bide, di vê tevgerê de cîhê xwe bîstîne.

Ji bo pêşveçûna tevgera jinan, gaveke girîng jî ew e ku hêzên siyasî jî di nav xwe de rêxistinên taybetî ji bo jinan damezrînin. Bi vî awayî wê jin hîn zêdetir di nav tevgera siyasî de rolekî girîng bileyîzin. Di vî warî de hinek gav hatine avêtin. Lê belê ev têr nakin.

Di têkoşînê de ji bo jin bêtir cîh bigrin, însîyatîfgirtina jinan girîng e. Divê hêzên siyasî di vî warî de gavên bi cesaret bavêjin. Bi raya min divê di sazûmana rêxistin û partiyan de, ji jinan re kontenjanek maqûl bê veqetandin. Yanî her hêzek siyasî çi di komîteya navendî de, çi komîteyên din de hejmarekê ji bo jinan tesbît bikin û jin di nava xwe de bikaribin bi awayekî nûnerên xwe tesbît bikin. Ev ji bo çi pêwist e? Berî her tiştî şert û îmkanên jin û mêran ne wek hev in. Ji bo pêşkevtina siyasî, çandî û hwd. jin, li gor mêran hîn bê îmkanin. Divê însiyatîf ji jinan re bê dayîn. Ev gav, bes ne di nav rexistin û partiyên siyasî de, her weha di nav komel, kovar, rêxistin, platform û çalakiyên çandî, edebî, mirovayetî û hwd. de jî bê avêtin. Ev ne litûf e, mafekî xweristî ye.

Dema ku tevgera jinên Kurd bi her awayî û di her warî de rêxistinên xwe çêbike, wê him têkoşîna jinan li ser bîngehekî saxlem bimeşe, him jî têkoşîna azadî û rizgariya netewî ya Kurd xurtir bibe.

YENİDEN KÜRT ALFABESİ ÜZERİNE -II-

Aynı yanlış kavrayış, alfabe değişikliklerinin ideolojik siyasal anlamlandırılması konusunda da kendini gösteriyor. Zêrevan ve onun gibi düşünenler, bu değişikliği, çok kestirmeci bir şekilde türkleşmek olarak anlıyorlar.(11) Doğal olarak, bu durumda alfabenin olduğu gibi kalmasını savunmak da "Kürt kültürünün bağımsızlığını savunmak" (12) anlamına geliyor.

Oysa böyle görüşlerin hiçbir bilimsel değeri bulunmuyor. Çoğunlukla, alışkanlıklarımızın yüce amaçlarla kutsanıp koruma altına alınmasının ifadesidirler. Açıkçası tutuculuğu dile getirirler. Özel olarak "türkleşmek" iddiasında ise, tutuculuk milliyetçilikle sıvanmıştır. Bir zamanlar Mehabatlı bir Kürt tanımıştım, bütün Kürtlerin Arap alfabesini ulusal alfabe olarak kabul etmelerini istiyordu. Gerekçesi de çok basitti; adına "Arap Alfabesi" denilen alfabenin, aslında Kürtler tarafından keşfedildiğini, yani gerçekte bir Kürt alfabesi olduğunu, hatta Avesta'nın da bu alfabeyle yazıldığını, Arapların bu alfabeyi kullanmaya başlamalarının çok sonralara tekabül ettiğini söylüyordu. Çok muhtemeldir ki, Latin alfabesinin kabulüne karşı olan Tahranlı bir Farstan (ya da Süryaniden) de benzer bir masal dinleyebilirdim. Ama bu versiyon(lar)daki Arap Alfabesi, muhtemelen Fars (ya da Süryani) milli alfabesi olarak karşıma çıkardı. Keza Atatürk, 1928'de Latin alfabesini getirdiğinde, tutucu Türkler de, eski yazıyı, İslamın ve Kuranın kudsiyeti adına savunmuşlardı. Kısacası, ülkeden ülkeye biçim değişse de öz değişmiyor. Değişime karşı olanlar, eskiyi kendilerince değerli gördükleri bir ideolojik çerçeveyle kutsayarak direnmeye çalışıyorlar. Zêrevan'ın dillendirdiği, şu, Kürt kültürünün bağımsızlığını korumak iddiası da bu türdendir.

Oysa gerçekte, ne Celadet Bedirhan'ın yerleştirdiği, ne de kabul edilirse, değişikliklerle ortaya çıkacak yeni bir alfabe, kendi başına Kürt kültürüne birşey kazandırır veya kaybettirir. Burda kazanç veya kayıp, yapılacak değişikliklerin avantajlarına veya dezavantajlarına bağlıdır. Bu nedenle tartışılması gereken asıl konu, avantajlar ve dezavantajlardır. Biz, yıllardan beri sıralayageldiğimiz nedenlerle, getirilmek istenen değişikliklerin Kürtçenin okunup yazılmasını kolaylaştıracağını ve dolayısıyla Kürt kültürünü geliştireceğini düşünüyoruz. Kürt kültürünün gelişmesini, asıl, kullanılması zor bir alfabe engeller.

Alfabeler, nihayetinde alfabedirler. Yani, bizim ihtiyaçlarımızı karşılamaya yarayan birer şifre yığını. Onlara ulusallık veya dinsellik bağlamında bir kutsallık atfetmek, konunun özünü boşaltmak olur. Ayrıca yukarıda sözü edilen Mehabatlının iddiasının tersine, Bedirhan'ın alfabesinin Kürtlükle ilgili olduğu da iddia edilemez. Adı üstünde, bu, bir Latin alfabesidir. Latin şifrelerinden filancası Kürtçeyi ihya eder, filancası da batırır demek, sorunu karikatürleştirmek olur.

Türkleşmek iddiasına gelince, bunun da bilimsel bir temeli bulunmuyor. Çünkü Kürtlerin türkleşmeleri, veya Kürtçenin tükçeleşmesi, yanlış alfabenin değil, türkleştirme siyasetlerinin ürünüdür. Eğer bu siyaset hükmünü icra ediyorsa, hangi alfabeyi kullanırsanız kullanın, sonuç değişmez. Türkleşmeyi veya Kürtçenin türkçeleşmesini önlemenin yolu, alfabetik değil, temelde politiktir. Politik planda Kürtlerin mevcut statüsüne son verirseniz, türkleşmeyi de, Kürtçenin türkçeleşmesini de durdurursunuz. (13) Kusuru alfabelerde aramaya gerek yok.

Alfabedeki harf değişikliği isteklerini, Kemalizmin etkisinde kalmakla izah etmek ise, belki Kemalizmin ne olduğunu anlamamaktan kaynaklanabilir. Daha da ötesi, bu müthiş Kemalizm tanımlaması, sadece politik düzlemdeki anti-Kemalist konumu zayıflatır, o kadar. Aynı isteği, Kürtlüğünden utanmayla açıklamaya çalışmak ise, gelinen noktada sadece kahvehane konuşmalarına konu edilebilir, siyasi dergi sayfalarına değil. (14)

Görülüyor ki, alfabedeki kısmi değişikliklerin karşısına çıkarılan gerekçelerin hiçbiri ikna edici değildir. Bu gibi durumlarda, değişikliğe karşı getirilebilecek tek ciddi itiraz, yapılacak değişikliğin, geçmiş kültürel birikimle yaratacağı kısmi kopukluk nedeniyle, topluma getireceğinden çok, götürmesi durumu olabilir. Örneğin, Fransızlar bugün alfabelerinde genişçe bir sadeleşmeye gitseler, bu sadeleşmenin getireceği yararlar, bu kadar güçlü bir geçmiş kültürle ilişkinin zayıflamasından gelebilecek olası kayıpları karşılayamayabilir. Böyle bir durumda alfabe değişikliğine karşı çıkmak, anlaşılır ve doğrudur.

Fakat bizim örneğimizde, alfabe değişikliğine karşı yöneltilebilecek böyle bir engel de yoktur. Çünkü, kim ne kadar abartırsa abartsın, Bedirhan alfabesiyle bugüne kadar yazılmış bütün eserlerin toplamı birkaç düzine cildi geçmez; bunların büyük çoğunluğu da 1980 sonrasına ait olduğu için, genellikle disketlere kayıtlıdır. Yani ulusal bir konsensusla kabul edilebilecek herhangi bir yeni alfabeyle tekrardan basılmaları işten değildir. Her şey birkaç tuş darbesinin başındadır ve istenilirse, bir tek kurum, diyelim ki, yılda 50-60 cilt basabilecek bütçeye ve kadroya sahip bir tek yayınevi, bütün bu işin üstesinden, en geç iki yıl içinde gelebilir. Öte yandan, değişiklik geciktikçe bu konudaki yükümüz de artar. Yani, geçmiş birikimlerimizin mevcut durumu, gerekli alfabe değişikliğini ertelememizin değil, tersine hızlandırmamızın bir gerekçesidir.

Bütün bunlar, kısmi alfabe değişikliğine karşı çıkışların, yanlış kavrayışlar, tutuculuk veya milliyetçilik dışında ciddi sebeplere dayanmadığını ortaya koymaktadır.

Tutuculuk ve milliyetçiliğin bazı tezahür biçimlerini yukarıda ortaya koyduk. Konu fazlasıyla uzadığı için bunların her birinin tek tek analizine girmek anlamsız. Sadece şu kadarını söyleyelim ki, diğer nedenler bir yana, bunlardan birincisi, Kürt ulusal gerçekliğinin şu andaki en büyük avantajı olan devrimciliği ve dönüştürücülüğüyle çeliştiği için, ikincisi de irrasyonalizmi beslediği için reddedilmelidir.

Yanlış kavrayışlara gelince, bunlardan bir tanesine değinmeden geçmek, bu yazı çerçevesinde büyük bir eksiklik olacaktır. Onu da kısaca şöyle ifade edebiliriz:

Türkiye'de Kürt ulusal varlığı katı biçimde inkar edildiği için, Kürt ulusal hareketi, Kürtlerin, her alanda Türklerden farklı olduğunu vurgulamayı, içgüdüsel bir savunma mekanizmasına dönüştürmüştür. Bedirhan alfabesinin, Türkçe alfabeden bazı farklılıklar içermesi, işte bu savunma mekanizmasıyla çok uyumlu bir durum yaratmıştır. Bu sayede, sözkonusu farklılıklar, bir anlamda Kürtlüğümüzün kanıtı olarak kavranılmıştır. Elbette kimse bunu, bu haliyle kavradığını açık biçimde ifade etmez; ancak Türkçe alfabe ile farklılığın korunmasıyla ilgili ısrarlı vurguyu biraz kazırsanız, altında, bu savunma mekanizmasından, güçlü veya zayıf ögeler bulursunuz. Sözkonusu savunma mekanizması, bilinen tutuculukla da birleşince, aşılması zor bir direnç oluşuyor.

Oysa bu kavrayış, bir zamanlar için olumlu işlevler görmüş olsa bile, artık bir işe yaramazdır. Çünkü, bugün ulusal mücadele öyle bir tablo yaratmıştır ki, "ben Türküm" diyen Kürtleri bile Tavas, Enez, Alanya... önlerinde dövüp, "hayır sen Kürtsün" diyerek memleketlerine geri gönderiyorlar. Yani Kürtlüğümüzü korumak için artık bu tür savunma mekanizmalarına ihtiyacımız kalmadı. Dolayısıyla bu tür savunma mekanizmalarının istenmeyen külfetlerine katlanmamız da gerekmiyor. Biz, alfabemiz Türklerinkiyle aynı da olsa, ayrı da olsa, artık Kürdüz!.. Bunu artık görelim ve sorunlarımızı, türkleştirme politikasından gelen basınçlar altında çarpılmış olarak değil, kendi doğal süreçleri ve mekanizmaları içinde tartışıp çözmeye bakalım. Bunu başaramazsak, gelecek kuşaklara rasyonel çözümler bırakamayız.

İşte bu noktada, sayın Arif Zêrevan'ın makalesinde ifadesini bulan ikinci boyuta geliyoruz: Alfabede değişiklik tartışmasında, bir tarafın gösterdiği asabiyet.

Dikkat ediniz, bu tartışmalarda alfabe değişikliğini savunan taraf, görece sakin, karşı taraf ise, görece huzursuz ve bazen de hırçın bir profil veriyor. Elbette istisnaları vardır; ama tarafların genel olarak böyle bir ruh hali taşıdıklarını söylemek, herhalde yanlış olmaz.

Bu gözlemimize çok sayıda kanıt sunabiliriz. Ancak, hem subjektivizme çok açık bir konu olduğundan, hem de gereksiz polemik konuları yaratarak tartışmanın yönünü saptırmak istemediğimiz için buna gerek görmüyoruz. Bu nedenle, örneği, yine Zêrevan'ın eleştirisinden vermeyi tercih ediyoruz. Çünkü aynı duygusallığı ve tepkiselliği, sayın Zêrevan'ın yazısında da fazlasıyla görmek mümkün.

Kullandığı üsluptan başlayabiliriz örneğin. Okuyanlar farketmişlerdir, yazar, hiç de olumlu ve tartışmaya gelir bir üslup kullanmamıştır. Oysa eleştiriye konu edilen Gündem'deki makalede, biz, herhangi bir hırçınlığa yer vermeden ve polemikçilikten uzak bir üslupla alfabenin sorunlarını aktarmaya çalışmış ve çözüm için çağrıda bulunmuştuk.(15) Sayın Zêrevan ise, tam tersi bir üslup tutturmuş. Bazen kızgınlık, bazen tepeden bakıp ders verme tavrı, bazen kahvehane ağzı, bazen kendini kahretme... bu kısa yazıda peş peşe sıralanıp gitmiş.

Ama hiç kuşkusuz en çarpıcı kanıt, alfabe tartışmasına kızarak kendisini gericilikle, statükoculukla ve Yahudilikle kahrettiği paragraftır. Bakınız ne diyor:

"Kemalizmin etkisiyle babasının üzerindeki şalvarı (şewlal), geri kalmışlığın belirtisi sayan çok 'aydın' tanırım. Bu nedenle diyorum ki; eğer Kürt alfabesini savunmak gericilikse, ben gericiyim; eğer Kürt alfabesinin Türk alfabesine benzetilmesine karşı çıkmak, statükonun savunulmasıysa, ben statüko savunucusuyum; eğer Kürtlük Türklükle olacaksa, ben Yahudiyim."(16)

Sosyalist bir gazeteye yazacak kadar kendini ilerici, devrimci fikirlere yakın hisseden veya bizzat öyle kabul eden birisinin, gericiliği veya statükoculuğu kabullenebilmesi için çok büyük acılar çekiyor olması gerekir! Keza Yahudi olduğunu kabul edebilmek için de, kendisini, çok sevdiği Kürtlükten vazgeçmeye yetecek bir saldırı karşısında hissediyor olmalı. (17) Oysa olup biten, nihayetinde bir alfabe tartışmasıdır. Böyle bir tartışmada, bu tür acıların ya da kahredişlerin ne yeri olabilir ki? İşte, normal koşullar altında anlaşılması zor olan bu durum, tartışmayı yürüten taraflardan birinde kendini gösteren psikolojiye ilişkin yukarıdaki tespit gözönüne getirildiğinde anlam kazanır.

Toparlarsak, sayın Zêrevan'ın makalesi, hem alfabe sorununun iktisadi, toplumsal ve siyasi temellerini yanlış kavramaktadır; hem de bu sorunu aşmamıza yarar sağlamayacak bir üslup ve ruh halini yansıtmaktadır. Her iki konuyla ilgili görüşlerimizi ortaya koyduk. Bunlar, hiç kuşkusuz tartışmaya açık konulardır. Yanlış veya yetersiz bulanlar eleştireceklerdir. Bu çok normal. Ancak bu tür eleştiri ve tartışmaların sorunun çözümüne katkıda bulunması için, geçen yaz yapılan tartışma ve toplantılarla ilişkilendirilmesinde yarar vardır.

Kişisel inancımız odur ki, alfabe konusunda geçen yaz yapılan tartışmalardan sonra, konu, yeni bir aşamaya varmıştır. Tartışmalar yürütülmüş, belli eğilimler ortaya çıkmıştır. Artık bunlar olmamış gibi davranamayız. Yapılması gereken, bu toplantılar sonucunda ulaşılan düzeyi kalkış noktası haline getirerek tartışmaları ilerletmektir. Kişisel polemiklerdense, bunun daha yararlı olacağını düşünüyoruz.

Ulaşılan sonuç, her birimiz açısından tatmin edici olmayabilir. Şahsen bizim açımızdan da böyledir. Dahası, içinde bulunulan sürecin karekteri, bu tür sorunlara zaman ayırmamızı da zorlaştırmaktadır. Bütün bunlar doğrudur. Ama yine de, tüm eksiklik ve zayıflıklarına rağmen, ortaya birşeyler çıkmıştır. Bu, sahiplenilmeli ve ileri götürülmelidir.

Bizce, doğru olan, soruna el atılmışken, bir seferde ve köklü biçimde çözülmesidir. Böyle bir çözümün somut olarak nasıl bir biçim alacağı ise, teknik bir konudur. Önemli olan, bu teknik çözümün çerçevesini belirleyecek perspektifin ortaya konulmasıdır. Böyle bir perspektif planın, üzerinde yoğunlaşması gereken başlıca konular ise, diğer parçaların Latin alfabesine geçme olasılıkları, sorunun Türkiye'deki iktisadi, sosyal ve siyasal gerçeklikle ilişkisi (bu noktada Güney Kürdistan'ın Türkiye ile olan ilişkisi de denkleme dahil edilmelidir) ve konunun bilgisayar teknolojisiyle bağlantısı olabilir.

Tartışırsak sorunu en iyi biçimde aşacağımıza inanıyoruz. Çünkü Gündem'deki makalemizde de belirttiğimiz gibi, biz, toplum olarak, kendi enerjimizi "henüz yeni yeni kendi sorunlarımızın çözümüne yönlendiriyoruz". Yani, sorunlarımıza şimdiye kadar bulunmuş çözümlerin hiçbirisi, gerçek entellektüel kapasitemizi yansıtmıyor. Onlar birer giriş, birer temeldi. Temelleri inkar etmeden ilerlemesini becermeliyiz. Bunun için gerekli olan örgütlenmeyi, demokrasiyi ve tartışma ortamını yaratmalıyız.

17 Ocak 1993

Cemil Gündoğan

Düzeltme:

Bu makalenin geçen sayımızda yayımlanan birinci bölümünün (12 sayfadaki) 2. sütununun 2. paragrafında, 10. satırda başlayan cümlenin bir bölümü düşmüştür. Doğrusu şöyle olacak: IBM uyumlu bilgisayarların basım-yayım işlerini rahatlıkla yaptıkları yolundaki belirleme, kendi başına alındığında bir gerçeği ifade eder. Ama Türk basın dünyası açısından bakıldığında bu belirleme, daha çok teorik bir imkanı anlatır.

Düzeltir, sayın Gündoğan ve okurlarımızdan özür dileriz.

---

*11-Bu anlayış, başarı düzeyi tartışma kaldırsa da kavramsal düzeyde de ifadelendirilmiştir. Rewşen dergisinin, İsveç'te yayınlanan Armanc dergisinden alarak yayımladığı bir makalede geçen **Alfabetîzebûna Tirkî** kavramı, bunun ifadesidir. Bkz. S. Rêving, "Dıvê Em Xwe Ji Alfabetîzebûna Tirkî Xelas Bikin" Rewşen, Hej: 6, Tebax 1992, İstanbul, rr. 5-10*

12- Bkz. A. Zêrevan, agy.

13- MKM'de yapılan alfabeyle ilgili toplantıda, Torî, Kürtçedeki (i) ve (î) seslerinin Türkçeden farklı biçimde yazılmasının, bu seslerin Türkçedeki karşılıklarından farklı olmaları nedenine dayandığını ve eğer, harflerde bir aynılaştırma yapılırsa, dilin bozulacağını iddia etmiştir. (Bkz: Rapor, r.74) İnsan bu satırları okuyunca, İngilizlerin aynı alfabeyi kullanmalarına rağmen neden (e)'leri Fransızlar gibi telaffuz etmediğini; veya hayatlarında Zazaca alfabe veya Zazaca yazı yüzü görmemiş Dersimlilerin, Türklerle sınırdaş mıntıkalarda (ê) sesini neden bazen (î) sesine benzer biçimde kullanmaya başladıklarını anlayamaz.

14-Bu bağlamda, Bedirhan'ın alfabesindeki harf değişikliği isteklerini, istek sahiplerinin kendi babalarının şalvarından (şewlal) utanmalarıyla ilişkilendiren (!) Zêrevan'a, istiyorsa, babasının şalvarıyla pekala övünebileceğini, ancak birileri şalvar sevmiyorsa, ona da suçlu muamelesi yapmaması gerektiğini öneririz.

15-Açıkça ismi zikredilerek eleştirilen tek kurum, bir hafta sonraki yazımızda değindiğimiz Rewşen dergisiydi. Onda da dostça bir eleştiri sınırı içinde kalmaya özel bir dikkat gösterilmişti. (Bkz. "Alfabe Sorununda Yanlışlar" Özgür Gündem, 14 Eylül 1993) Ne var ki biz, alfabe sorunlarının tartışılmasının önündeki engellere örnek olarak Rewşen'in tutumuna işaret ederken (bu dergi, 1992 yazında yayınlanan 6. sayısında alfabe tartışmalarına artık son verdiğini belirtmişti, eleştirimiz bu tavıra yönelikti. Sözü edilen sayıdaki Sergotar'a bakınız), Rewşen sorumlusu arkadaşlar, daha sonra rapor halinde yayınlayacakları alfabe tartışmalarını yürütüyorlarmış. Biz Gündem'deki makaleleri yazarken bu gelişmelerden habersiz olduğumuz için, Rewşen sorumlusu arkadaşlara haksızlık eder konuma düşmüşüz. Bu vesileyle sözkonusu haksızlığı da düzeltmek istiyoruz.

16- A. Zêrevan, agy.

17-Tabiki, bu kendini kahredişte, Yahudilere ilişkin olarak üretilmiş şoven önyargılara teslim olmak gibi bir kusur da var ki, soruna bir kez milliyetçi duygusallıkla yaklaşıldığında düşülecek hataları göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Boykot, DEP ve Önümüzdeki Süreç

Yaşanan tüm bu olumsuzluklara rağmen, seçim platformunun, ulusal demokratik güçlerin lehîne kullaılması mümkündü. Bu seçimlerde, hem iktidarlar ele geçirme, hem de devlete karşı oylarımızla iyi bir karşı koyuş gerçekleştirme olanaklarımız vardı. Gelinen aşamada, elindeki fırsatları kendi yanlışları sonucu değerlendiremeyen ulusal demokratik güçler, yine de seçimlerde oynanan oyunları, hileleri açığa çıkarmak; kitleler ve dünya kamuoyunu bu konuda duyarlı kılmak; kitleler üzerindeki sinmişlik havasını dağıtmak; dilimiz, kültürümüz ve kimliğimiz üzerindeki baskı ve yasaklamalara karşı seçim platformlarından da yararlanarak mücadeleyi boyutlandırmak amacıyla seçimlere katılabilirlerdi. Kısacası, seçimlerden çekilme kararı; ulusal birliğin dışlanması, ateşkes yapılmaması, uygun bir seçim ortamının oluşturulması için gerekenlerin yerine getirilmemesi gibi yanlışlar zincirinin son halkasıdır. Ve tam da devletin bizleri sürüklemek istediği noktaya, kendi ellerimizle gelmiş oluyoruz. Yerel seçimlerin kendisine özgü avantajları ne yazık ki değerlendirilemedi.

Önümüzdeki süreç ve yapılması gerekenler

Bütün bu değerlendirmelerden de, görüleceği üzere Kürt halkı, DEP'in seçimlerden çekilmesiyle birlikte, önemli oranda seçeneksiz bırakılmıştır. Birkaç istisnai birim dışında bağımsız aday çıkarılmamıştır. Bütün olumsuzlukalara rağmen bugün politik bir tutum olarak seçimleri boykot etmenin doğru olmadığını düşünüyorum. DEP seçimlere katılmalıydı. Fakat, varolan koşullarda, düzen partilerine de oy verilmemelidir. Varolan bağımsız, devrimci, yurtsever adaylar ve SBP, Kurtuluş, Emek blokuna oluşturduğu seçim blokuna oylar verilmelidir. Hangi adaylara öncelik verileceği (sözkonusu çerçeve içinde), yörelerin özgül koşulları dikkate alınarak belirlenmelidir. Bunun dışındaki durumlarda ise boş oy kullanılmalıdır.

DEP'in kuruluşundan bugüne izleyegeldiği süreç, bütünlüklü bir şekilde değerlendirildiğinde; bütün iyi niyetli birliği yaratmaya yönelik girişim ve çabalara rağmen, ne yazık ki, DEP'te çalışmanın koşulları bence kalmamıştır. Elbette ki, bu konuda belirleyici olan, ulusal demokratik-siyasal güçlerin tutumları olacaktır. DEP, ulusal demokratik güçlerin birlik sürecini hızlandıran bir faktör olabilirdi. DEP'in bu konuda önemli bir kapı açabileceğini, birliği pekiştireceğini düşünüyor, böyle olmasını istiyordum. Ancak, mutlak anlamda düşünülenler yaşam bulur gibi bir yaklaşıma da sahip olmadım. Ve gördük ki, tek tek birimlerden tutalım da PM'ye kadar, dışlayıcı, dar grupçu, birliği zedeleyici tutumlar; ortak politikalar etrafında biraraya gelmeyi reddeden yaklaşımlar, sürekli olarak gündemleştirildi. Fakat bütün bunların yaşanması, yordu. DEP, halkımızın birlik öz leminin bir ürünü olarak ortaya çıktı. Bütün eksikliklerine rağmen, içinde yer alarak, ulusal birliğe katkıda bulunmak zorunluydu. Bu anlamda da, DEP'te bugüne kadar yer almış olmanın bir yanlışlık olmadığı inancındayım. Fakat, gelinen aşamada, DEP'teki muhalefetin ayrı bir çıkış yolu bulması gerektiği düşüncesindeyim. Bu tutum, elbette ki, DEP yönetimi ile dostluk ve işbirliği anlayışını dıştalamamalıdır. Yeri geldiğinde ayrı kanallarda olunsa da, ortak tutumlar geliştirilebilir.

Bu perspektiften hareketle; bence, birbirlerinin siyasal kişiliklerine saygılı, ulusal birliği güçlendirici bir perspektifle, dar grupçuluktan uzak bir yaklaşımla, biraraya gelmeye yatkın, en geniş ulusal demokratik güçler, kişiler biraraya gelerek yeni bir oluşum yaratmalıdırlar. Bu oluşumun da HEP ve DEP gibi olmaması için, tüm kesimlerin iradesini içeren ve birliği zedelemeyecek, bağlayıcı ilkesel kararlar alınmalı ve herkesin onayıyla yaşama geçirilmelidir. Herşeyden önce, tek bir çevrenin diğerleri üzerinde tahakküm oluşturamayacağı pratik önlemler alınmalıdır. Bu doğrultuda, önyargısız ve gerçekten de bugüne kadarki tüm süreçelerden dersler çıkaran bir yaklaşımla, ortaklığı güçlendirecek bir çerçeve oluşturulmalıdır.

Daha önceki değerlendirmelerimde de dile getirdiğim gibi, bu yeni parti, Kürdistani kimliği ile legal siyasette yer alabilecek, Kürt sorununun çözümüne katkıda bulunacak, akılcı, sağlıklı politikalar üretecek legal bir Kürt partisi olmalıdır. Artık, kişilikli bir yaklaşımla, "Türkiyeli" parti kılıfına bürünmeden, ulusal kimliğimizle legal alanda politika üretmenin zamanı değil midir? Unutmayalım, yapacağımız böylesi bir müdahale, birçok şeyin değişmesinde ve sürecin bizim lehimize dönüşmesinde önemli bir rol oynayabilecektir. Legal Kürt partisinin yanısıra, seçim vb. olanaklardan yararlanmak için, ayrı bir "seçim partisi" de oluşturulabilir. Daha önce bu konudaki düşüncelerimi geniş bir şekilde dile getirmiş olduğumdan, burada tekrarlamak istemiyorum. Böylesi bir oluşum için, şimdiden en azından bazı adımlar atılmalıdır.

DEP ile birlikte (ki, DEP her an kapatılabilir), böylesi bir legal Kürt partisinin varlığı Kürtlerin ulusal birlik çabalarına engel değildir. Hatta, akılcı davranılırsa, belki de ulusal birliği alabildiğine hızlandırıcı, güçlendirici bir rol oynayabilir. Çünkü, nihayetinde bu parti DEP'e karşı değil, Kürt sorununun çözümü için bizzat devlete karşı oluşturulacaktır.

Ulusal birliği zedelemeyen, siyasal kişiliklere saygıya ve ilkesel bir temele dayalı böylesi bir adım için, bu koşullara uymayı kabul eden herkes, sözü edilen Kürt partisinde yer almalıdır. Kürt halkının, aydınlarının bu seçeneği bir kez daha objektif bir yaklaşımla tartışmasının, mücadelemize büyük katkıları olacaktır.

Mûçink Amadekar: Bawer Andok

Te çı navê mın edıland

Yekî ji yekî pirsî:

- Kirîv navê te bi xêr?

-Navê min Mîxo ye.

-Kirîvê Rîxo,Ma navê bavê te çi bû?

-Tew, te çi navê min ediland, îcar tu navê bavê min dipirsî!..

Ez jî tirsonekek wekî te bûm

Piştî mirina Stalîn, di konferansekê de cara yekemîn Krûşev rexne li Stalîn digirt û weha dipeyivî: " Stalîn mirovek dîktator bû. Ew bû sedemê kuştina gelek mirovan. Wî gelek mirov ji ser axa wan sirgûn kirin herêmên wekî Sibîrya û da kuştin. Baş bû ku gelê Rûs ji dîktatorek weha rizgar bû." ...Hê ewê Krûşef axaftina xwe bidomanda, yekî peyva wî birrî û weha got:

-Ma gava ku Stalîn van tiştan dikir, tu li kuderê bûyî?

Krûşev pirsî:

-Ev kî bû? Lê tu kesî dengê xwe dernexist. Li ser vê yekê, Krûşev careke din pirsî:

-Ev kî bû? Ji kerema xwe re bila rabe ez bibînim. Lê dîsa kesî dengê xwe dernexist. Herçiqas Krûşev çend carên din jî pirsî, dîsa kesî dengê xwe dernexist. Wê gavê Krûşev weha got:

-Ez jî tirsonekek wekî te bûm.

Şerefa xayintiyê

Serokwezîra Tirk Tansû xanim di axaftina xwe ya meclîsê de gotiye ku Hatîp Dicle xayin e û emê nehêlin ku PKK di meclîsê de bimîne.

De ji xwe li ciyê ku Hîkoyê Çeto, Sedat Bûcak, Kamûran Înan û Necmedîn Necewherî welatparêz bin, ji yên wekî Hatîp Dicle re xayintî dikeve.

Madam pişta xwe daye Amerîka, lê yên me?

Mirovekî Kurd ji yekî din re got:

-Herê em dizanin Madamê pişta xwe daye Amerîka, lê van cehşên me pişta xwe dane kuderê?

-Wan jî pişta xwe dane Madamê!

Ataturk weledê kî ye?

Mebûsê Stenbolê yê RP'ê Hasan Mezarcî di peyivîneke xwe de ji bo Ataturk weha gotiye:

-Ataturk weledî zîna ye. Yê min bapîrên min ji Batûmê hatine. Ew nabe Atayê min. Ez ne weledî zîna me, binêr ez dîsa dibêjim, ez ne weledî zîna me!..

Em jî nizanin ku weledê kî ye. Lê xuya ye ku ew ne yê Alî Riza ye.

Eğit-Sen Diyarbakır eski Şube Başkanı
değerli arkadaşımız

Ramazan Denli'yi

İstanbul'da geçirdiği elim bir trafik kazası sonucu yitirdik.

Ailesine ve tüm arkadaşlarına başsağlığı dileriz.

Vahit Aba, Hamdullah Akyol, Azat Anık, Berivan Anık, Aziz Aslan,Rızgar Azizoğlu, Cıvan Baris, Ahmet Cemal, Kamer Cihan, Halil Çağer, irfan Çilgin, Davut Çınar, Yakup Derikli, Serdar Dicle, Sinan Doğru, Mustafa Doran, Cemil Ekinci, Şükran Erdem, Baran Fırat, Emin Hacı, Ferit İzol, Uğur Karahan, Orhan Kızılay, Hikmet Kutlu, Rauf Nergiz, Nışı İman Osman, Sabri Polat, Minara Rızgar, Azad Şatehî, Sabiha Tekin, Fuat Turan, Selma Turan, M. Ali Ural, Yaşar Ülgen, Şeyhmus Yapıştıran, Musa Yıldırım, Ahmet Yıldız, Hüseyin Yıldız, Kutbettin Yıldız, Harun Yılmaz, Delil Yurdatapan, ilhami Zalim, Birini

Me mamosteyê hêja û hevrêyê têkoşînê

Ramazan Denlî

wunda kir.

Bila serê malbata û dost û hevalên wî sax be!

Perwerdekarên Şoreşger û Netewî

Ramazan Denlî (Memê)

Trafik anarşisine yenik düştü.

Abdurahman Söğüt

İki yıl önce karanlık güçlerce katledildi.
Bu iki güzel insanı unutmayacağız.
Ozlem-Seyda Alpşen

Gelê Kurd têkoşerekî xwe wunda kir.

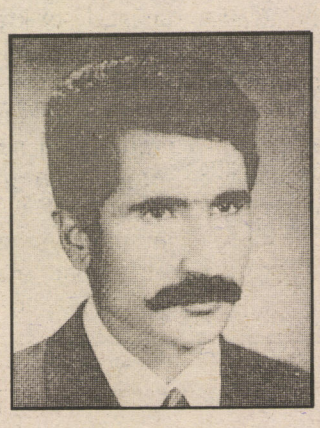

Ahmet Karli

ji nav me bar kir.

Bila serê gelê Kurd û malbata wî sax be!

Ji Fransayê;

Zeki Budak, Cemal Budak, Bavê Rûken, Rojen Xerzî, Ahmet, Mustafa Seyid, Şexmuz, Sêvê, Îhsan, Rûşen, Siyamend

www.rsiyar

BI KIRAS Û ŞALÊ JINAN LÊ BI MÊJIYÊN PATRIARKALÎSTAN

Şermîn BOZARSLAN

Nuha li Tirkiyê, li her qadên jiyanê, bayê Tansu Çîller dizuzikîne. Wek tê zanîn dewleta Tirk û civata Tirk li gor nîzama patriarkalîzmê ava bûye û ne di qanûnên xwe de, ne jî di pratîkê de ji bona beşdarbûna jinan di jiyana civakî polîtîk û ekonomîk de tu tedbîran negirtiye, xwestinek weha jî nîşan nedaye. Dewleta Tirk wek di her pirsê de, di pirsa jinan de jî xwediye du standarta ye.

Bi salane ku dewleta Tirk ji ber zordarî, zilm û qetlîamên xwe ya li ser gelê Kurd, ji ber tunebûna mafên mirovayî û netewî, ji ber rewşa zarokan û jinan ji aliyê gelek mercên navnetewî û yên mafên mirovan ve dihat mehkumkirin. Li binê daxuyaniya Netewên Yekbûyî, Şertê Parîsê û hin peyman û daxuyaniyên din jî, îmza Tirkiyê heye. Wan jî mafên zarokan û netewên hindik li gor wan peymanan daxuyaniyan qebûlkirine, lê bi cîh neanîne. Edî di civînên navnetewî de ruyê wan roj bi roj reştir dibe. Ji bo kirinên xwe yên antî-demokratîk biveşêrin, dezgeyên taybetî ji bo qetilkirina Kurdan ava kirine. Bi haleta cehşîtiyê û kontrgerilla, Hizbullahtiyê bi sedan mamoste, rojnamevan, xwendevan, esnaf, mela, jin û zarok kuştin. Terora xwe bi gelek awayan domandin. Dîsa nikaribûn vê terora xwe ji ber çavên raya gîştî ya cîhanê biveşêrin. Tansu Çîller, di wexteke wiha de gihişt hawara dewletê. Ji bo dewleta Tirk nefes bistîne û di eynî wextê de, bi her wan metodên zordar êrîş bibe ser têkoşîna netewî ya gelê Kurd û li ser tevayiya gelê me terora dewletê bidomîne û bi ser re jî tevayiya gelên me wek terorîst bide nîşandan. Ji bo wê yekê jî, boyaxeke nuh, astarek nuh hewce bû, ew boyax û astar jî Tansu Çîller bû. Heger Çîller, di mesela Kurdan de li gor xwestina ordiya Tirk ji serokwezîrên mêr ên bihûrî zêdetir "mêranî"ya xwe nîşan nedana, ew çiqas zana, jêhatî û siyasatmedar bûna jî, ji bo serokwezîrtiyê ji aliyê patriarkalîstan ve tu car nedihat hilbijartin.

> ***Dinya, ji aliyê mêran ve tê îdarekirin, ev rastiyak e. Biryarên ku hem ji bo jinan û mêran derbas dibin, tenê ji alîyên mêran ve tên dayin. Ev rewş dîve bê guhertin.***

Tansu Çiller û pirsa jinan

Dinya, ji aliyê mêran ve tê îdarekirin, ev rastiyak e. Biryarên ku hem ji bo jinan û mêran derbas dibin, tenê ji alîyên mêran ve tên dayin. Ev rewş dîve bê guhertin. Daxwaz ev e ku li dinyayê hejmara serokwezîran, parlamenteran, ekonomîstan û hwd ên jin zêdetir bibe. Jin û mêr di jîyanê de dibin xwediyê tecrubên cuda û di her beşên civatê de, divê herdu alî jî hebin. Dereca temsîla jinan, dide nîşandanê ku ew civat çiqas pêşketî yan jî paşketî ye. Lê dîrokê heta nuha nîşanî me da ye ku di civatên patriarkalîstan de jinên ku hatine van merciyan û xwedî biryar bûne, gelek caran dane îspatkirinê ku bi mêjiyekî patriakalîstan difikirin û ji bo domandina vê nîzamê kar dikin. Tansu Çîller jî , ji ber van sedeman hat hilbijartin, yanî ji mejiya patriakalîst, kolonyalîst û faşîst, lê bi kiras û şalê jinan.

Tansu Çîller, ne ji bona jinên Tirkiyê, ne jî ji bona jinên Kurdîstanê tu tiştekî baş nekiriye, mafên wan ne parastiye, gotinek li ser mafên jinan ji devê wê derneketiye. Ew, ji bo başkirina rewşa jinan, rewşa gelê Tirk û Kurd tiştekî, qenc nake; lê ji bo berdewamiya vê sîstema gemar, ji bo mafên mîllîtarîstan, kolonyalîstan, kapîtalîstan çi hewce ye dike, heta ji bavê xwe Demîrel jî zêdetir "mêranî"yê dike.

Tansu Çîller çavên xwe digre û nabîne ku, piraniya jinan ne xwediyê aboriya serbixwe ne û dewletê jiyana wan jinan ji her alî ve teslîmî mêran kiriye.

Piraniya jinan fersenda xwendina bilind nedîtine û gelek ji wan bê xwendin û nivîsandin in. Bi hezaran jin, ji neçariyê laşên xwe difroşin. Jinên karker, memur, ji tunebûna îmkanên hêlîn (kreş) û îzna dayîkbûne mecbûr dimînin ku karên xwe berdin. Bi mîlyonan jin bi malbatên xwe ve xîzanî dikşînin.

Jinên Kurdistanê jî dixwazin wek her jinên netewên din, mafên xwe yên netewî bidestxin, ji ber vê yekê jî, ji aliyê hêzên dewletê ve, ew li gel zarok û malbatên xwe tên qetilkirin, şewitandin, ji axa xwe bi zor tên qewirandin.

Ne tênê li Bosnayê, li Kurdistanê jî, leşker tîm û polîs tecawuzî jinan dikin. Yek ji wan jî ji Dêrikê Şukran Aydin bû. Zarokên 7 salî jî, ji bo aboriya malê li sukê kar dikin.

Mafên mirovan di bin lingan de ye, demokrasî tune ye. Girtiyên siyasî zîndanan dagirtine, mirov bê mehkeme ji aliye polîsan ve tên kuştin û tên rewandin. Yek ji wan nimûnan jî nûçevana Ozgur Gundemê Aysel Malkaç e. Gurbetellî Ersoz û gelek jinên din ji ber rojnamegeriya xwe di zindanan de ne.

"Diya me (!)" Tansu Çîller van tiştan û gelek tiştên din nabîne. Heger bidîtaya, wê nekarîbûna bibûna serokwezîra Tirkiyê. Ew ji aliyekî ve gelê Kurdistanê qetil dike, li Bosnayê jî, rexne li dînyê digre û dibêje ku qetilkirina gelê Bosna divê bê sekinandin. Li gor dewleta Tirk qetilkirina gelê Kurd meşrûye. Ordiya Tirk, ji Tansu re destûr nade ku here Licê, lê ew dîsa ji bo boyaxê şandin Bosnayê. Li Bosnayê herdu serokwezîrên jin (ya din ya Pakîstanê bû) qala dayîktiyê kirin û heqareteke mezin li dayikan kirin. Weke ku dixwestin zordestiyên xwe veşêrin, ji objektîfan re nerm, nerm dikeniyan. Lê gotineke pêşiyên me heye, dibêje ku, "ruyê reş hewceyî teniyê nake". Bi rastî ev gotin ji bo Tansu, çiqas rast e. Mirov dibê qey ji bo wê hatiye gotin. Lê Tansu Çîller dema li Bosnayê şekir li zarokan belav dikir, di eynî dêmê de jî lêşkerên wê, tîmên wê yên taybetî li Kurdistanê bi dehan zar û zêç û jin dikuştin. Ma eynî hêzên çekdar yên Tansu yê nînin ku li Cizîrê, Licê, Pasûrê, Şirnaxê, Gewerê û li Dîgorê gelê Kurd didan ber topan û bi hovîtiyek mezin wan qetil dikirin. Gund û bajarên wan wêran dikir û dibûn sedem ku bi sedhezaran malbatên Kurd jî ber tofanê koçebar bibin. Ma rûreşiyeke wiha li tu dera dinyayê hatiye dîtin? Li welatekî şekir bide zarokan û li welateke din jî bomba û gule baran...? Nuha wezîrên Tirk ji delegasyonên Ewrûpa re dibêjin; "Em wek millet pir qedir û qimet didin jinan. Li ber çavan Tirkiye ji aliyê jinekê ve tê îdare kirin, ma Tirk ewqas medenî bûne!?".

> **Dereca temsîla jinan, dide nîşandanê ku ew civat çiqas pêşketî yan jî paşketî ye. Lê dîrokê heta nûha nîşanî me da ye ku, di civatên patriarkalîstan de jinên ku hatine van merciyan û bûne xwedî biryar, gelek caran dane îspatkirinê ku bi mêjiyekî patriarkalîst difikirin û ji bo domandina vê nîzamê kar dikin. Tansu Çîller jî , ji ber van sedeman hat hilbijartin, yanî ji mêjiyê patriarkalîst, kolonyalîst û faşîst, lê bi kiras û şalê jinan.**

Pressa pir medenî(!) ya Tirkan, xwe konsentreya rindîtiya Tansu, kinc û şalên Tansu kiriye. Di rojnameyên wan de gelek xeber li ser fîzîka Tansu hene, lê li ser kirinên wê kêm xeber hene.

❐

MEDYA GÜNEŞİ

ÇARÇIRA Basın ve Yayıncılık Ltd. Şti. adına • Sahibi ve Yazıişleri Müdürü: **Nusrettin Yüksekkaya** • Genel Yayın Yönetmeni: **Mahmut Metin** • Ortadoğu Temsilcisi: **Ahmet Cemal** • Güney Kürdistan Temsilcisi: **Azad Şatehî** Avrupa Temsilcisi: **Halim Can** • Muhabirler: **Bavê Azad**, **Mahmudê Malazgirtî** (Almanya) • **Cumali Gökalp** (Hollanda) • **Bavê Zerdeşt** (Danimarka) • **Seyda Alpşen** (İngiltere) • **Halis Kınalı** (İsviçre) • **A. Kadir Bozyıl** (Norveç) • **Rojen Xerzî** (Fransa) • **Şoreş Fırat** (Rusya) • **Baran Jiyan** (Yunanistan) • **Genco Hasanan** (Bulgaristan)

• **Yönetim Yeri**: İnebey Mah. Valide Camii Sok. No: 50, Kat:4 Aksaray–İstanbul / Tel: 530 68 31 Fax: 586 22 31 • **Diyarbakır Bürosu**: Şair Sırrı Hanım Sk. Maruf Apt. Kat:1 Ofis–Diyarbakır/Tel–fax:(412) 221 80 74 • **Antep Bürosu:** Karagöz Cad. Gören İşhanı Kat 4 No: 45 • **İzmir Bürosu**: 859. Sk. Saray İşhanı Kat:2 No:3/203 B. Blok Konak/Tel:(232)4454650 • **Adana Bürosu**: Ali Münif Cad. Büyük Adana İşhanı Kat:4/30 / Tel-Fax: (322)359 94 92 • **Mersin Bürosu**: İstiklal Cad. Camii Şerif Mah. 29. Sok. No: 5/6 /Tel:(324)2370477• **Avrupa İlişki Adresleri:** H. Can Box:15216, 161 15 Bromma–**Sweden**; M. Malazgirti, Amadande Str.58, 2000 HH 56 **Germany**

• **Abone Koşulları**: Yurtiçi/ 1 Yıllık:250 000 TL; 6 Aylık:120 000 TL; Yurtdışı/ 1 Yıllık: 75 DM, 50 $ • **Yurtdışı Fiyatı/** İsveç: 15 SKR, Danimarka: 15 DKR, Norveç: 15 NKR, Almanya: 5 DM, Fransa: 15 FF, İngiltere: 2 Pound, İsviçre: 4 SFr, Hollanda: 3 Florin • **Hesap No**: Nusrettin Yüksekkaya, Yapı Kredi Bankası, İstanbul Aksaray Şubesi, 0076859-8 Nolu Hesap • **Baskı**: Serler A.Ş.